

VEL MØDT UNDER SKY PÅ KIRKESTI

Udfordringer og muligheder for Lolland-Falsters Stift

LOLLAND-FALSTERS STIFT
FOLKEKIRKEN

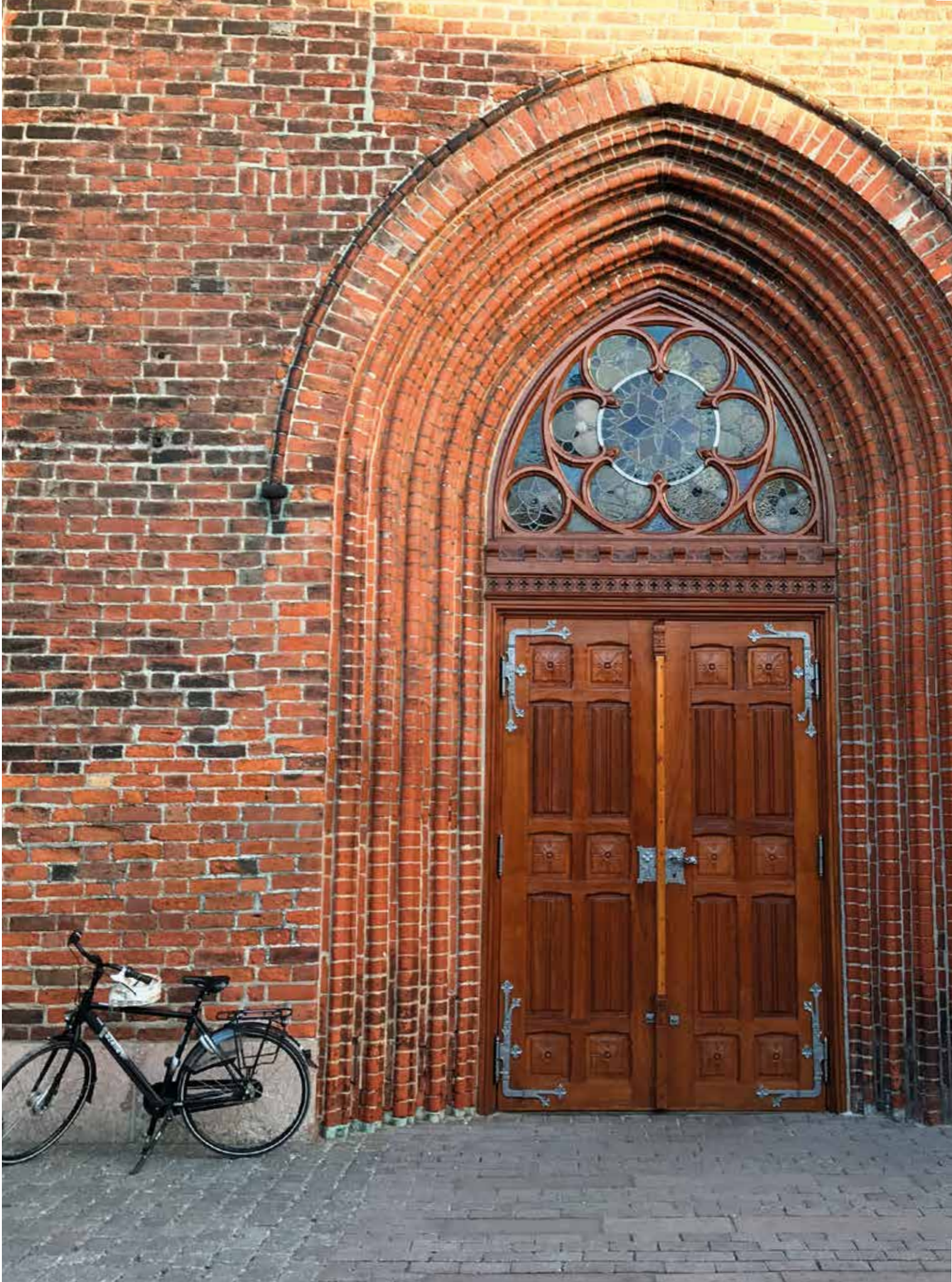
VEL MØDT UNDER SKY PÅ KIRKESTI
Udfordringer og muligheder for Lolland-Falsters Stift

1. udgave, 1. oplag 2020

Design & layout: Glyholt Grafisk Design
Forsidefoto: Kevin McLaughlin
Tryk: CoPrint

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele heraf er kun tilladt efter Copydans regler.

ISBN: 978-87-991107-8-0

Indhold

	Forord	6	Falster Provsti: Mere forkyndelse – mindre bevaringsforening	78
1	Vel mødt under sky på kirkesti	8	Lolland Østre Provsti – indtægter og udgifter skal være i balance	84
	De åbne kirkedøre kræver en stor fælles indsats	12	Lolland Vestre Provsti – ændret demografi kræver tilpasning	88
	Biskoppens syv pejlemærker for stiftet	16	De samlede udgifter til vedligeholdelse af kirkebygninger	91
	Kirke: Ikke en bygning af mursten, men en sammenslutning af mennesker	22	5 Skal vi være kustoder, eller skal vi lave kirke?	94
	Hvem beslutter, udøver og udvikler folkekirken?	24	Stiftsrådets strategi: Relevans, medinddragelse og fællesskab	101
	Fælles udfordringer kræver en fælles strategi	28	6 Samskabelse som udviklingskraft	106
	Sammenvævningen af kirke og kultur	29	Samskabelse som begreb – en definition	110
	”I kan noget særligt her på Lolland-Falster”	32	Typer af samskabelse	114
	Arbejdet med at formulere en strategi	35	Samskabelse i en folkekirkelig kontekst	117
2	Menighedsrådenes syn på kirkelivet i stiftet	38	Konkrete ”samskabelser” i Lolland-Falsters Stift	120
	Kirkegang og stort engagement	40	Ræk ud efter flere samarbejder	124
	Fælles udfordringer	44	7 Hvordan skal vi kommunikere kirkens relevans?	126
	Muligheder og tanker om fremtiden	46	Første ben: Intern kommunikation	129
	Mange kirker til få mennesker	48	Andet ben: Pressearbejdet	134
3	Fakta om folkekirken og samfundsudviklingen i Lolland-Falsters Stift	50	8 Hvilken kirkesti skal vi vandre ad i de kommende år?	142
	Befolkningsudviklingen i stiftet	52	Et koncentrat af de forskellige perspektiver	144
	Medlemskab af folkekirken på Lolland-Falster	62	Biskoppens bud på en samlet strategi for stiftet	148
4	Provstierne i stiftet	70	Idékatalog	156
	Maribo Domprovsti – mellem tradition og nytænkning	72		

Forord

AF BISKOP
MARIANNE GAARDEN

Denne bog handler om folkekirken på Lolland-Falster. Om udviklingen i kirkelivet i de seneste år, og om de overvejelser og valg, vi skal træffe i de kommende år. Om hvordan vi også i fremtiden kan være en levende og nærværende kirke, tilstede alle steder i stiftet, hvor der er mennesker, der ønsker at høre evangeliet og være en del af det kristne fællesskab. Vi har tændt det lange lys i forsøget på at oplyse stien forude, og vi vil gerne invitere læseren med på turen.

Vi håber, at både menigheden, menighedsrådsmedlemmer, præster og kirkefunktionærer samt alle nysgerrige på kirkelivet på Lolland-Falster vil læse med. Ikke nødvendigvis fra ende til anden. Bogens kapitler kan også læses enkeltvis.

En række forskellige mennesker har bidraget til bogen. Der er kapitler skrevet af stiftsrådsformand Susanne Møller, stiftskontorchef Lene M. Krabbesmark, stiftets tidligere teologiske konsulent Karen Marie Sø Leth-Nissen, presse- og kommunikationsmedarbejder Inge Haandsbæk Vestergaard, provsterne Bjarne A. Madsen, Anne Birgitte Reiter, Johannes Olav Kruse Kristensen og Michael Fagerlund samt biskop Marianne Gaarden.

Men mange flere har bidraget til bogen. Først og fremmest alle dem, der har bidraget med tanker og ideer, der er opstået i samtalerne mellem præster, kirkefunktionærer, menighedsråd, provstiudvalg og stiftsråd, lokale ildsjæle, fagteologer og lægfolk samt alle andre interesserede i kirkelivet i stiftet.

En bog består imidlertid ikke kun af ord. Den består også af billeder. Hertil har især fotojournalist Iben Gad, medarbejder i Pilgrimshuset Kevin McLaughlin, tidligere provst i Lolland Østre Provsti Nils Roland, fotograf Jan Knudsen fra Folketidende og fotograf P.H. Bergman bidraget, men også præster og menighedsråd har bidraget med billeder fra kirkelivet i sognene rundt om i stiftet.

I bogen præsenteres også data om Lolland-Falster, som Lolland Kommune og Guldborgsund Kommune har været meget behjælpelige med at fremskaffe. Disse data er blevet bearbejdet og analyseret, og resultaterne har Peter Gundelach, professor emeritus i sociologi, givet kritisk konstruktiv feedback på.

Grafiker Mette Glyholt har udarbejdet layout, og stiftets presse- og kommunikationsmedarbejder Inge Haandsbæk Vestergaard har redigeret ord og billeder. Den afsluttende korrekturlæsning har provstisekretær i Lolland Vestre Provsti Helga Foged med sit skarpe blik for stave- og slåfejl forestået.

Alle de nævnte og mange flere har på hver deres måde bidraget med perspektiver, erfaringer og ressourcer til at skabe denne bog – det er et rigtigt samskabelsesprojekt, hvor man i fællesskab finder ud af, hvad målet er undervejs i samarbejdsprocessen. Bogen er på samme måde et godt billede på, hvad mit ønske og min vision for fremtidens folkekirke på Lolland-Falster er; nemlig at vi sammen skaber fremtidens folkekirke og bidrager med det, vi hver især kan.

Til alle, der har bidraget med ord, billeder, tanker og inspiration, skal der lyde en stor og varm tak.

Nykøbing F., 2020.

Marianne Gaarden i graverskuret inden genindvielsen af Lillebrænde Kirke
Foto: Michael Schelde.

AF BISKOP
MARIANNE GAARDEN

¹ Vel mødt under sky på kirkesti og god læselyst

Tidligere har man her i stiftet udgivet en årbog. Her kunne man læse, hvad der var sket i det forgangne år og finde fakta om, hvordan det gik for stiftet. Stiftsårbøgerne kunne bruges til at give et billede af kirkelivet i stiftet for eftertiden. Man kunne altid gå tilbage og få et indblik i hvilken situation, der gjaldt i det pågældende år. Årbogen blev imidlertid afskaffet allerede inden, jeg blev valgt som biskop.

Tiden er en anden i dag. Den digitale udvikling har bevirket, at man hurtigt kan få et indblik i, hvad der er sket, og hvad der sker i den kommende tid, fordi aktuel information og nyheder om lokalt kirkeliv findes på sognenes og stiftets hjemmesider, på Facebook og i stiftets månedlige nyhedsbreve. Dertil kommer, at lokalaviserne og Folketidende orienterer bredt om, hvad der sker i kirkerne rundt om i stiftet.

Den folkekirke, vi kender og holder af, ønsker vi også i fremtiden skal være en levende del af vores lokalsamfund. Derfor er det ikke nok blot at stoppe op og se tilbage på året, der gik. Vi må også se frem mod de år, der kommer. Derfor opstod tanken om at udarbejde en "hvidbog".

En hvidbog er en statusrapport udgivet af en myndighed med det formål at oplyse omverdenen om en bestemt sag, i dette tilfælde folkekirkerne i Lolland-Falsters Stift. Intentionen er at forstå nutiden og tegne et billede af fremtiden. Bogen sætter fokus på hvilke udfordringer, folkekirken står over for både lokalt og generelt, samt hvilke ressourcer og muligheder, der findes rundt om i stiftet, og som folkekirkens aktører sammen og hver for sig kan arbejde med. Bogen indeholder både analyser af kirkernes nuværende situation og ønsker og visioner for de kommende år.

Det centrale spørgsmål er, i hvilken retning vi i folkekirken i Lolland-Falsters Stift kan og vil bevæge os i fremtiden, og om det er muligt at formulere en fælles strategi herfor?

Undervejs i processen blev det tydeligt for mig, at det ikke er nok kun at udarbejde en statusrapport med data om stiftet. En sådan hvidbog ville nemt kunne havne i en bogreol, hvor den ikke ville gøre anden gavn end samle støv. Hvis den indsamlede viden skal omsættes til handling, er det helt afgørende, at folkekirkens centrale aktører inddrages i processen og får et medejerskab.

I et stift vælger menighedsrådsmedlemmerne og præsterne en biskop som leder, men det er jo ikke fordi, at der er en biskop, der gør noget, at ting sker. Det er fordi, mange mennesker gør noget. Det er den måde, verden forandres på.

For folkekirken er en sammenslutning af lokale enheder med stor selvbestemmelse og forskellige ønsker. Denne autonomi skal der værnes om. Vil man tegne et udførligt billede af folkekirkens fremtid, ville det selvfølgelig være oplagt at spørge alle folkekirkens medlemmer i hvert enkelt sogn i stiftet, hvad de gerne vil med deres lokale sognekirke. Det ville være interessant at lytte til, men et sådant projekt egner sig bedst til det lokale sogn, og det vil være for omfattende for stiftet at gennemføre. Folkekirken er imidlertid også enheden af og samarbejdet mellem de mange lokale sogne, der alle ønsker at gøre evangeliet nærværende og relevant for samtidens mennesker – men spørgsmålet er, hvordan vi bedst gør det?

Jeg har derfor i denne bog inddraget forskellige perspektiver fra centrale aktører i Lolland-Falsters Stift: menighedsråd, præster, provster, stiftsråd og stiftsrådsformand. Desuden er der bidrag udarbejdet i samarbejde med stiftets teologiske konsulent og fra stiftskontorchefen, presse- og kommunikationsmedarbejderen samt mit eget perspektiv som biskop. Vi præsenterer hver især vores perspektiv på de udfordringer, som vi ser, at folkekirken i Lolland-Falsters Stift står over for, og bidrager med vores syn på ressourcer og muligheder for de kommende år. Til sammen giver de forskellige perspektiver et overblik over, hvad vi på sogne-, provsti- og stiftsniveau hver især og sammen arbejder med i dag, og hvad vi kan og skal gøre i fremtiden.

Selvfølgelig er det primære formål for folkekirken nu og i al fremtid at formidle evangeliet, det skal der ikke herske tvivl om. Et klogt menneske har en gang sagt, at ”da de tabte målet af syne, fordobledes deres anstrengelser”. Vi må aldrig tabe målet af syne – at formidle evangeliet.

Havde folkekirken blot været en kulturklub, så ville den efter min bedste overbevisning være forsvundet med tidsåndens skiftende kulturelle strømninger. Den ville være blevet ædt op indefra af magtkampe og intriger. Omkring år 60 var der et sted mellem 1.000 og 1.500 kristne i verden, og omkring år 100 var det tal vokset til 7.000-10.000. I dag er der 2,2 milliarder kristne i verden, hvilket gør kristendommen til verdens største religion. Kirken og det kristne budskab har overlevet fra antikken, over middelalder, oplyst enevælde, oplysningstiden og frem til vores digitale tidsalder i dag. En tid, hvor mange af os lever med blikket rettet mod vores mobiltelefon og skærm i mange af døgnetts vågne timer, hvilket ikke er blevet mindre i dette corona-ramte år, hvor denne bog færdigredigeres.

Folkekirken har et budskab, der rammer mennesker til alle tider. Vi har brug for igen og igen at høre, at vi ikke skal søge det, som er til bedste for os selv, men det, som er til bedste for andre, som Paulus skriver (1. Kor. 10,24). Paulus var den første kristne missionær. Ved at tegne et billede af menigheden som en krop viste han os, hvad kirken er: ”I er Kristi legeme og hver især hans lemmer” (1. Kor. 12). Alle er vi lemmer på den ene og samme krop, hvor Kristus er hovedet. Alle er vi i fællesskabet forbundet med hinanden af det samme åndedræt, det samme hjerte og den samme puls, der ilter blodet i hele kroppen – på samme måde som ånden gennemstrømmer og ilter kirken og hele skaberværket. Derfor overlever kirken samfundsomvæltninger og tidens skiftende kulturelle strømninger.

Teologisk formuleret betyder det, at det er Gud, der holder sammen på kirken. Det betyder imidlertid ikke, at vi ikke har et ansvar. Eller positivt formuleret: Vi er Guds medarbejdere og har alle et ansvar for kirkens liv og dens udvikling. Folkekirken står på ryggen af den kristne tradition og den udvikling, den har gennemlevet i de sidste 2.000 år. Uden de kristne traditioner ingen kirke. Men hvis vi kun holder fast i traditionerne uden at være åbne for nye måder at være kirke på, så blokerer vi for Guds ånd, der hele tiden gennemstrømmer livet. Opgaven er derfor at finde balancen mellem tradition og fornyelse.

Stiftets motto er ”fra fordybelse kommer fornyelse”. Fornyelse kan både være forandring eller bedst mulig bevarelse af det eksisterende. Men for at kunne se, hvad vi skal gøre, må vi fordybe os og blive klogere på, hvor vi står lige nu. Derfra ses det forhåbentligt tydeligere, hvilken retning vi skal bevæge os i. Fordybelse er nødvendig for at kunne se vejen frem. Jeg har derfor samlet trådene og vil med denne hvidbog tilbyde et helikopterperspektiv, hvor alle interesserede, medlemmer, menighedsrådsmedlemmer, kirkeligt ansatte og præster kan få et indblik i, hvad kirkerne i Lolland-Falsters Stift beskæftiger sig med lige nu, og være med til at diskutere hvilken vej vi skal gå fremover.

Vejen frem er som en kirkesti. Siden middelalderen har der været kirkestier i alle egne af Danmark, ofte langs markskellene, der forbandt alle stiftets kirker med hinanden. Kirkestierne var vigtige veje, for stierne bandt den lokale befolkning sammen og dannede fælles ruter, som man kunne færdes på. Som N.F.S. Grundtvig skrev i 1825 i julesalmen Velkommen igen, Guds engle små: ”Vel mødt under sky på kirkesti, på sne ved midnatstide.”

Det er mit håb med hvidbogen, at den kan skitsere nutidens sti mellem stiftets kirker og lokalsamfund. En sti man kan følge fra land til by og rundt mellem kirkerne i landskabet. Der, hvor vi mennesker mødes og bliver en del af et større fællesskab, der rækker ud over os selv.

De åbne kirkedøre kræver en stor fælles indsats

En dag lå der en besked på min mobiltelefonsvarer. Da jeg aflyttede den, var der ingen præsentation eller besked. I stedet hørte jeg en præsts stemme, der var i gang med at læse op af den kommende søndagsprædiken. Han stoppede, rettede nogle ord, ændrede på sin diktation, forsøgte med en ny sætning, hvorefter han så begyndte helt forfra igen. Jeg går ud fra, at det var et fejloplevelse. Måske ville hun som en del af sin forberedelse optage prædikenen med sin mobiltelefon, men var ved en fejl kommet til at ringe til sin biskop. Jeg fik på denne måde et indblik i præstens arbejde med sin prædiken, inden telefonsvareren løb ud.

Der er ingen tvivl om, at der bruges adskillige timer rundt om i præstegårdene på at forberede søndagens gudstjeneste og prædiken. Oveni kommer taler ved bisættelser, begravelser, vielser, dåb og de dertilhørende samtaler, samt forberedelserne til konfirmandundervisning og selve konfirmationen. Læg dertil plejehjemsgudstjenester og ikke mindst alle de alternative gudstjenester, der kræver ekstra forberedelse – for slet ikke at tale om de øvrige aktiviteter, som præsterne bidrager til eller er ansvarlige for. Den, der tror, at præsten kun arbejder om søndagen, tager grueligt fejl.

Derudover udfører de øvrige ansatte i kirken et stort arbejde med at vedligeholde kirken og kirkegården og derved understøtte kirkelivet. Graveren eller kirketjeneren rydder op, vasker gulvet, sætter blomster på alteret, møder kirkens gæster og skifter salmenumrene ud. Organisten og kirkesangerne øver salmer og musik til den kommende gudstjeneste, bryllup eller begravelse. De holder koncerter og formidler den musikalske kulturarv i særklasse.

Kirkegårdene passes og plejes, og der rives, luges og grandækkes. Der plantes sommerblomster og overskydende plads indrettes til rekreative områder, så lokale glædes, og udlændinge er ved at tabe næse og mund af benovelse, når de kommer ind på selv den mindste af stiftets kirkegårde. Den danske kirkegårdskultur er unik.

I menighedsrådene lægges der mange arbejdstimer i at værne om og vedligeholde den lokale sognekirkes kulturverdier i form af bygninger og inventar, bestyre kirkegården, og være arbejdsgivere for de ansatte i kirken med alt hvad dertil hører af ansættelseskontrakter, aftaler og løsning af konflikter. Oveni kommer arbejdet med sognets budgetter og økonomi. Nogle steder bidrager menighedsrådsmedlemmer til eksempelvis det diakonale arbejde, børne- og ungdomsarbejdet eller arbejdet med kirkens hjemmeside og opdateringer på de sociale medier. Det er et berigende og alsidigt arbejde at være frivillig i et menighedsråd, men også mere omfangsrigt, end mange udenforstående er klar over.

Mere end fire ud af fem indbyggere i Lolland-Falsters Stift er medlem af folkekirken. For mange er det en selvfølge, at der står en smuk og pyntet kirke midt i sognet med en velholdt kirkegård, klar til at tage imod dem, når de har brug for det – når familiens nyeste skud på stammen skal døbes, når de vil sige ja til deres hjertes udkårne, eller når de skal tage afsked med en elsket. Det kan også være juleaften, hvor mange gerne vil i kirke og synge med på de kendte julesalmer og høre en vedkommende og nærværende prædiken med lidt åndelig føde, inden julemiddagen indtages.

Spørger man danskerne, hvad de tror på i dag, siger mange, at de ikke nødvendigvis vil kalde sig religiøse, og at de ikke går fast i kirke om søndagen. Men mange siger samtidig, at de da tror på, at ”der er mere mellem himmel og jord”. De går også gerne ind og sætter sig i et smukt kirkerum, når de for eksempel er på ferie. Her nyder de den stilhed, fred og ro, de mærker i kirkerummet. For det mærkes, at mennesker igennem generationer har praktiseret deres tro i kirken. Det sidder i kirkerummet som et usynligt vidnesbyrd om danskernes trosliv igennem tiden og bidrager til sammenhængskraften i vores samfund.

Kirken er i mange danskeres bevidsthed en så integreret del af vores kultur, at mange bare tager det for givet, at kirken er der, når man har brug for den. Det er lidt som idealet for det gode barndomshjem, som man bare kan komme hjem til, når man har brug for det. I hverdagen er man travlt optaget af alle mulige andre aktiviteter og gøremål, og man skænker ikke sine forældre en tanke – de har jo altid været en del af ens liv. Men når man så er kørt trætt, trænger til hvile, en kærlig favn eller til at blive ladet op, så er det godt at kunne komme hjem og blive modtaget med åbne arme.

Forældrene er til rådighed i kraft af, at de eksisterer. Men at kirken er der, når man har brug for det, skyldes ene og alene, at mange mennesker yder en stor indsats for kirkenes liv, så man i alle egne af landet kan blive modtaget med åbne arme. Det gælder også på Lolland-Falster, takket være alle de mennesker, der bruger tid og kræfter på at sikre, at dørene fortsat står åbne, og at evangeliet formidles, så det er relevant og vedkommende, også i vores samtid.

Der ligger mange timers øvning bag de musikalske værker, som bliver fremført i kirkerne.
Her er koret klar til at synge i Maribo Domkirke ved en stiftsgudstjeneste.
Foto: Iben Gad.

”

Stiftets motto er:

Fra fordybelse
kommer fornyelse.

Fornyelse kan både være forandring
eller bedst mulig bevarelse af det eksisterende.
Men for at nå dertil må vi fordybe os i, hvor vi
står lige nu. Derfra ses det forhåbentligt tydeligere,
hvor vi er på vej hen.

Biskoppens syv pejlemærker for stiftet

Inden jeg besluttede mig for at stille op til bispevalget, spurgte jeg lokale præster og menighedsrådsmedlemmer om, hvad der mest af alt er brug for af en biskop i Lolland-Falsters Stift. Jeg fik det svar, at de mange flittige og arbejdsomme mennesker, der gør et stort stykke arbejde, har brug for støtte, anerkendelse og opbakning. Der er brug for en biskop, som kommer på besøg; stikker fingeren i jorden; lytter til alle de mange ideer, der allerede er i gang; ser, hvad der sker, og som vil støtte, hjælpe, løse konflikter og samle trådene op.

Hvad der kommer ”top-down”, ender ofte med at blive ”drop-down”, sagde en præst. Med det mente hun, at de beslutninger, der udelukkende tages oppefra og trykkes ned over hovedet på folk, ofte møder modstand. Så der er ikke nødvendigvis brug for en biskop med nye ideer. De bæredygtige ideer vokser ofte frem lokalt, men der er brug for støtte, opmærksomhed, anerkendelse og opbakning fra biskoppen, og nogle gange også inspiration. Der kan også være modsatrettede ideer og interesser lokalt i et sogn, og så er der brug for en biskop, der vil tage hånd om uoverensstemmelserne. Man kan ikke gøre alle tilfredse, så som biskop må man ikke være konfliktsky.

Den rolle kunne jeg se mig selv i. Jeg formulerede derfor mit kirkesyn udtrykt i syv pejlemærker for folkekirken, som jeg blev valgt på.

1. Forkyndelse

**Evangeliet skal lyde, så alle kan se, høre
og forstå, hvad det har med vores liv at gøre.**

Kirkens primære opgave er at formidle evangeliet, så det vækker genklang i vores liv med hinanden. Gud er nærværende her og nu. Det skal kunne høres, mærkes og erfares i gudstjenesten, i samtalen med præsten og alle de andre måder, mennesker møder kirken på i dag. Derfor vil jeg understøtte en levende og nærværende forkyndelse. Forkyndelsen består også af at lytte til mennesker, og med udgangspunkt i deres livserfaringer tilbyde en samtale om, hvad evangeliet betyder for dem i deres konkrete situation.

2. Diakoni

**Vi skal sætte handling bag ordene,
så vi støtter og hjælper vore medmennesker i nød.**

Den kristne forkyndelse har også hænder og fødder, og derfor skal der handling bag evangeliets budskab om næstekærlighed. Når livet gør ondt, har vi allermest brug for Guds kærlighed, som vi møder via vores næstes udstrakte arme. Derfor vil jeg arbejde for at understøtte de mange gode initiativer, der allerede er i gang i stiftet, med at hjælpe mennesker i krise, sorg og nød.

3. Mission

**Kirken skal være imødekommende og række ud,
så det er tydeligt, at kirken er for os alle.**

Der er en åndelig søgen og længsel i samtiden efter den sjælefred og ro, som kirken har. På grund af et stigende traditionstab har flere mennesker i dag ikke en tæt kontakt til kirken. Derfor vil jeg arbejde for, at vi også rækker ud mod de mennesker, der ikke er vant til at komme i kirken, og mod mennesker, der har en anden etnisk baggrund, så de kan se og mærke, at kirken også er for dem, og at det kristne budskab også vedrører deres liv.

4. Kommunikation

**Vi skal deltage i den offentlige debat,
for kirken er en del af samfundet.**

Kristendommen er et personligt og eksistentielt anliggende, men har også en kulturel dimension. Det kristne budskab er en vigtig stemme i den offentlige debat. Det er ikke kun staten, der understøtter kirken, det er lige så meget kirken, der understøtter samfundet med de kristne værdier. Derfor vil jeg også arbejde for, at kirkerne i stiftet gør deres stemme gældende, er i dialog med lokalsamfundet og derved bidrager til udviklingen.

5. Samarbejde

Vi skal samarbejde med hinanden
på tværs af sognegrænser og med lokalsamfundet.

Lolland-Falsters Stift består primært af landsogne, der er mærket af udfordringerne ved bevægelsen fra land til by. Det kan knibe med at få de menneskelige og økonomiske ressourcer til at række. Det kalder på samarbejde over sognegrænser og med det omkringliggende lokalsamfund, så kræfterne forenes. Det kræver for det første koordinering af aktiviteter, så ressourcerne bruges mest hensigtsmæssigt, og hvormed overlapning og konkurrence undgås. For det andet kræver det, at vi også samarbejder med dem, vi ikke er enige med. Min holdning er, at det gode samarbejde ikke bygger på enighed, men på gensidig respekt for forskellighed.

6. Den rummelige folkekirke

Folkekirken skal forblive rummelig,
så alle stemmer kommer til orde.

Vor Herre har skabt os forskelligt, og vi er alle lemmer på det samme legeme, i den samme kirke. Forskelligheden er kirkens styrke og ikke dens svaghed. Derfor vil jeg arbejde for, at alle stemmer kommer til orde, høres og respekteres. Der er god grund til at glæde sig over den rummelige folkekirke, vi har i Danmark og på Lolland-Falster. Med et udblik til hele verden har vi stadigvæk en af de bedste kirkeordninger, som jeg vil arbejde for, at vi bliver ved med at have.

7. Administrativt arbejde

Ingen må drukne i praktisk arbejde
og administrative opgaver.

Der investeres megen tid og mange kræfter i menighedsrådsarbejdet rundt om i stiftet, og kirken ville ikke fungere uden de mange velvillige hænder. Den værdifulde indsats skal mødes af en effektiv og synlig ledelse i stiftsadministrationen. Derfor vil jeg lytte til ønsker og behov, invitere til dialog og debat, og jeg vil støtte og bidrage konstruktivt til at omsætte lokale initiativer til konkrete handlinger.

Da jeg blev valgt og indsat i bispeembedet i Maribo Domkirke i september 2017, fik jeg en håndmalet ikon af Tegnets Moder (Jomfru Maria, der får tegn fra Gud om at skulle føde frelseren) med indskriften: ”Se, jeg er Herrens tjenerinde”. Marias ord gav mig inspiration til det embedssyn, at man som biskop først og fremmest skal være tjener for alle de mange mennesker, der også har valgt at være tjenere for evangeliet ved at arbejde i stiftets kirker, ansatte så vel som frivillige.

Ordene: ”Se, jeg er Herrens tjenerinde. Lad det ske mig efter dit ord” er fra Lukasevangeliet 1,38. Det var Marias reaktion, da englen Gabriel besøgte hende for at fortælle, at Gud havde en plan med hende, og at hun skulle føde en søn og give ham navnet Jesus. Det kan selvsagt ikke sammenlignes med selv at vælge at stille op som biskop eller være kaldet af en menighed til at være deres præst, og det at påtage sig den opgave, som Gud pålægger Maria. Hendes ydmyge attitude er imidlertid til stadig inspiration for mig.

Maria var en fattig teenagepige i en tid og i en kultur, hvor kvinder ingen status havde i samfundet, og hun var fra et område, som vi i dag ville kalde et udkantsområde. Hun boede i en landsby, hvor alle kendte hinanden og vidste hvem, der var sammen med hvem. Hun kunne have sagt ”Nej tak, jeg er forlovet og skal snart giftes med Josef, så det passer altså ikke så godt ind i mine planer. Jeg synes principielt, at det er en god plan, Gud har, men jeg har desværre ikke mulighed for at deltage på nuværende tidspunkt. Prøv at spørge hende, der bor henne på hjørnet af næste gade. Hun er gift, så hun vil sikkert gerne være med!” Hvis Maria havde svaret sådan, havde verdenshistorien udviklet sig anderledes. Men det gjorde hun heldigvis ikke. Modsat de fleste af os andre satte hun ikke sine egne behov i første række, men sagde med det samme ja til at tjene Gud og mennesker.

For mig hænger de to ting sammen – at tjene Gud og at tjene mennesker. Du skal elske Gud og din næste som dig selv, står der i Markusevangeliet 12,30-31. Jesu forkyndelse handler ikke om betydningen af geografiske steder, byer eller bygninger. Det handler om betydningen af relationer, om mellemmenneskelige forhold, som vi kender fra nogle af de kendte lignelser som for eksempel ”Den barmhjertige samaritaner” eller ”Den fortabte søn”. Vores forhold til Gud afspejles i vores forhold til vore medmennesker.

Spørger man konfirmanderne, hvad der betyder noget for dem, så peger de alle på relationerne til deres venner, deres familie og de sociale grupper, de er en del af. Intuitivt ved også unge mennesker, at det vigtigste i livet er relationer. Vi er alle forbundet med andre mennesker. Nogle mennesker har vi selv valgt, andre er vi forbundet med i kraft af vores sameksistens på et sted og på et tidspunkt i verdenshistorien. Vores veje krydses i kirken, i skolen, på arbejdspladsen, i supermarkedet og i lokalsamfundet. Livet leves i relationer til vores medmennesker, hvad end vi vil det eller ej. Gør vi noget godt for andre, gør vi også noget godt for os selv. Gør vi andre fortræd, så skader vi også os selv. Vi mennesker er forbundet med hinanden i et netværk af liv – meget mere, end mange af os i vores individualistiske samfund gør os klart.

Derfor indebærer det at tjene Gud også, at vi tjener hinanden – nøjagtigt som Maria gjorde ved at sige ”Se, jeg er Herrens tjenerinde”.

Den håndmalede gyldne ikon af Tegnets Moder var en gave til Marianne Gaarden ved hendes bispevielse.
Foto: Inge Haandsbæk Vestergaard.

Kirke:

Ikke en bygning af mursten, men en sammenslutning af mennesker

For at kunne være tjener for alle de mange mennesker, der hver på deres måde dagligt bidrager til livet i folkekirkerne i Lolland-Falsters Stift, er det ikke nok at have de syv ideologiske pejlemærker. Det er også nødvendigt at kende stiftet i alle dets afkroge. Derfor brugte jeg det første år som biskop på at besøge alle menighedsrådene i stiftet for at høre om de lokale forhold og sognenes historik.

Jeg fik et indblik i menighedsrådenes udfordringer og succeser, hørte om lokale traditioner og samarbejdspartnere, om menneskelige ressourcer og konflikter, om fremtidsønsker og udviklingsmuligheder, samt menighedsrådenes ønsker til stiftet og biskoppen. Det var slående, at selv i et lille stift som Lolland-Falster er der store forskelle fra sogn til sogn på, hvordan man er kirke og ønsker at være kirke.

Besøgene hos menighedsrådene viste med al tydelighed, at folkekirkens menighedsråd på den ene side er underlagt en offentlig myndighed, hvad eksempelvis angår budget- og økonomistyring, byggesager og vedligeholdelse af kulturarv, samt højmessens liturgi og gudstjenestefrekvens. På den anden side er folkekirken ikke en topstyret og strømlinet organisation. Kirken er nærmere en lokalt forankret sammenslutning af mennesker, der praktiserer deres kristne tro i overensstemmelse med stedets skik og brug, lokale traditioner og de menneskelige interesser på det pågældende sted.

De fleste mennesker forbinder ordet kirke med en bygning. Beder man et barn om at tegne en kirke, vil barnet sikkert tegne en lang, hvid bygning med et skråt, rødt tag og et tårn forenden med en klokke i. Det er også det billede, der tegner sig på nethinden, når de fleste af os hører ordet kirke. Men selve ordet ”kirke” stammer fra det græske ord ”ekklesia”. Det betyder slet og ret en forsamling af mennesker, der er kaldt sammen.

I Det Nye Testamente betegner ordet kirke (ekklesia) både det universale fællesskab af troende og den lokale menighed. Så selve begrebet kirke er ikke kun den fysiske kirkebygning. Det er også forsamlingen af de Kristus-troende, eller slet og ret menigheden. Man kan sige, at kirken er af levende sten, dvs. mennesker, der både lokalt i en menighed og kloden rundt tror på det gode budskab, som er for alle. Et netværk af mennesker, der vægter og prioriterer kirkelivet forskelligt, og som holder af og kerer sig om såvel den fysiske kirkebygning som livet i menigheden.

Folkekirken har i overensstemmelse med den netværksprægede organisering en flad struktur, hvor magten ikke er organisatorisk centreret et enkelt sted. Det enkelte menighedsråd og den lokale præst har stor indflydelse på, hvordan man vil være kirke det

Skovkirken er en udendørs kirke ved Karlelunden, Vestlolland, hvor man kan holde friluftsgudstjeneste.
Foto: Lars Havn Eriksen

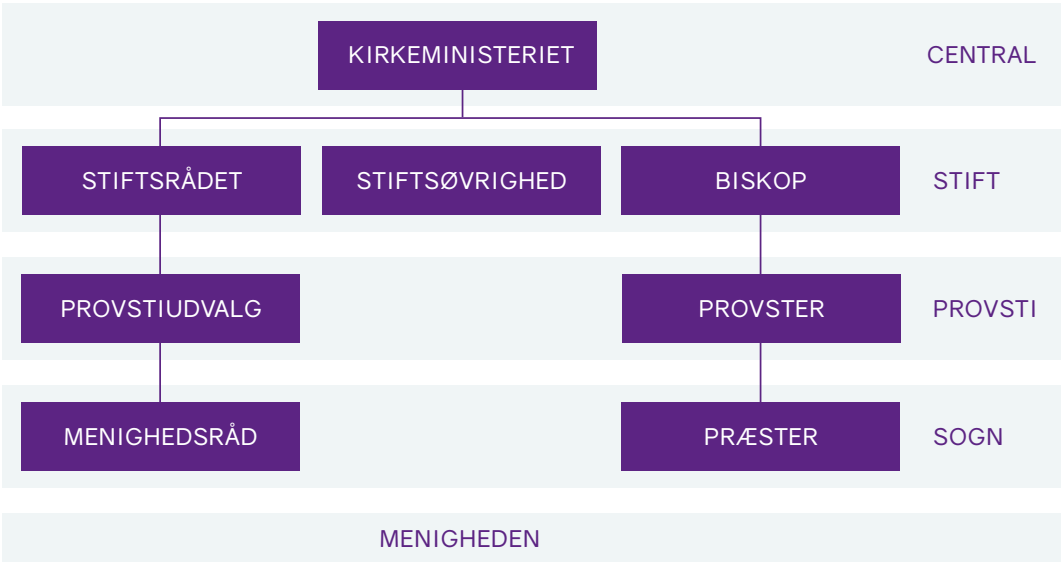
pågældende sted. Lokalt bestemmer man, om der skal være babysalmesang, strikkeklubber, pilgrimsvandringer, friluftsgudstjenester, meditationsgudstjenester, højskoledage, litteraturkreds, gospelkoncerter, sorggrupper eller yoga i kirken.

Sognenes liv i stiftet er mangefacetteret og forskelligt. Alle kirkelige retninger er repræsenteret. Det er godt, for sådan værnes der om folkekirkens rummelighed og den lokale forankring. Dog er det den helt almindelige folkekirkelige kristendom, hvor man ikke har helt styr på de forskellige kirkelige retninger, der er mest dominerende.

Hvem beslutter, udøver og udvikler folkekirken?

Ved siden af den flade struktur har folkekirken også en hierarkisk opbygning med den sidende monark som det officielle overhoved. I praksis består hierarkiet af kirkeminister, biskopper, provster og præster i et gejstligt hierarki og et lægmands hierarki bestående af stiftsråd, provstiudvalg og menighedsråd. Den hierarkiske orden fremgår af nedenstående figur 1.

FOLKEKIRKENS ORGANISERING

Figur 1. Kirkeordningen i Danmark

Beslutter

Beslutningsmyndigheden udfolder sig på flere niveauer, og udfoldes typisk oppefra og ned. *Kirkeministeriet* lovgiver for folkekirken og er folkekirkens øverste, administrative myndighed.

Stiftet er den regionale myndighed, der er ansvarlig for økonomi (herunder præstebevillingen), for fordelingen af de pastorale ressourcer og for strukturændringer i stiftet (eksempelvis pastorat-sammenlægninger). Stiftet er tilsynsmyndighed i forhold til udfoldelsen af kirkelivet og eksempelvis gudstjenestefrekvensen i et pastorat. Stiftet er også øverste ankemyndighed for sager fra menighedsråd, for varetagelsen af bygningsvedligeholdelse og kirkegårde, og stiftet skal også høres i forbindelse med udarbejdelser af lokalplaner (eksempelvis plansager som vindmøller).

Provstiudvalget, den lokale myndighed i provstiet, er ansvarlig for at koordinere den lokale folkekirkelige økonomi (herunder fastsætte rammerne for de lokale kirkers budgetter og det beløb, der skal udskrives i kirkeskat lokalt), og for at godkende menighedsrådenes ønsker til økonomiske, administrative og bygningsmæssige sager.

Menighedsrådet er den lokale myndighed i sognet og har ansvar for de lokale sognekirkers ledelse, vedligeholdelse af folkekirkens bygninger og kirkegård, samt for at skabe gode rammer om kirkens liv og vækst lokalt. Rådet er ansvarlig for det lokale sogns økonomi og kirkefunktionærernes ansættelsesforhold, som de også er arbejdsgiver for – undtagen præsten. Dog har menighedsrådet kaldsretten ved ansættelse af præster, hvis ansættelsesmyndighed er Kirkeministeriet.

Udøver

Så hvad angår aktiviteter og det at ”lave kirke”, så udfoldes dette i den lokale sognekirke og bevægelsen går typisk nedefra og op igennem systemet.

Menighedsrådet, som præsten er født medlem af, er den udøvende aktør, der er ansvarlig for den lokale kirkes aktiviteter, det vil sige planlægning og afvikling af gudstjenester, kirkelige handlinger, konfirmandundervisning, sognearrangementer/udflugter, kirkekoncerter etc.

Provstiudvalget kan være en tovholder for samarbejder i provstiet, men beslutningsretten ligger hos det enkelte menighedsråd.

Stiftet rådgiver, vejleder og understøtter menighedsrådenes arbejde som arbejdsgivere og som ansvarlige for byggesager og for det lokale kirkeliv.

Kirkeministeriet har som udgangspunkt ingen indflydelse på menighedsrådenes beslutning om, hvordan de gerne vil være kirke i deres sogne, og hvordan de udfolder kirkelivet – så længe det foregår inden for lovens rammer.

Udvikler

Udviklingen i folkekirken udspringer fra de enkelte sogne, og udvikler sig nedefra og op.

Menighedsrådet (sammen med præsten) er initiativtager til nytænkning, udvikling og innovation. Således er for eksempel babysalmesang, drop-in-dåb, natkirke, pilgrimsvandring, dåbsklude og tværreligiøse arrangementer udviklet lokalt og har bredt sig til resten af folkekirken.

Provstiudvalget kan inspirere, motivere, koordinere og facilitere en fælles indsats i provstiet. Eksempelvis ved Birgittafestivalen eller højskoledagen for alle menighedsråd i Maribo Domprovsti.

Stiftet kan understøtte lokale initiativer, og kan inspirere og motivere menighedsråd til udvikling og nytænkning som for eksempel de digitale gudstjenester og andre nye tiltag såsom drive-in-gudstjeneste under coronakrisen. Stiftet kan også tage initiativ til samarbejde med andre organisationer/institutioner (eksempelvis andre stifter, Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, Samvirkende Menighedsplejer, kommuner, Folkekirke og Religionsmøde, universiteterne, Kirkens Korshær, Café Exit etc.). Stiftet kan også tilbyde at rådgive og facilitere samskabelsesprojekter lokalt rundt om i stiftet, når menighedsrådene selv ønsker at deltage.

Der er således et udstrakt, lokalt selvstyre i menighedsrådene, der samtidig er underlagt offentlig myndigheds lovgivning og tilsyn. Historien viser, at næsten al udvikling i folkekirken kommer nedefra (eller udefra) og fremmes eller begrænses fra toppen. Forskning viser tillige, at den store selvstændighed og den stærke lokale forankring af sognekirken er en af grundene til, at medlemsprocenten i den danske folkekirke ligger højt, (og højere end de lande, vi normalt sammenligner os med). Der er derfor al mulig grund til at værne om den rummelige folkekirke med den udprægede grad af selvstændighed inden for flere forskellige områder, og samtidig er det nødvendigt at støtte og hjælpe menighedsrådene med de udfordringer, som de ikke kan løse alene.

Skørringe Kirke midt på Lolland har en bindingsværkfacade. >
Foto: Kevin McLaughlin.

Fælles udfordringer kræver en fælles strategi

Selvom folkekirken er en udpræget netværksorganisation, hvor hvert enkelt menighedsråd har stor selvstændighed, så oplevede jeg rundt omkring i stiftet også fælles udfordringer, primært forårsaget af forandringer i det omkringliggende samfund. Det stod klart for mig efter min runde af bispevisitter i stiftets sogne, at der er behov for en langtidsplanlægning og gerne en strategi for, hvordan vi skal forholde os til de fælles udfordringer de kommende år.

Selvfølgelig er det fælles mål, at det kristne budskab også i fremtiden kan formidles alle steder i stiftet, hvor der er mennesker, der vil høre det. Men hvordan gør vi det bedst, når folk flytter fra land til by? Flere af de fælles udfordringer kan ikke løses lokalt, men ved en fælles indsats kan vi finde en vej sammen. Derfor kan vi med fordel finde fælles fodslag for en strategi i stiftet, så vi sammen og hver for sig ved, hvordan vi i kirken forholder os til konsekvenserne af samfundsudviklingen.

For at kunne udarbejde en strategi må der indhentes viden og information om sogne og kirker i stiftet. Planlægningen skal ske på baggrund af den situation, folkekirken i stiftet står i – både som den subjektivt opleves, og som den faktisk kan beskrives. Derfor blev referaterne fra bispevisitterne samlet og analyseret. Det gav overblik over dels hvilke fælles ressourcer og udviklingspotentialer, der findes rundt om i stiftet, og dels hvilke udfordringer, der er nødvendige at tage hånd om både lokalt og på stiftsplan.

Analysen af bispevisitterne blev kombineret med oplysninger fra Guldborgsund og Lolland kommuner om befolkningsudviklingen i stiftets sogne samt data fra Danmarks Statistik. Disse data blev sat op grafisk, så man hurtigt kunne danne sig et overblik over, hvordan demografien har ændret sig fra 2007-2019, og få en prognose for udviklingen frem til 2029. Det er en viden, der eksempelvis er værdifuld for planlægningen af præsternes arbejdsindsats og for strukturændringer, når sogne ønsker at lægge sig sammen.

Der er sikkert nogle, der vil indvende, at det ikke burde være nødvendigt for kirken at bekymre sig om fremtiden. At vi som troende må have tillid til, at fremtiden ligger trygt i Guds hænder. Nu har den kristne kirke jo eksisteret i mere end 2.000 år, så hvorfor skal vi overhovedet tænke på strategi og langtidsplanlægning?

Det ene udelukker imidlertid ikke det andet. Som nævnt tror jeg på, at det selvfølgelig er Gud, der holder sammen på kirken, og vi er hans medarbejdere. Og når samfundet forandrer sig, så forandrer det også præmisserne for den måde, vi er kirke på i vores tid – for kirke og samfund er vævet ind i hinanden.

Sammenvævningen af kirke og kultur

I modsætning til flere andre lande, hvor kirke og kristendom udøves som et liv parallelt med og afskåret fra hverdagslivet, så er den danske folkekirke kendetegnet ved at være vævet tæt sammen med kulturen og samfundet. De kristne værdier har i mere end 1.000 år været en del af kulturen i Danmark. De ligger i den kollektive bevidstheds DNA, således at vores samfundsværdier stadig er bundet op på kristne værdier. Kristendommens begreb om næstekærlighed, de protestantiske tanker om arbejdets vigtighed, det personlige ansvar og alle menneskers lighed over for Gud har sat sine spor i vores måde at leve på.

Som trådene i et fint vævet stykke stof er kirke og kultur vævet sammen med det danske samfund – og det gælder også her på Lolland-Falster. Uanset om det er de åndelige værdier i form af de lodrette tråde, eller de verdslige værdier i form af de vandrette tråde, man trækker i, så vil det påvirke hele stoffet. Kulturen påvirker kirken, og kirken påvirker kulturen. Sammenvævningen af kirke og kultur er resultatet af en lang historisk proces med gensidige aftaler og tilpasninger, der var logiske, da de blev indgået, men som kan være svære at forstå i dag, når man ikke kender forhistorien. At folkekirkens økonomi er så tæt vævet sammen med staten, og ikke nødvendigvis er organiseret på en logisk måde, kan kun forstås ud fra et historisk perspektiv.

Skulle man i dag lave en ny kirkeordning, ville man næppe finde på at organisere folkekirken, som den er i dag. Eksempelvis modtager folkekirken, der i langt overvejende grad er betalt af medlemmerne via kirkeskatten, også et statstilskud, som bl.a. går til præstelønninger. 40 procent af præsters og provsters løn finansieres af staten (dette gælder dog ikke de lokalt finansierede præster) – et forhold, der med jævne mellemrum kritiseres i medierne. Der er flere af den slags i samtidens øjne ulogiske arrangementer i den nuværende kirkeordning. Det er imidlertid ikke helt enkelt at ændre ved disse ordninger, netop fordi stat og kirke er så tæt vævet sammen.

Finansministeriet har regnet ud, at det er tvivlsomt, om det samlet set er staten, der tjener på kirken, eller kirken, der tjener på staten i det store regnskab. De mange frivillige i stiftets 64 menighedsråd passer på stiftets 108 kirker (110 med Strandkirken og Storstrøm Fængslets kirke), hvoraf 103 er mere end 100 år gamle og dermed klassificeret som en del af landets kulturarv. Kirkeskatten betaler for kirkebygningerne og civilregistreringen i samfundet, det kostbare begravelsesvæsen og vedligeholdelsen af kirkegårde. Økonomien er imidlertid det mindste af det, som kirken bidrager til samfundet med.

Mens man de senere år er begyndt at tale om udflytning af offentlige arbejdspladser, har den lokale kirke de fleste steder i stiftet været til stede i hvert eneste lille sogn siden den tidlige middelalder. Det er umuligt at måle eller veje, hvad det betyder for samfundet, at

livet i kirkerne bidrager til den sociale sammenhængskraft i landdistrikterne, hvor meget andet er forsvundet; at landsbykirkerne får en stigende betydning som kulturcentre; at der selv i de mindste små sogne er valgte medlemmer i menighedsrådet, der udgør et demokratisk og folkeligt forankret rodnet i lokalsamfundet; at kirken danner ramme om de fleste familiefester (barnedåb, konfirmation, bryllup og begravelse), og er til stede med sjælelig omsorg i fængsler, i forsvaret og på hospice og sygehuse; og ikke mindst, at der søndag efter søndag forkyndes et menneskesyn, hvor vi opfordres til at tænke på og tage vare på vores medmennesker, og at se os selv og andre som værdifulde og elskelige mennesker, skabt i Guds billede med lige værdighed. Det er det menneskesyn, der understøtter det samfund, vi har i dag.

Man kan sammenligne forholdet mellem stat og kirke med et gammelt ægteskab. Parret, der hver bidrager med nogle værdier til ægteskabet, har igennem et langt liv haft fælleseje. De har indgået en række aftaler, der gav mening, dengang beslutningerne blev truffet. Det gælder f.eks. den smukke gamle bolig, som ægteparret har boet i det meste af deres liv. Der er ingen af de to, der har råd til at bo i den alene. Boligen er dyr at vedligeholde, og som et stykke kulturarv i særklasse er der restriktioner for, hvad den må bruges til. Derfor er det også meget vanskeligt at sælge boligen. Præcis sådan er forholdet også mellem kirken og staten i dag. Det gamle ægtepar stat og kirke er vævet ind i hinanden og er afhængig af hinanden på godt og ondt.

Det sammenvævede forhold indebærer, at forandringer i samfundet og i vores livsstil også får konsekvenser for folkekirken. Vi bosætter os der, hvor der er mulighed for uddannelse, og arbejde at få. Vi indretter et liv på samfundets nutidige præmisser. Et samfund i forandring sætter også nye præmisser for kirken og farver de briller, som folk ser kirken med. Vi kan vælge at begræde udviklingen, eller vi kan betragte den som nye præmisser, som også kirken må tilpasse sig. Hvis vi siger og gør, som vi altid har gjort, så siger og gør vi alligevel ikke længere helt det samme, for præmisserne for at forstå evangeliet har også forandret sig. Tiden står aldrig stille, og livet er altid i bevægelse. Kirken har som sagt eksisteret igennem historiens store samfundsomvæltninger, lige fra middelalder over enevælde til det senmoderne informationssamfund, og den vil helt sikkert også bestå i fremtiden.

Så når folkekirkens hovedopgave er at formidle det kristne budskab, som den har gjort igennem 2.000 år, så er opgaven også at forstå samtidens præmisser uden at gå på kompromis med det kristne budskab. At folkekirken skal tilpasse sig ændrede præmisser i samfundet, betyder imidlertid ikke, at den blindt skal følge med tiden i et og alt. Kirken påvirker også samfundet og sin tid. Eksempelvis tilbyder kirken fred, stilhed og langsommelighed, mens tempo, støj og larm accelererer i samfundet. Kirken opbygger og styrker fællesskaber, mens samfundet fremelsker individualisme og hylder solopræstationer. Som kirkens forkyndelse har lydt gennem tiden, skal kirken fortsat i fremtiden tilbyde et verdensbillede, der kan supplere eller lige frem være et modbillede til det fremherskende i samfundet.

Så vist skal kirken tilpasse sig forandringerne i samfundet, men den skal fortsat være en stemme, der søger at påvirke samtiden, og som taler ind i nutiden, inspirerer mennesker til at lade troen føre til handlinger og være til stede, hvor der er mennesker. Derfor var det nødvendigt med bispevisitterne; for at få tid til at stikke en finger i jorden, få et godt kendskab til lokalsamfundet og kende forhistorien. Alt dette er det nødvendige grundlag for arbejdet med en strategi for fremtiden.

Kirke og kultur er vævet sammen. Nysted Havn og Nysted Kirke.
Foto: Kevin McLaughlin.

”I kan noget særligt her på Lolland-Falster”

Udviklingen har ændret præmisserne for kirkelivet i lokalsamfundet. I resten af landet begynder individualiseringen og opløsningen af det traditionelle samfund med de der-tilhørende værdier og normer også at slå igennem. Det er sket inden for en generations tid. Det indebærer, at kirkelige traditioner i stigende grad er noget, medlemmerne aktivt vælger til. Det er ikke noget, der nødvendigvis er en selvfølgelighed. Det handler blandt andet om, hvorvidt et nyfødt barn skal døbes, om man vil vies i kirken eller om man vil have en kirkelig begravelse.

I Danmark videreføres de kirkelige traditioner ikke uden videre fra generation til generation som i tidligere tider. Samtidens mennesker træffer et bevidst valg, hvor det ikke nødvendigvis er traditionen, der vægtes højest. Det er en udvikling, der klart er mere markant i de store byer i Danmark. Så spørgsmålet er, i hvilken grad den udvikling også begynder at kunne mærkes i Lolland-Falsters Stift? Særligt begravelser og bisættelser uden gejstlig medvirken ser ud til at være i stigning blandt afdøde medlemmer af folkekirken i stiftet. Denne udvikling, hvor folkekirkemedlemmerne selv vælger, om de vil følge den kirkelige tradition, vil givetvis også påvirke kirkelivet på Lolland-Falster i de kommende år.

Endvidere er de små lokalsamfund mærket af, at arbejdspladser i landbruget og de dertil knyttede erhverv er forsvundet. Færre mennesker betyder færre næringsdrivende i lokalsamfundet, hvor mange butikker er lukket. Offentlige institutioner som børnehave, skole og plejehjem har fulgt den demografiske bevægelse fra land til by. Buslinjer er blevet nedlagt, så det er sværere at komme rundt for ældre mennesker uden egen bil. Denne udvikling påvirker selvfølgelig også kirkelivet i de små sogne, hvor menighedsrådene mærker forandringerne tydeligt.

Forandringer i samfundet er en del af livet. Det kan imidlertid være hårdt at se skolen, plejehjemmet og Brugsen lukke. Og det er hårdt at se ejendomme blive forladt og stå tomme tilbage for til sidst at blive revet ned. På samme måde som det kan være hårdt, når børnene flytter hjemmefra, og deres værelser står tomme, eller når man forlader arbejdsmarkedet og afleverer nøglerne og adgangskortet for at gå på pension. Det er meget menneskeligt at opleve disse overgange i livet og forandringer i samfundet som hårde eller ligefrem som en krise – men det behøver ikke kun være negativt.

Ordet krise stammer fra græsk og betegner en problematisk forandringssituation forbundet med et vendepunkt. Midt i en forandringsproces indtræder et vendepunkt, hvor nye muligheder kan dukke op. Enhver krise rummer også et udviklingspotentiale. Som regel er det en proces, der tager tid.

At give slip på det gamle er ofte forbundet med en sorg over det, der er forsvundet, inden man kan skimte de nye muligheder ude i horisonten. Men måske kan de tomme børneværelser bruges på nye måder, og forældrene kan begynde et nyt kapitel af deres liv.

Man siger, at når Vorherre lukker en dør, så åbner han en anden. Forandringerne i samfundet indebærer også nye muligheder. Opgaven er at få øje på dem, have modet til at gribe dem og tænke ud af boksen. På mine bispevisitter hos stiftets menigheder mødte jeg mange steder en stor åbenhed for og villighed til forandringer. Man rykker sammen og finder nye måder at samarbejde på med andre grupper, foreninger i lokalsamfundet og/eller kommunen.

I takt med at de små lokalsamfund bliver endnu mindre, arbejdsstyrken bliver mere mobil, arbejdspladser mindre stedbundne og mennesker bliver mere individualiserede, kunne man måske også fristes til at tro, at betydningen af det lokale ville blive mindre, og den lokale sognekirkes rolle ville blive reduceret. Dette er ikke nødvendigvis tilfældet – tværtimod.

Hvert år inviteres alle nyansatte præster på frokost i bispegården. Her fortæller de om, hvordan det er at komme som ny præst til Lolland-Falsters Stift. De fortæller samstemmende om en taknemmelig menighed, der har taget vel imod dem, og om menighedsråd, der gerne vil hjælpe dem til rette. Det er et gennemgående træk, at man gerne vil gå nye veje og er lydhøre over for præsternes nye ideer. Interessant er det også, at præsterne oplever, at kirken bliver en stærkere platform for fællesskabet i lokalsamfundet, når andre institutioner og aktiviteter forsvinder. Kirken bliver i højere grad det kit, der binder lokalsamfundet sammen.

”Evtigt elskes kun det tabte”, siger man, og her ser jeg muligheder for et område som Lolland-Falsters Stift. Når lokale tilhørsforhold og fællesskab ikke længere er givet, er der en tendens til, at de bliver mere betydningsfulde. Med den stigende individualisering følger også et stigende behov for identitet og lokal tilknytning. Længslen efter fællesskab og tilhørsforhold vokser. Det er en ny mulighed og en ny åbning for kirken på Lolland-Falster.

Ved siden af et stigende behov for identitet og fællesskab ser vi også en større frimodighed over for det religiøse. Tidligere tiders blufærdighed over for kirke og kristendom er afløst af en søgen efter mening med livet. Der er en efterspørgsel på eksistentielle samtaler og refleksioner, som kirken altid har været ramme om. Selve kirkerummet opsøges af mennesker, der ønsker at fordybe sig, finde fred og få åndelig næring. Længslen efter ånd ses også i en længsel efter den natur, som alle steder er så nærværende her i Lolland-Falsters Stift. Dengang dagen blev tilbragt i roemarkerne, havde naturen næppe den samme nærmest magiske tiltrækningskraft, som den har på moderne mennesker, der sidder stille foran en computerskærm adskillige timer i døgnet.

En af de største trusler for folkesundheden er stillesiddende arbejde og inaktivitet. Vores kroppe er simpelthen ikke bygget til at sidde stille. Der opstår en længsel efter at komme ud og bevæge sig i naturen, og det er ikke kun fysikken, der får det bedre af at vandre i naturen. Det gør også sjæl og psyke.

Teologien er i vores samtid ved at gentænke forståelsen af krop og bevidsthed som en helhed frem for en modsætning. Det at tænke kroppen og bevidstheden som en helhed er velkendt inden for kristendommens historie i kraft af pilgrimsvandring, som i disse år ser en fornyet popularitet. Danmark har i mere end 1000 år været transitland for skandinaviske pilgrimme, der har vandret ad Den Danske Klosterrute og Santiagoruten. Pilgrimsruterne går hen over Lolland og Falster med knudepunkt i Maribo, hvor Pilgrimshuset ligger. Maribo har igennem historien med sin domkirke, klosterruin og nuværende birgittinerkloster været et åndeligt og kulturelt samlingspunkt. Lolland-Falster har et særligt potentiale for pilgrimsvandring. Naturen er smuk og storslået, der er aldrig langt til skov, sø og strand og der ligger smukke, gamle middelalderkirker overalt i landskabet, som man kan nyde på sin vandring.

Det er ikke kun omgivelserne, der er enestående i Lolland-Falsters Stift. Der er også tale om en særlig ånd blandt indbyggerne. På min vej rundt i stiftet for at få indblik i udfordringer og muligheder har det slået mig, at mange sogne er båret af ildsjæle og et stærkt engagement i kirkelivet. Desuden er mange områder kendetegnet ved et velfungerende foreningsliv og en stærk frivillighedskultur. Det er en stor ressource, som man måske ikke har blik for, når man selv er en del af den kultur i stiftet, men kommer man udefra, får man øje på det.

”I kan noget særligt her på Lolland-Falster”, sagde en præst fra København, der deltog i en ordination i Maribo. Jeg spurgte selvfølgelig efter, hvad det var. Hun svarede: ”Det er noget med nærhed og fællesskab.” Det er netop kendskabet til, omsorgen for og kontakten med hinanden, der er forudsætningen for det gode fællesskab. Alt sammen er det væsentlige ressourcer og afgørende brikker, som bidrager til at vedligeholde og udvikle kirkelivet i stiftet.

Arbejdet med at formulere en strategi

Det er både udfordringerne og mulighederne, der skal tænkes med i en strategi for stiftet. Havde folkekirken nu været en topstyret og strømlinet organisation, kunne en direktør sætte sig for bordenden, ansætte et hold af specialister til at udtænke en strategi, for derefter at implementere den i organisationen. Men som nævnt er det heldigvis ikke tilfældet for folkekirken. Den er ikke topstyret, men nærmere at forstå som et netværk af meget forskellige mennesker med stor autonomi. Det, der kan udvikle folkekirken, er ikke en enkelt biskop, der gør noget, men mange mennesker, der sammen gør noget. Derfor er det vigtigt at have en strategi og en idé om, i hvilken retning vi gerne vil bevæge os.

Det er imidlertid ikke uden udfordringer at formulere og arbejde med en strategi. En strategi kan forstås som en langsigtet planlægning, der skal føre hen imod et eller flere fælles mål. Udfordringerne med at samles om et sådant fælles mål kan illustreres af Monty Pythons sketch: ”100-meter løb for folk uden stedsans”. I samme øjeblik startskuddet har lydt, bevæger løberne sig hastigt i hver sin retning. Sådan kan det indimellem også opleves i folkekirken: Vi ved, at vi skal fremad, så vi sætter alle i løb – men i hver sin retning.

Så den første forudsætning for at kunne formulere en strategi for den rummelige folkekirke er en fælles problemerkendelse og med fælles visioner for fremtiden. Vi må til en vis grad være enige om, hvor vi er på vej hen og hvorfor. Derfor kan et strategiarbejde ikke udarbejdes isoleret i bispegården, men skal udformes i dialog med alle de forskellige aktører og ressourcepersoner, der hver på deres måde har viden om, bidrager til og udgør folkekirken. Der skal være fælles klarhed og overblik over, hvor vi står nu, for sammen at kunne tale videre om, hvor vi er på vej hen.

Første skridt i den proces var at bearbejde og analysere referaterne fra bispevisitterne for at pege på fælles udfordringer og udviklingsmuligheder, som præsenteres i kapitel 2. Desuden indhentede vi data fra kommunerne og fra Danmarks Statistik, primært om den demografiske udvikling og sammensætningen af indbyggere i stiftets sogne for at få et overblik over, hvordan samfundet forventes at udvikle sig i de kommende år. Dette arbejde blev primært udført af stiftets teologiske konsulent Karen Marie Sø Leth-Nissen og præsenteres i kapitel 3. Statistiske data blev kombineret med resultaterne fra bispevisitterne og sat ind i skemaer, som de forskellige kirkelige aktører blev præsenteret for.

Næste skridt var, at præsterne på det årlige stiftspræstestævne fik mulighed for at formulere deres perspektiv på den pastorale situation i stiftet, samt dele deres overvejelser, bekymringer og håb for fremtiden. En gruppe af ressourcepersoner med tilknytning til lokalområdet, folkekirken, kommunerne og Det Teologiske Fakultet blev også indbudt til en strategiaften, hvor de med udgangspunkt i hver deres faglighed og lokalkendskab kom med input til strategiske tiltag på alle niveauer i folkekirken.

Det afstedkom både feedback og idéer til konkrete initiativer, som for eksempel en klumme, der bringes hver uge i den lokale avis Folketidende sammen med gudstjenestelisten for stiftets kirker. Her skriver stiftets præster på skift hver en lille appetitvækker om, hvad den kommende søndags prædikentekst handler om med den udfordring, at det skal kunne forstås af dem, der ikke kommer så ofte i kirke.

Endvidere blev resultaterne af analysearbejdet præsenteret på landemodet, hvor ca. 25 procent af alle stiftets menighedsrådsmedlemmer deltog. Her fik deltagerne mulighed for at komme med input og gode ideer til den kommende strategi. Desuden blev der stemt om et udvalg af de idéer, som blev fremsat på landemodet, og det gav et godt indblik i hvilke strategiske spor, der er opbakning til at følge. Eksempelvis var der stor opbakning til at lade landpræsterne blive boende i præstegårdene i de små landsogne, imens de i højere grad får tildelt en kvoteret stilling i de større byer (der sjældent ligger mere end 15 kilometer væk). Hellere det, end at slå flere sogne sammen til storpastorater.

Stiftets fire provstiudvalg blev ligeledes inddraget i processen, og de blev præsenteret for en mere detaljeret analyse af deres provsti som en invitation til at tænke med. Hver provst fik endvidere udleveret skemaet med overblik over resultaterne af analysen for deres eget provsti. Skemaet var et redskab, der gjorde det lettere for provsterne at danne sig et overblik over provstiet, så de for eksempel nemmere kunne se, hvor der i de kommende år kan forventes at være store udgifter til vedligeholdelse af folkekirkens bygninger. Provsterne har efterfølgende bidraget med nogle sider til denne bog i kapitel 4.

Endelig har stiftsrådet afholdt en strategidag, hvor det blev drøftet hvilke muligheder og udfordringer, stiftet står overfor i de kommende år; hvordan disse udfordringer bedst kan mødes; samt hvordan stiftsrådet i overensstemmelse hermed prioriterer de økonomiske ressourcer bedst. Det har stiftsrådsformand Susanne Møller skrevet om i kapitel 5, sammen med hendes eget perspektiv på kirkelivet i stiftet. Stiftet har i løbet af processen med at skrive denne bog ansat en ny stiftskontorchef, Lene M. Krabbemark, der har stor erfaring med begrebet ”samskabelse”, der er et af stiftets strategiske tiltag. Det skriver hun om i kapitel 6.

Stiftets presse- og kommunikationsmedarbejder Inge Haandsbæk Vestergaard har udarbejdet en kommunikationsstrategi, som præsenteres i kapitel 7. Afslutningsvis samler jeg trådene i kapitel 8, hvor fokus rettes mod, hvad vi sammen og hver især kan gøre. God læselyst.

Maribo Domkirke. >
Foto: Kevin McLaughlin.

AF BISKOP
MARIANNE GAARDEN

2 Menighedsrådenes syn på kirkelivet i stiftet

Biskop Marianne Gaarden besøgte alle menighedsråd i stiftet i løbet af sit første år i embedet. Formålet med de såkaldte ”bispevisitter” var at undersøge, hvordan de mennesker, der til daglig arbejder med og samarbejder om det lokale kirkeliv, oplever livet i deres lokale kirke.¹

På bispevisitterne blev der talt om kirkernes historie, det nutidige kirkeliv i sognet, herunder muligheder og udfordringer, samt menighedsrådenes ønsker til og visioner for fremtiden.

På møderne deltog menighedsrådsmedlemmer, præster, flere steder også kirkefunktionærer, nogle få steder frivillige og et enkelt sted også almindelige medlemmer af menigheden. Forinden havde menighedsrådene fået tilsendt en række spørgsmål, som de havde mulighed for at drøfte indbyrdes inden bispevisitten. Spørgsmålene strukturerede samtalen under mødet, hvor der blev taget referat, som menighedsrådene efterfølgende godkendte. Referaterne fra alle bispevisitterne blev senere analyseret af stiftets teologiske konsulent for at undersøge fællestræk i udfordringer og muligheder, samt ønsker til stift/biskop og visioner for den lokale kirkes fremtid.

Nogle emner gik igen i flere sogne under bispevisitterne. De vil blive uddybet i de næste kapitler. Fælles for de emner, som det handler om i det følgende, er, at udgangspunktet er menighedsrådenes eget perspektiv på kirkelivet og deres egen oplevelse af situationen. Præsterne, der er fødte medlemmer af menighedsrådene, er således her inkluderet i menighedsrådenes perspektiver på kirkelivet. Der er imidlertid også indføjet et par afsnit om præsternes perspektiv på kirkelivet i stiftet, som var på dagsordenen ved stiftspræstestævnet i 2019.

< Bispevisit hos menighedsrådet i Horslunde Sogn, 2019.
Foto: Ingrid Riis.

¹ Alle 64 menighedsråd i stiftet fik tilbud om besøg, hvilket alle på nær to takkede ja til.

Kirkegang og stort engagement

De temaer, der blev drøftet med menighedsrådene, vidner om et stærkt og meget varieret kirkeliv i stiftet. Selvom det er et lille stift med mange landsogne, så er der alligevel stor forskel på kirkelivet i de enkelte sogne. Det vidner om folkekirkens store rummelighed og sognenes udprægede selvstændighed. Flere af de små landsogne er kendetegnet ved, at indbyggertal har været faldende igennem en periode, men generelt er der et stort engagement i kirkelivet. Endvidere er det tydeligt, at de mennesker, der sidder i menighedsrådene, og præster, der er i embedet i mange år, i høj grad er med til at forme kirkelivet i det pågældende sogn.

Hver søndag holder præsterne gudstjeneste i én eller flere af deres kirker. Mange steder med kirkekaffe bagefter, og nogle gange også kirkefrokost. Henover året holder kirkerne desuden mange særlige gudstjenester, ofte med kaffe eller spisning efterfølgende. Menighedsrådene synes generelt, at antallet af kirkegængere kunne være højere, og flere steder efterlyser man yngre kirkegængere. Kirkegangen er imidlertid god, når det sættes i forhold til indbyggertallet i sognet. Mange steder fungerer kirken som det lokale samlingspunkt og bidrager aktivt til det kulturelle liv i de små lokalsamfund.

Menighedsråd, præster og personale samarbejder om forskellige gudstjenester og aktiviteter, og det er især de særlige gudstjenester og traditioner, der trækker mange mennesker til. Det kan f.eks. være fastelavngudstjeneste med tøndeslagning, høst- og allehelgensgudstjenester, 4. maj-gudstjeneste eller andre gudstjenester, der er knyttet til en særlig tradition eller højtid på året. Menighedsrådene står selv for en del arrangementer igennem året, men mange menighedsråd og præster samarbejder også med de lokale foreninger om forskellige aktiviteter.

Hvis man ser på et årshjul, så afholdes der omkring den 2. februar ofte kyndelmissegudstjenester, mens vinteren er på sit mørkeste. Længere henne i februar er der fastelavngudstjenester, hvor børnene kommer udklædte og slår katten af tønden sammen med præsten og de andre voksne. Til påske kommer påsegudstjenesterne omkring palmesøndag, skærtorsdag, langfredag og påskedag. Nogle steder går man også på påskeægssjagt sammen i præstegårdshaven eller ved sognegården. Store bededagsaften fejres i nogle sogne med gudstjeneste og fælles spisning af varme hveder. Særligt til pinse holdes mange udendørs gudstjenester. Den 5. juni fejrer mange vores første grundlov med grundlovsmøder i sogne- eller præstegårdene. Senere i juni holder de fleste sogne sankthans eller deltager i et samarbejde med andre lokale aktører i fejring med taler, sang og bål.

I efteråret er det nogle steder tid til ”spis-sammen-aftener”, jagtgudstjeneste og æblefest. Sammen med spejderne og de folkekirkelige børne- og ungdomsorganisationer arrangeres BUSK-gudstjenester, som står for Børn, Unge, Sogn og Kirke.

Efteråret slutter med halloween i kirken for børnene og allehelgensgudstjenester, hvor navnene på sognets afdøde det seneste år læses højt, og der tændes lys i kirker og på kirkegårde. Allehelgensgudstjenesterne er ved at udvikle sig til at blive en af folkekirkens helt store mærkedage, den næststørste efter juleaften.

Vinteren er særlig travl i menighedsrådene. De arrangerer jule- og gospelkoncerter og inviterer til sangaftener i både kirker og præstegårde. Der er luciaoptog med børn, og der er filmaftener med fælles diskussion af filmen. Nogle steder er der juletræstænding i samarbejde med beboerforeningen. Et andet sted en levende julekalender, hvor man hver dag har besøg af en gæst, som åbner en låge og fortæller videre på juleevangeliet. I nogle sogne kan børnene få lov at være med i krybbespil, når fortællingen om julen skal gøres levende. Og lige inden jul fylder juleafslutninger i kirken for skoler, børnehaver og dagplejen rigtig meget for præster og personale. Kirkerne er fyldt juleaften, og nogle steder holder man midnatsgudstjeneste juleaften. Juleaften er der også nogle præster, der inviterer dem, som ikke har nogen at holde jul med, hjem i præstegården. Efter nytår holder nogle sogne en helligtrekongersfest til at afrunde julen med.

Ud over de arrangementer og gudstjenester, som følger årets gang, holder nogle kirker også gøglergudstjeneste og natkirke, og ét sted har man en særlig lokal tradition, hvor man fejrer præstegårdens fødselsdag. Kirkerne er også med, når der sommeren igennem er lokale festivaler. Der holdes for eksempel havnegudstjeneste til Fjorddage i Nakskov, og når der er Mølledage, holder flere kirker møllegudstjenester. På Madens Folkemøde er kirken også tilstede.

Der foregår et væld af aktiviteter i kirkerne ud over gudstjenester og kirkelige handlinger. Her er der bålhygge for børnefamilier efter en spaghettigudstjeneste i Lindeskovkirken. Foto: Nils Roland.

Der sker også meget for børn i løbet af året. Man kan gå til babysalmesang for forældre og babyer. Familierne inviteres til spaghettigudstjenester, hvor man begynder med en kort gudstjeneste i kirken og spiser sammen bagefter. I 3. eller 4. klasse får børn mulighed for at være minikonfirmander, og senere konfirmander. Der holdes kirkelegestue for dagplejen i nogle sogne, og bibelfortælling for børnene i andre. Menighedsrådene sørger for, at der er mange kor i kirkerne; der er børnekor, ungdomskor og voksenkor. Der er børneklubber og samarbejde med de lokale spejdere. Studenterpræsten holder til på campus i Nykøbing F. og har mange samtaler med unge elever og studerende. Desuden er der et stort fælles arrangement i stiftet, ”På Sporet af Jesus” i Bangs Have, arrangeret af skoletjenesten, som mange af sognets børn deltager i.

Ud over plejehjemsgudstjenester, hvor præsten og organisten kommer på plejehjemmet og holder gudstjeneste og synger med beboerne, samarbejdes der også med lokale bosteder. Ét sogn har en minihøjskole for socialt belastede familier, og et andet har særlige tilbud om gudstjenester til udviklingshæmmede. Sygehuspræsten og hospicepræsten holder gudstjenester på sygehus og hospice og har samtaler med syge, døende og deres pårørende.

Der er både en diakonipræst på Falster og på Lolland, hvor der holdes varmestue i kirken i Rødby. I Storstrøm Fængsel holder fængselspræsten gudstjenester i fængslets kirke og mødes med de indsatte, som har brug for det. I både Nykøbing F. og på Vestlolland er der migrantpræster, der sammen med lægfolk har fokus på de nye danskere, der er kommet til stiftet.

Der er strikke- og hækkeklubber i flere sogne. I nogle sogne strikker de ”dåbsklude”, som er en lille strikket eller hæklet klud. Den bruges ved barnedåben til at tørre barnets hoved med. Efter dåben får familien kluden med hjem som et minde om dagen. I ét sogn kniples der også bogmærker til konfirmandernes bibler. Der er sorggrupper, hvor pårørende, der har mistet, kan komme og tale med andre pårørende i samme situation og præsten. Der er også specialiserede sorggrupper, eksempelvis for pårørende, der har mistet en kær, der har taget livet af sig selv. Der er en mandegruppe et sted, og et andet sted en kvindegruppe. Der er foredrag i sognegårdene og i kirken, der er studiekredse og sogneeftermiddage med samtale, kaffe, kortspil eller anden hygge.

For dem, der vil ud og røre sig, arrangerer flere kirker pilgrimsvandring med bøn og bibellæsning. I en kirke holdes ”walk and talk”, hvor store eller små eksistentielle spørgsmål drøftes, eller man nyder bare hinandens selskab på gåturen. Pilgrimshuset i Maribo arrangerer pilgrimsvandring hver onsdag efter morgenandagten i Domkirken, og pilgrimsvandring for konfirmander, sogne og andre interesserede. Vil man se noget nyt, arrangerer mange sogne særlige sogneudflugter både ind- og udenlands. Der er kort sagt et væld af aktiviteter at deltage i. Fælles for det hele er, at præster og menighedsråd holder de gudstjenester og aktiviteter, som passer til deres sogn og de mennesker, som bor der.

Sogne med meget få indbyggere har dog naturligvis sværere ved at opretholde en stabil kirkegang. For på den ene side at undgå messefald, hvor der slet ingen kirkegængere kommer, og for på den anden side at sikre, at der stadig holdes gudstjeneste, har biskoppen givet

tilladelse til lavere gudstjenestefrekvens nogle steder i stiftet. Endvidere er nogle kirker, hvor der ikke længere kan opretholdes et bæredygtigt gudstjenesteliv, blevet til lejlighedskirker, hvor der kun holdes gudstjeneste en enkelt eller få gange om året.

Menighedsrådene oplever, at befolkningen generelt har en positiv indstilling til kirke og kirkeliv. Det afspejler sig også i, at det mange steder er naturligt for menighedsråd og præst at samarbejde med de lokale foreninger og institutioner om aktiviteter og arrangementer. Kirkelivet på Lolland-Falster er rigt på fantasifulde traditioner og mange forskellige typer særgudstjenester, ofte med lokalkolorit som f.eks. de årlige ”digegudstjenester”, ”mølle-gudstjenester” eller gudstjenesten i mindeanlægget i Rødbyfjord.

Generelt er der ikke den store udskiftning af medlemmerne af menighedsrådene. Mange steder har et eller flere af medlemmerne af menighedsrådet været med i mange år, et enkelt medlem har siddet i det samme menighedsråd i mere end 50 år. Internt i menighedsrådene finder medlemmerne generelt ud af at få arbejdet til at fungere og samarbejder ofte over sognegrænserne med andre menighedsråd om kirkeblad, arrangementer, koncerter og undervisning, både inden for pastoratets grænser og på tværs af dem. Dog er der fortsat sogne, hvor det kniber med at få menigheden til at bevæge sig over sognegrænsen og ind i nabokirken, selvom det er den samme præst og den samme organist, der holder gudstjeneste der.

Der er i dag ikke ret mange sogne, som har en bestemt teologisk profil. De fleste sogne opfatter sig selv som almindelige folkekirkekristne. Tidligere har teologiske retninger som Indre Mission gjort sin indflydelse gældende nogle steder i stiftet, men i dag er forskellene mellem de teologiske retninger mindre skarpt optrukket. Stiftet har også huset en grundtvigsk valgmenighed, der var den første til at få en kvinde, Johanne Andersen, som præst i 1948.

Der er ansat 58 præster i stiftet, og de fleste af præsterne er ansat i flere sogne. Der er kun en lille gruppe et-sogns-pastorater, de øvrige pastorater i stiftet består af flere sogne. I købstæderne er der sogne med mere end én præst, og Nykøbing F., Nakskov, Maribo og Sakskøbing er således købstadskirker med flere præster.

Et gennemgående træk fra bispevisitterne er, at særligt i landsognene bekymrer menighedsrådene sig om fremtiden, når deres præst nærmer sig pensionsalderen. De håber på, at biskoppen vil lade stillingen genopslå, og gerne uforandret, således at der fortsat skal bo en præst og også gerne en præstefamilie i præstegården i sognet.

Fælles udfordringer

Mange af stiftets små landsogne er mærket af, at indbyggertallet igennem en årrække er faldet på grund af flytning til byen, færre nye tilflyttere og naturlig afgang af sognets ældre indbyggere. Kirkegangen er følgelig faldende. Menighedsrådene oplever, at de unge flytter til de større byer for at få en uddannelse, og de vender ikke tilbage, når de har stiftet familie.

Derfor er der færre indbyggere og en ældre generation i de små landsogne, og dermed også færre kirkegængere og færre menneskelige som økonomiske ressourcer i menighedsrådene. I de mindre landsogne savner menighedsrådene den yngre generation på kirkebænken og til at overtage arbejdet i menighedsrådet.

Efter kommunalreformen i 2007 lukkede en del lokale skoler, og børnene går nu typisk i skole i de lidt større byer. Det betyder, at børnefamilier i højere grad vælger at bosætte sig i de større byer, hvor der er skoler, hvilket har haft store konsekvenser for kirkens børnearbejde. Det er sværere at nå børnefamilier og have f.eks. et børnekor og holde børnegudstjenester. Når børnene fra landsognet, efter lukning af den lokale skole, går i skole i den nærliggende by, ønsker de ofte at gå til præst og blive konfirmeret sammen med deres kammerater i kirken i de større byer. Nogle sogne oplever derfor, at de ikke længere har konfirmandundervisning, og at der er færre eller måske slet ikke nogen konfirmander i kirken. Mange menighedsråd er derfor nødt til at forholde sig til, at flytningen fra land til by påvirker kirkelivet i sognet. Det ændrer også præsternes arbejde og menighedsrådenes ansvar i forhold til konfirmandforberedelse og minikonfirmander.

Også ældre mennesker, der flytter fra boligen i landsognet, orienterer sig i stigende grad mod stiftets større byer. Manglende offentlig transport gør det sværere at bo i landdistrikterne. De ældre flytter i seniorbolig eller på et plejehjem, der også ligger i de større byer. På den måde har politiske ændringer som kommunalreformen og den centralisering, den har medført, store konsekvenser for kirkelivet og arbejdet i sognene.

En anden konsekvens af fraflytning og de nye bosætningsmønstre i de større byer, er, at mange menighedsråd i landsognene erfarer, at det er svært at få nye menighedsrådsmedlemmer. Med færre indbyggere i sognene har menighedsrådene sværere ved at tiltrække nye medlemmer til det frivillige arbejde i et menighedsråd, da der ganske enkelt er færre mennesker at trække på. Som oftest rekrutterer man nye medlemmer ved at opfordre andre til at træde ind i rådet, men flere steder er det svært at finde nye medlemmer. Nogle steder har rådene derfor selv valgt at slå sig sammen hen over sognegrænser. Det kan give god mening for rekrutteringen, men de sammenlagte råd har til gengæld endnu flere kirkebygninger at skulle vedligeholde.

Rådenes medlemmer peger også på, at det administrative arbejde som arbejdsgiver for sognets kirkefunktionærer er tungt. Dertil kommer, at restaurerings- og vedligeholdelsesarbejde tager lang tid at sætte sig ind i. Der skal søges om tilladelser, og de administrative arbejdsopgaver opleves som komplicerede og unødvendige. Det tunge administrative arbejde overrasker nogle gange nye menighedsrådsmedlemmer, der synes, at deres arbejdsindsats kun bruges på drift, og det var ikke derfor, de valgte at indtræde i menighedsrådet.

En af konsekvenserne er, at det er en udfordring for flere af de mindre menighedsråd at prioritere ressourcerne, både de menneskelige og de økonomiske, så de både kan vedligeholde kirkebygninger og samtidig sikre og udvikle det sociale og kirkelige arbejde med mennesker.

Bispevisit hos Kappel-Langø menighedsråd.
Foto: Marianne Gaarden.

Muligheder og tanker om fremtiden

Der ligger mange smukke middelalderkirker i hele stiftet. Menighedsrådene er generelt stolte af deres lokale kirke, som de kerer sig om og bruger mange ressourcer på. Flere steder fungerer kirken som det lokale samlingspunkt og er med til at binde kirke og kultur sammen i de små landsbysamfund. Nogle af menighedsrådene ønsker også at bruge de kirkerum, der kun sjældent er i brug, til andet og mere end gudstjenester, kirkelige handlinger og kirkekoncerter, som for eksempel til samlingssted i sognet.

Nogle menighedsråd giver også udtryk for en vis bekymring for fremtidens kirkeliv, da de yngre beboere og tilflytterne i sognene har en lavere grad af tilknytning til kirke og kirkeliv, og dermed er mere fremmede over for overhovedet at overveje at stille op til menighedsrådet. Udfordringen fylder mest i de mindre sogne, men også i større bysogne nævnes det.

Menighedsrådene har forskellige ønsker og forventninger til biskoppen. Nogle af de små sogne, der er mærket af fraflytning og som har en præst, der nærmer sig pensionsalderen, ønsker at biskoppen skal finde en løsning, der muliggør, at præsten kan blive boede lokalt i sognet. Det at have egen graver er også et stort ønske hos mange menighedsråd, også selv om der bliver mindre at lave på kirkegården, dels fordi der er flere, der bisættes i stedet for at blive jordfæstet, og dels fordi flere bliver bisat/begravet på kirkegårdene i de større byer.

Nogle menighedsråd mener, at specielt de yngre mennesker ikke kan se, at kirken også er relevant for dem. De ønsker, at biskoppen skal bidrage til ”en holdningsændring til kirken, således at den opleves som relevant og vedkommende i samtiden”. Rigtig mange menighedsråd giver også udtryk for, at de ønsker en synlig og nærværende biskop, der lytter til og giver plads til menighedsrådets egne ideer og ønsker for kirkelivet.

Præsternes perspektiv

På et stiftspræstestævne i 2019 blev præsternes perspektiv på kirkelivet i stiftet sat på dagsordenen. Præster og præster emeriti fik i små grupper mulighed for at tale om, hvad de er optaget af. Flere af præsterne var især optaget af, hvordan man skaffer frivillige til arbejdet i sognet, og hvordan man bliver ved med at have kvalificerede menighedsrådsmedlemmer, så præsten kan have gode sparringspartnere i sognet. De var også optaget af, hvordan menighedsrådet som helhed giver kirkefunktionærerne gode forhold, så de fortsat kan bidrage til at løfte arbejdet i sognet på bedste måde.

Der var samtidig stor interesse for, hvordan kirken løser sin opgave med på den ene side at være servicekirke, der betjener befolkningen ved dåb, konfirmation, vielse og begravelse,

og på den anden side at fungere som meningsfyldt rum for eksistentiel samtale for mennesker i det moderne samfund. Præsterne er optagede af, hvordan man engagerer mennesker i kirkelivet og lader dem være kirke sammen med andre, altså hvordan menigheden bedst muligt inddrages i kirkelivet og dermed føler et ansvar og medejerskab.

Flere af præsterne funderede også over balancen mellem den faste højmesseform og de alternative gudstjenester. Flere af præsterne ønsker større liturgisk frihed, mens andre er bekymrede for, om den klassiske højmesse vil forsvinde fra folkekirken i løbet af de kommende 5-10 år. Deres overvejelser falder sammen med, at biskopperne i disse år via arbejdsgrupper, rapporter og konferencer søger at sætte liturgien til debat, hvilket præsterne mener sandsynligvis vil ende med en reform af højmessens liturgi.

Endelig overvejede præsterne, om folkekirken bruger sine ressourcer rigtigt, når man i budgetlægningen skal prioritere mellem vedligeholdelse af kulturarv og kirkegårde, og udvikling af sognet gennem aktiviteter og relationsopbyggende arbejde. Dette dilemma går igen mange steder og vil blive uddybet i næste afsnit.

Gudstjeneste ved landemodet 2019.
Foto: Inge Haandsbæk Vestergaard.

Mange kirker til få mennesker

Den store udfordring for Lolland-Falsters Stift er flytningen fra land til by. Da kirkebygninger og kirkegårde ikke flytter med, bliver der færre mennesker tilbage i de små landsogne til den samme opgave med at passe og vedligeholde kirken og kirkegården. Det er en stor mundfuld for flere af menighedsrådene i de mindre landsogne. Den ældre befolkningssammensætning i landsognene står derfor med en stor vedligeholdelsesopgave.

I sammenligning med de øvrige stifter i landet har Lolland-Falsters Stift færrest medlemmer per kirkebygning, nemlig cirka 760 medlemmer per kirkebygning. Til sammenligning er der i Helsingør Stift cirka 4.100 medlemmer per kirkebygning. Dertil kommer, at 103 af Lolland-Falsters 108 kirker (110 med strandkirken og Storstrøm Kirke) er mere end 100 år gamle og dermed klassificeret som kulturarv. Det betyder, at der er få mennesker til mange kirker i stiftet.

Mange menighedsråd, primært i de mindre landsogne med flere kirker, giver udtryk for, at vedligeholdelsen af kirkebygningen er tung, både økonomisk og menneskeligt, og at Nationalmuseets krav til vedligeholdelsesstandard ind imellem kan opleves som urimelig og bidrager til at gøre arbejdsprocessen unødvendig langsom, træg og omkostningstung. De efterspørger mere lempelige regler for vedligeholdelsen og mulighed for alternative og billigere løsninger. Et par steder efterspørger menighedsrådet muligheden for helt at tage kirken ud af drift, fremfor at skulle bruge ressourcer på at renovere en kirke, der stort set ikke er i brug.

Eksempelvis havde tre menighedsråd med seks medlemmer i hvert råd tidligere kun ansvaret for en kirke hver. I dag er de tre menighedsråd slået sammen til et menighedsråd, der nu er reduceret til kun fem medlemmer. De fem har nu ansvaret for og arbejdet med at vedligeholde de tre middelalderkirker, der tidligere var 18 personer til at varetage. Et andet menighedsråd i stiftet er sammenlagt af fem sogne og har i dag seks kirker at tage vare på. Vedligeholdelsen af de mange kirkebygninger er ikke kun et økonomisk problem, men også en udfordring, der trækker hårdt på de menneskelige ressourcer i menighedsrådene. Og ind imellem kniber det med at kunne se meningen med at skulle bevare en kirke i et lille landsogn, hvor der ikke er mange medlemmer tilbage.

Bevaringstanken er ædel nok, men ofte er den smukkere for tilskueren end for menighedsrådet, der står med ansvar og udgifter. Man kunne frigøre økonomiske og menneskelige ressourcer ved at arbejde med en differentieret vedligeholdelsesmodel af kirkebygningerne. Det kunne være hensigtsmæssigt at udvikle en model, der kan gøre det lettere for menighedsråd og provstiudvalg at prioritere ressourcerne på en måde, hvor der tages højde for både kulturarv og den faktiske brug, så både menneskelige og økonomiske ressourcer tænkes med. Modellen hviler på en erkendelse af, at ikke alle kirker nødvendigvis skal

Stiftets præster er her samlet i Maribo Domkirke i forbindelse med stiftspræstestævnet 2018. De er opstillet i samme form som Lolland og Falster, og står på deres plads, der hvor de geografisk er præster. Foto: Marianne Schwartz.

vedligeholdes på samme niveau, men at man også forsvarligt kan skrue ned for ambitionsniveauet på nogle kirker. Nogle af de midler, som folkekirkerne i dag anvender til vedligeholdelse af bygninger, kunne i stedet anvendes til kirkelige aktiviteter.

En af de uhensigtsmæssige konsekvenser ved arbejdet med at vedligeholde kirken er, at menighedsrådenes arbejde primært kommer til at dreje sig om at holde den "kørende". Al energi og megen økonomi bruges på drift, og der er ikke menneskeligt eller økonomisk overskud til at arbejde med udvikling og tilpasning af kirkelivet. Dertil kommer, at menighedsrådenes administrative opgaver opleves som mere omfattede, tidskrævende og besværlige. Driftsopgaverne er heller ikke nødvendigvis det, der appellerer mest til de yngre mennesker, der er engageret i kirken, og som gerne vil være med til at forme den i fremtiden.

Mange kirkebygninger til færre medlemmer betyder to ting. For det første ligger der en større og større vedligeholdelsesbyrde på menighedsrådene i de mindre sogne, som oplever en stigende fraflytning. For det andet er der færre medlemmer til at betale for vedligeholdelsen. Dette skal ses i lyset af, at gennemsnitsalderen er væsentlig højere og gennemsnitsindkomsten er lavere på Lolland-Falster end i resten af landet, hvorfor det samlede kirkeskatteprovenu også er lavere. Der er simpelthen færre penge at være kirke for, som en ældre generation af medlemmer har ansvaret for at vedligeholde.

Til at balancere økonomien har folkekirken indbyrdes mellem stifterne en udligningsordning, som sørger for at tilføre yderligere økonomiske ressourcer, hvilket er afgørende for Lolland-Falsters Stift. Det ændrer imidlertid ikke ved, at der fortsat mangler menneskelige ressourcer til at varetage og vedligeholde stiftets mange gamle og smukke kirker. Der er behov for, at der findes en model, der kan aflaste de små menighedsråd i landsognene, der sidder med store vedligeholdelsesopgaver.

BISKOP
MARIANNE GAARDEN

STIFTSKONTORCHEF
LENE M. KRABBESMARK

3 Fakta om folkekirken og samfundsudviklingen i Lolland-Falsters Stift

En ting er hvordan det opleves for de mennesker, der til daglig arbejder med og samarbejder om det lokale kirkeliv i stiftet, en anden ting er data om den samfunds- og kirkeudvikling og situation, vi står i som folkekirke på Lolland-Falster. Efter bispevisitterne var gennemført, valgte vi derfor at indhente data fra Danmarks Statistik og fra de to kommuner.

Disse data blev præsenteret for hvert af stiftets provstier på et møde, for stiftsrådet ved en inspirationsdag og på årets landemode (årsmøde) i 2019, hvor menighedsrådsmedlemmer og præster også blev inviteret til at komme med input til fremtidens folkekirke i Lolland-Falsters Stift. Det er disse data, som sammen med en analyse præsenteres her i dette kapitel.

< Landemode 2019.
Der stemmes om de bedste ideer.
Foto: Michael Schelde.

Befolkningsudviklingen i stiftet

Udgangspunktet er, at folkekirken stadig er en vigtig del af det danske samfund på trods af forandringer i samfundet. Det er Danmarks største sammenslutning af mennesker med tre fjerdedele af landets befolkning som medlemmer, og på Lolland-Falster er det 81 procent af indbyggerne. Det er et fællesskab, som går igen i hver by og hvert eneste landområde.

Kirken følger på flere områder med samfundets udvikling, fordi den er så tæt sammen- vævet med resten af samfundet, som beskrevet tidligere. Derfor har samfundets udvikling stor betydning for, hvilke vilkår vi kan være kirke på både nu og i fremtiden.

Lokalt består folkekirken af sognene med deres kirkebygninger, kirkegårde og præstegårde. Sognene forandrer sig i takt med de samfundsmæssige forandringer, og på Lolland-Falster er det i meget høj grad flytningen fra land til by, der forandrer befolkningssammensæt- ningen og dermed vilkårene for folkekirken i mange sogne.

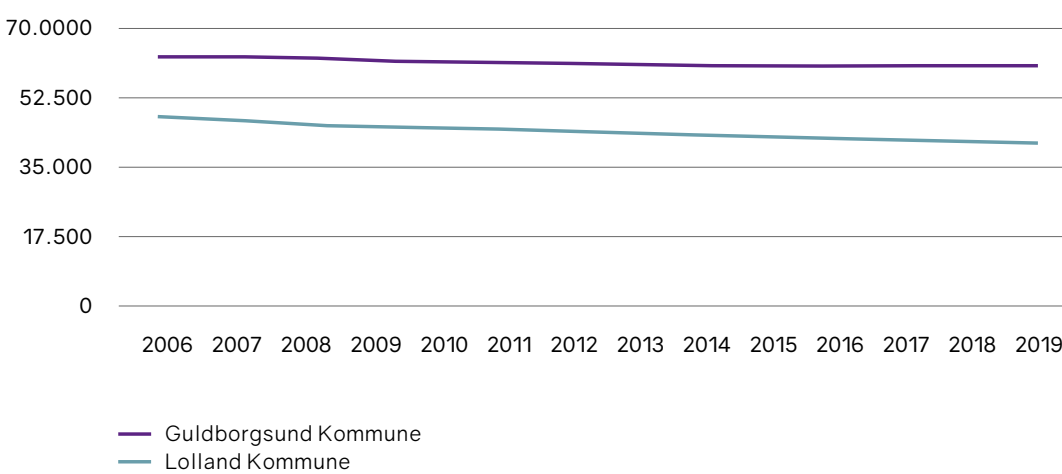
I Lolland-Falsters Stift er der to kommuner, Lolland og Guldborgsund. Lolland Kommune defineres som en yderkommune, fordi den ligger langt væk fra landets større byer. Der bor 41.105 personer i Lolland Kommune (2020), og befolkningstallet er faldet med 15 pro- cent i perioden fra 2006 og frem til i dag. Dette skyldes både, at der dør flere end der fødes, og at der flytter flere fra end der flytter til kommunen.

Guldborgsund Kommune er en landkommune med mindre byer og åbent land, og den har 60.722 indbyggere (2020). Der bor i dag 4 procent færre indbyggere i Guldborgsund Kom- mune, end der gjorde i 2006. Befolkningstallet er dog de sidste par år stabiliseret i stiftet samlet set. Det ses på Figur 2, der viser, at faldet i befolkningstallet er jævnet ud over de senere år. Dette skal også ses i lyset af, at befolkningen som helhed er vokset i resten af landet, primært på grund af indvandring.

Erhvervsministeriet udarbejder hvert år en redegørelse, der beskriver hvilken vej udvik- lingen går i landdistrikterne. Den fortæller, at der over det meste af Danmark kommer flere beboere, og at flere kommer i arbejde. Der bliver også solgt flere boliger over hele landet. Denne udvikling ses oftere i de større byer i kommunerne end i landsbyer. I landdistrik- terne og i områderne uden for de større byer går udviklingen langsommere, dog stiger salget af flexboliger på Lolland-Falster markant.

Det antal af mennesker, der flytter fra by til land, modsvares ikke af det antal, der flytter fra land til by. Det er primært yngre mennesker, der flytter væk for at uddanne sig eller for at arbejde, for der mangler uddannelsespladser og arbejdspladser i landdistrikterne, og det gælder også for Lolland-Falster, skriver Erhvervsministeriet. Det betyder, at der fødes fær- re børn i landdistrikterne. Ifølge redegørelsen gør denne udvikling sig i høj grad gældende for Lolland-Falster.

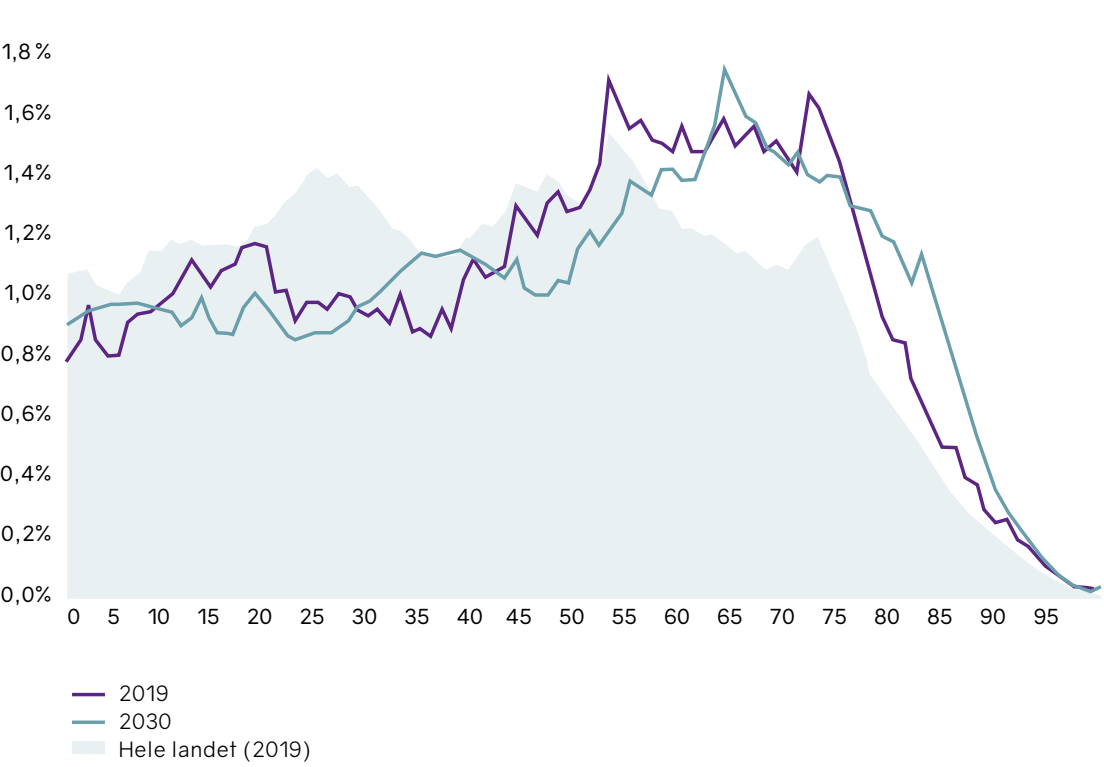
FOLKETAL 1. JANUAR EFTER KOMMUNE OG TID

Figur 2: Folketal 1. januar efter kommune og tid. Kilde: Danmarks Statistik, BEV107 og BY2.

At befolkningstallet således igennem en 15-årig periode er faldet, skyldes derfor ikke alene fraflytning og afgang ved døden, men også en faldende fødselsrate. Som en konsekvens heraf er aldersgennemsnittet væsentligt højere på Lolland-Falster end i det meste af landet. Det illustreres i Figur 3, som viser befolkningens alderssammensætning i Guldborgsund Kommune i 2019, sammenlignet med hele Danmark.

BEFOLKNING / GULDBORGSUND KOMMUNE OG HELE DANMARK

Figur 3: Den grå blok viser befolkningens alderssammensætning i hele landet. Den lilla linje viser alderssammensætningen i Guldborgsund Kommune, og den blå linje er en prognose for Guldborgsund Kommune i 2030².

² Kilde: Danmarks Statistik, Tabel FOLK1A og Demografix. Gengivet fra Guldborgsund Kommunes "Befolkningsprognose 2019-2030".

Figur 3 viser ikke hele Lolland-Falsters Stift, da Lolland og Guldborgsund kommuner opererer med forskellige aldersopdelinger i deres befolkningsprognoser. Derfor kan de ikke samles for begge kommuner og dermed hele stiftet. Billedet er dog det samme for Lolland Kommune (og dermed Maribo Domprovsti og Lolland Vestre Provsti), tilmed en smule forstærket. Det ses i Figur 4, hvor Lolland Kommune og Guldborgsund Kommune har en væsentlig højere gennemsnitsalder end det meste af landet.

Kommuner	Gennemsnitsalder (år)
Lolland	48,2
Guldborgsund	46,2
Hele Landet	41,7

Figur 4. Tabel over kommunernes gennemsnitsalder i 2019. Tallene stammer fra Lolland Kommunes befolkningsprognose 2019-2031.

Lolland og Guldborgsund kommuner gik i 2014 sammen om en undersøgelse af fraflytningen. Det overordnede spørgsmål lød: "Hvorfor flytter folk fra og til området, og hvor mange drejer det sig om?" Kommunerne fandt ud af, at de bør forbedre forholdene for erhvervslivet og have fokus på at skabe flere arbejdspladser. Samtidig bør de arbejde for at holde på og trække nye uddannelsesinstitutioner til området. Det er et politisk spørgsmål, om samfundet skal prioritere livet og udviklingen i landdistrikterne. Og det er politikernes ansvar at skabe bedre arbejds- og uddannelsesmuligheder for Lolland-Falster, hvilket vil indebære flere unge mennesker i stiftet, og dermed også flere mennesker i den næste generation til at videreføre kirkelivet. Folkekirken står for cirka 800 arbejdspladser i stiftet.

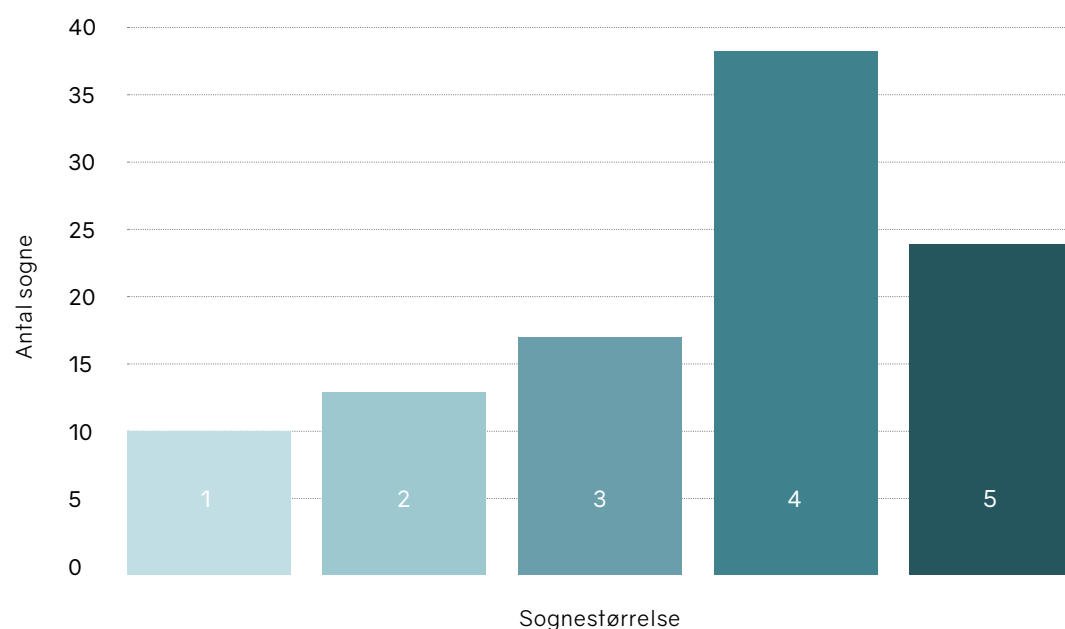
Som folkekirke må vi indrette kirkelivet efter de vilkår, som samfundet sætter, men spørgsmålet er, om vi kan gøre andet og mere? Isoleret set kan vi som folkekirke næppe udrette meget mere, end vi allerede gør. Men man kan overveje, om den lokale sognekirke som en central aktør i lokalsamfundet, der allerede tager et stort samfundsansvar, i højere grad kan samarbejde med kommune og erhvervsliv? Eksempelvis samarbejder Lolland-Falsters Stift, når præster søger embede i stiftet, med Business Lolland-Falster, der tilbyder at finde et kvalificeret arbejde til en medfølgende ægtefælle.

Kommunerne satser i disse år mere på turisme og flexboligejere. Når folk har fri, søger de i højere grad kirken og dens kulturelle og religiøse tilbud, end i en travl hverdag. Det ses blandt andet ved Strandkirken - en selvejende institution i folkekirken ved Marielyst på Sydfalster, der er et gammelt og tætbebygget sommerhusområde. Kirken er åben i turist-sæsonen, hvor mange både danske og tyske turister søger kirken for kirkelige handlinger og gudstjenester.

Den lokale sognekirke er ofte rammen omkring nye netværk, når folk mødes til gudstjeneste og andre kirkelige og kulturelle aktiviteter. Her kunne man have øget fokus på, hvordan folk udefra kan inddrages og bidrage til livet i sognet, eventuelt med nye ideer til kirkelivet. Hvordan et udvidet samarbejde kan udfoldes, beskrives mere udførligt i kapital 6 om samskabelse.

Der bor i alt 101.827 (2020) indbyggere på Lolland-Falster, fordelt på 102 sogne. Der er mange små sogne, og i stiftet som helhed er der 40 sogne med færre end 1000 indbyggere, og 62 sogne med flere end 1000 indbyggere. De fordeler sig som vist i Figur 5.

Antal sogne efter Sognestørrelse

- Gruppe 1: Sogne med 2.000-17.000 indbyggere
- Gruppe 2: Sogne med 1.000-1.999 indbyggere
- Gruppe 3: Sogne med 500-999 indbyggere
- Gruppe 4: Sogne med 200-499 indbyggere
- Gruppe 5: Sogne med 42-199 indbyggere

Figur 5. Sognene i Lolland-Falsters Stift, fordelt efter antal indbyggere (2019).

Strandkirken ved Marielyst er en selvejende institution i folkekirken. Her engagerer en række lokale borgere og sæsongæster sig i kirken, som kun har åbent i sommerhalvåret.
Foto: P. H. Bergman

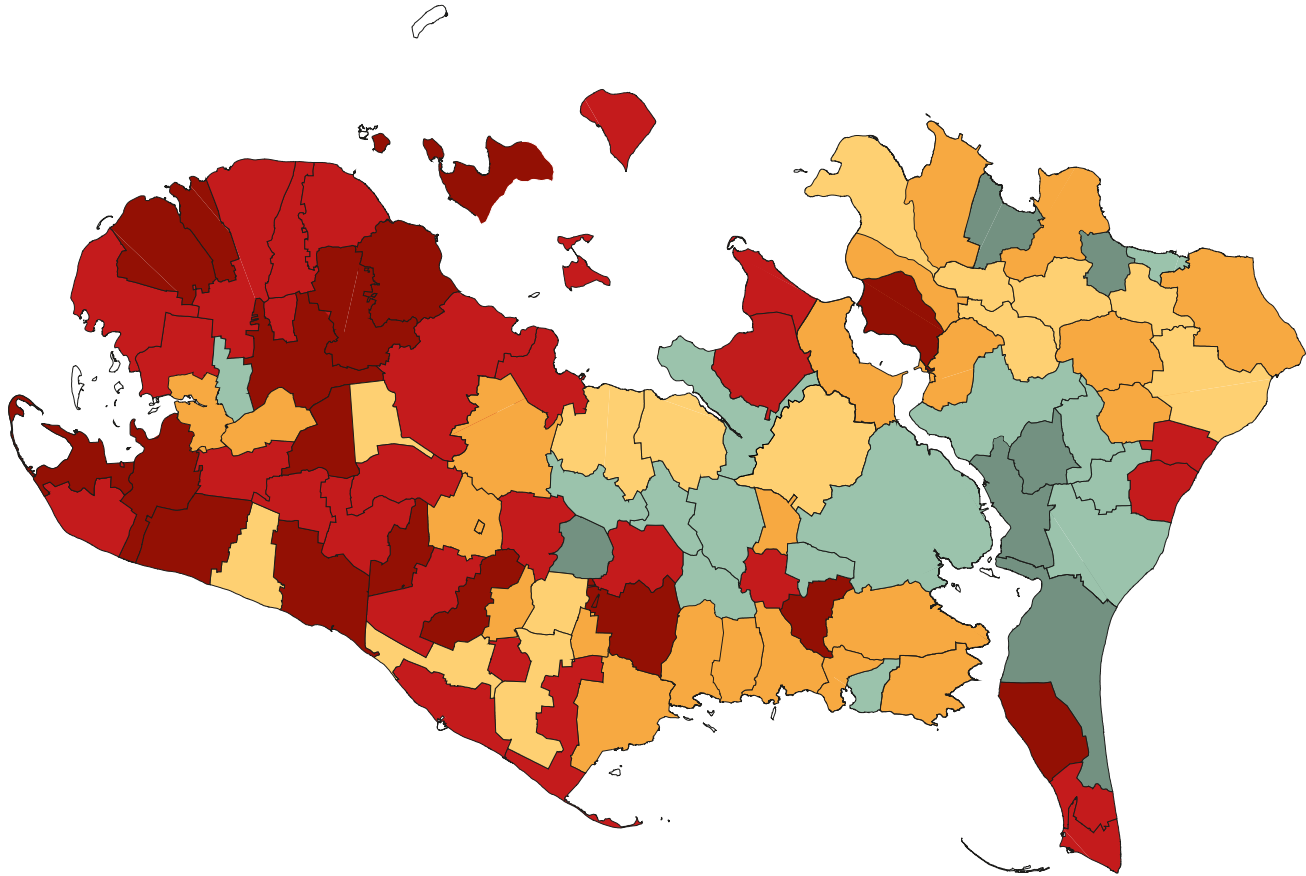
Det største sogn i stiftet er Nykøbing Falster Sogn, der har oplevet en stigning i antal medlemmer. Man ser samme udvikling i alle stiftets større byer, hvor befolkningstallet er stabilt eller stigende, mens det falder i de fleste af de små landsogne.

For at få et overblik over befolkningsudviklingen i stiftets sogne har vi på baggrund af data fra Guldborgsund og Lolland kommuner, samt Danmarks Statistik, udarbejdet to forskellige kort over stiftet. Det første kort (*Figur 6*) viser, hvordan befolkningstallet har udviklet sig fra 2007 – 2019, altså fortiden. Det andet kort (*Figur 7*) er en prognose, der angiver den forventede udvikling i perioden fra nu og frem til 2028, altså fremtiden.

Figur 6 viser (i perioden fra 2007-2019), hvor befolkningstallet har været stabilt - det er den lysegrønne farve. Den lysegule farve viser, hvor indbyggertallet er faldet mindst. De orange farver viser, at tallet er faldet mere, og de røde farver viser, hvor det er faldet mest.

Overordnet ses det, at befolkningstallet er faldet mest i landsogne, mens det er stabilt eller steget lidt i bysognene og områder omkring byerne. Indbyggertallet har som vist på kortet været næsten stabilt i Stormarks Sogn i Nakskov, i Maribo og i området i og omkring Sakskøbing (Bursø, Engestofte, Slemminge, Godsted og Sakskøbing), og i Nysted, mens det er steget i og omkring Nykøbing F., Tingsted, Væggerløse, Stubbekøbing og Nørre Alslev.

Siden 2006 er indbyggertallet i hele stiftet faldet fra 112.418 til 102.545 indbyggere, hvilket er et fald på 9 procent over 15 år. Der er særligt to større begivenheder, som kan have haft en indflydelse på fraflytningen i perioden 2007-2019. Den ene er kommunalreformen i 2007, som satte gang i en bølge af centralisering med dertil hørende lukning af en del af de lokale skoler, daginstitutioner og plejecentre. Og i 2008 kom finanskrisen, som blandt andet gjorde det sværere at låne penge og sælge ejendomme, som var faldet i værdi.

Lolland-Falsters Stift
2007-2019

Figur 6: Udvikling i befolkningstallet
i sogne i Lolland-Falsters Stift 2007-2019.
Signaturforklaringen angiver, hvor mange procent
befolkningstallet har ændret sig i et givet sogn over perioden.
Kilde: Danmarks Statistik og Lolland Kommune.

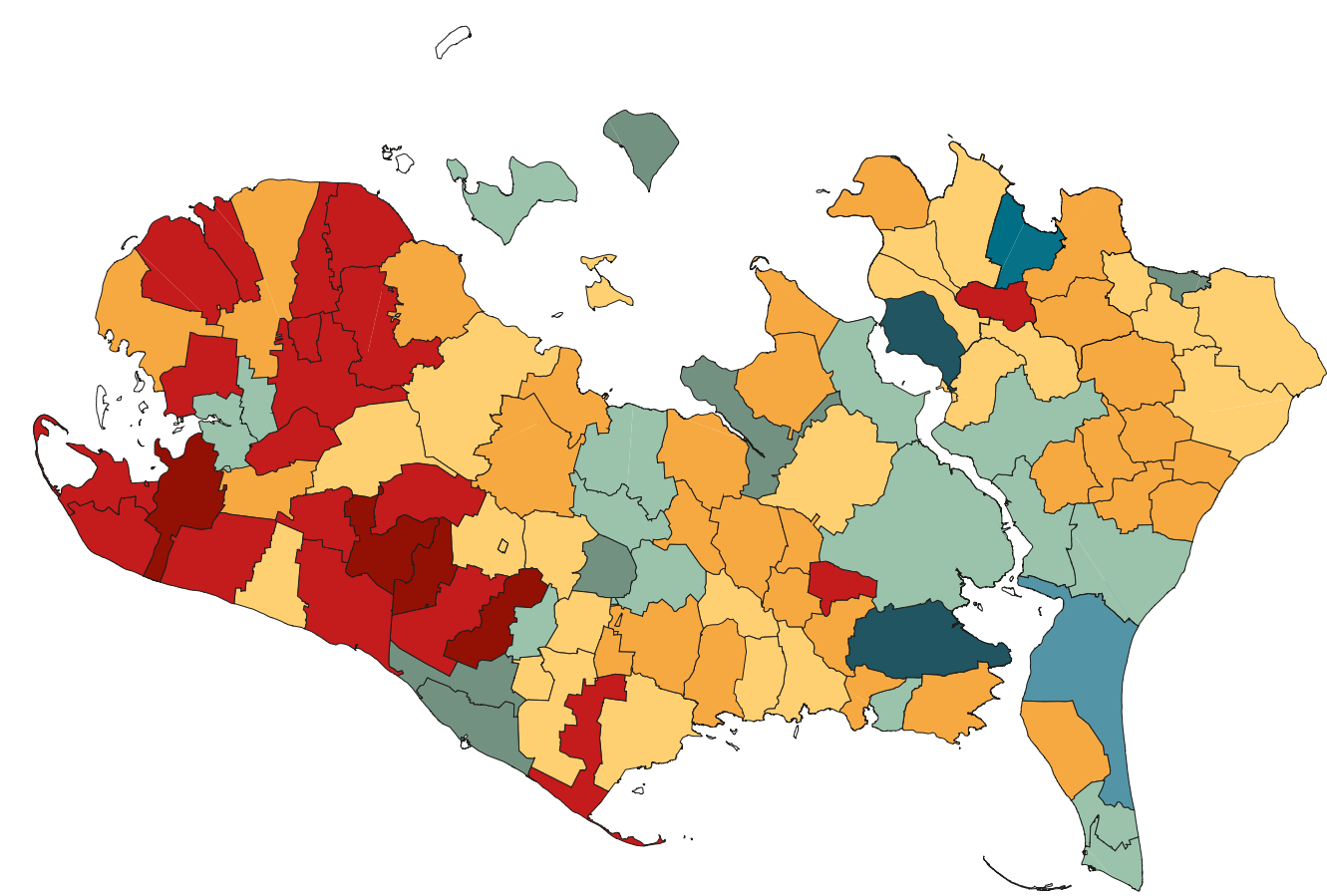
På Figur 7 ser vi, at befolkningstallet forventes at blive mest stabilt i Nakskov, Rødbyhavn, Nysted og omkring Maribo, Stubbekøbing og Nørre Alslev. Desuden er landsbyer som Godsted, Øster Ulslev, Kettinge, Tårs, Radsted og Grænge nogenlunde stabile. Nykøbing F. er stabilt, dog med lette fald i nogle bydele og vækst i andre, særligt i sydøst og i Nordbyen uden for Nykøbing F.

De blå farver angiver de områder, hvor man forventer, at befolkningstallet vil stige væsentligt. Det er især sommerhusområderne, hvor en cirka to år gammel lov har givet pensionister lov til at bo fast i deres sommerhus allerede efter et års ejerskab. Tidligere skulle man have ejet huset i otte år, før man måtte bo i det hele året. Det ventes, at den ændrede lov vil give en stigning i antal helårsbeboere i sommerhuse på Lolland-Falster.

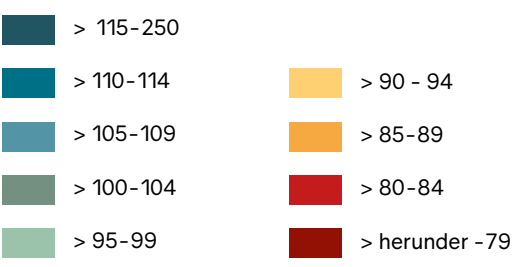
Den største vækst i den kommende periode skønnes derfor at ske i områderne ved Kongsnæs Strand ved Stubbekøbing, Gedesby Strand, Marielyst og Sildestrup Strand. Samtidig forventes en vækst i to landsbyer: Frejlev ved Kettinge og Sundby i Stadager Sogn.

I øvrigt kan alle boliger i Guldborgsund Kommune uden for Nykøbing F. og Sakskøbing, og i hele Lolland Kommune, erhverves som flexboliger. Det kræver kun, at man søger tilladelse hertil efter et boligkøb. Salget af fleksboliger er steget med en tredjedel i det første halvår af 2020. Det er således sandsynligt, at der knyttes flere beboere til Lolland-Falster gennem erhvervelse af en flexbolig, og hermed ses et potentiale for at få nye mennesker i kirkerne. Dertil kommer anlægsarbejdet på Femernforbindelsen i de næste knap 10 år, der kan betyde en befolkningstilvækst; men hvor stor og om den bliver permanent efter at anlægsarbejdet er afsluttet, er endnu for tidligt at anslå.³

Der kan desuden være et babyboom på vej, mener Kommunernes Landsforening på baggrund af Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning for 2019. For Lolland Kommune ser det ikke ud til at få den store betydning, men i Guldborgsund Kommune forventer man at børnetallet kan stige 1-10 procent, hvilket vil ændre på befolknings sammensætningen og få befolkningstallet til at vokse. Denne udvikling kan ses som et tegn på, at yngre mennesker i stigende grad vil vælge at blive boende eller bosætte sig på Lolland-Falster, når de får børn. Det ændrer imidlertid næppe ved, at folkekirkerne i Lolland-Falsters Stift skal forholde sig til en ældre befolkning og en fortsat flytning fra land til de større byer internt i stiftet.

Lolland-Falsters Stift
2016-2028

Figur 7: Befolkningsprognose 2016-2028.
Signaturforklaringen angiver, hvor mange procent befolkningstallet har ændret sig i et givet sogn over perioden. Tallene for Guldborgsund Kommune er behæftet med nogen usikkerhed, da prognosetallene her ikke er baseret direkte på sogneafgrænsningen, men på andre administrative grænser.
Kilde: Lolland og Guldborgsund kommuner.

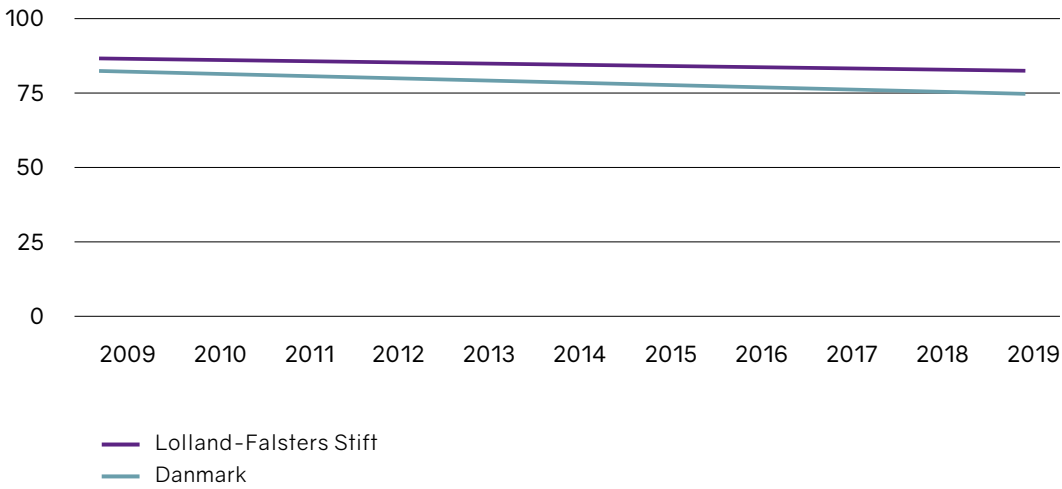
³ Fra Befolkningsprognose 2019-2031, Lolland Kommune.

Medlemskab af folkekirken på Lolland-Falster

Folkekirken på Lolland-Falster har stadig relativt flere aktive medlemmer, der bruger kirken jævnligt, end man har på landsplan og i de fleste andre stifter.

I alt er 82.119 personer på Lolland-Falster medlem af folkekirken, mens 19.708 personer ikke er (2020). Det svarer til en medlemsprocent på 81 procent i Lolland-Falsters Stift, hvilket er højere end landsgennemsnittet på 74 procent. Medlemstallet på Lolland-Falster er også faldet lidt mindre end i resten af landet i gennemsnit de sidste 10 år (Figur 8).

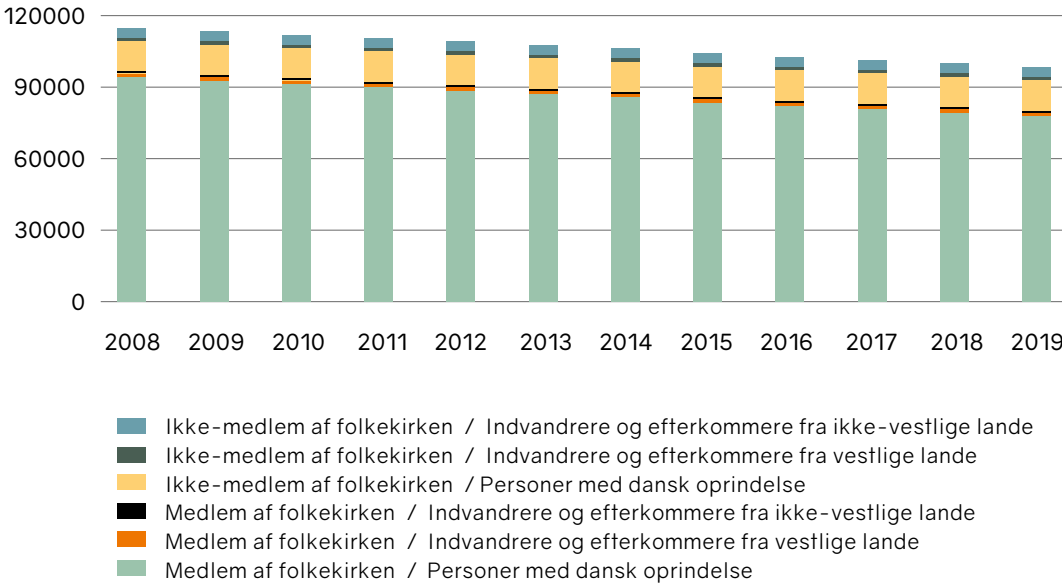
MEDLEM AF FOLKEKIRKEN I PROCENT AF HELE BEFOLKNINGEN

Figur 8: Medlem af folkekirken, andel af hele befolkningen 2009-2019. Kilde: Danmarks Statistik.

Når man ser på medlemstallet for Lolland-Falster, er det vigtigt også at notere sig den ændring, der har været i befolkningssammensætningen. Andelen af indvandrere og efterkommere af indvandrere, der ikke er barnedøbte kristne og medlem af folkekirken, vokser. Derfor er det interessant at se på fordelingen af medlemmer og ikke-medlemmer af folkekirken i forhold til befolkningens etniske herkomst.

Figur 9 viser, hvordan befolkningen har udviklet sig for to hovedgrupper: medlemmer og ikke-medlemmer af folkekirken. Disse er igen opdelt i tre undergrupper: personer med dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande samt indvandrere og efterkommere fra vestlige lande. Det faldende medlemstal i folkekirken igennem de sidste 12 år skal selvfølgelig ses i lyset af det faldende befolkningstal de sidste 12 år på Lolland-Falster.

Figur 9: Folketal Lolland-Falsters Stift efter folkekirkemedlemsskab, herkomst og tid 2008-2019. Kilde: Danmarks Statistik.

Grafen viser ikke overraskende, at folkekirkens medlemmer hovedsageligt er personer med dansk oprindelse. Det samlede antal af folkekirkemedlemmer på Lolland-Falster er faldet med 5,3 procent fra 85,9 procent i 2008 til 80,6 procent i 2020. Antallet af medlemmer, der er indvandrere og efterkommere fra vestlige lande, er faldet med 19,2 procent, mens antallet af medlemmer, der er indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande, derimod er steget med 51,5 procent i samme periode. Denne gruppe udgør dog et meget lille antal, men der er åbenbart en stigende interesse blandt indvandrere og deres efterkommere fra ikke-vestlige lande for at blive medlem af folkekirken.

Det er vigtigt at hæfte sig ved den gule bjælke i Figur 9. Den viser, hvor mange personer med dansk oprindelse, der *ikke* er medlem af folkekirken. Differencen fra 2008 til 2020 er lille. Det er ikke nødvendigvis, fordi denne gruppe har meldt sig ud af folkekirken. Det skyldes i højere grad, at den generation, der dør, var medlem af folkekirken, mens ikke alle nyfødte børn bliver døbt og dermed bliver de ikke meldt ind i folkekirken.

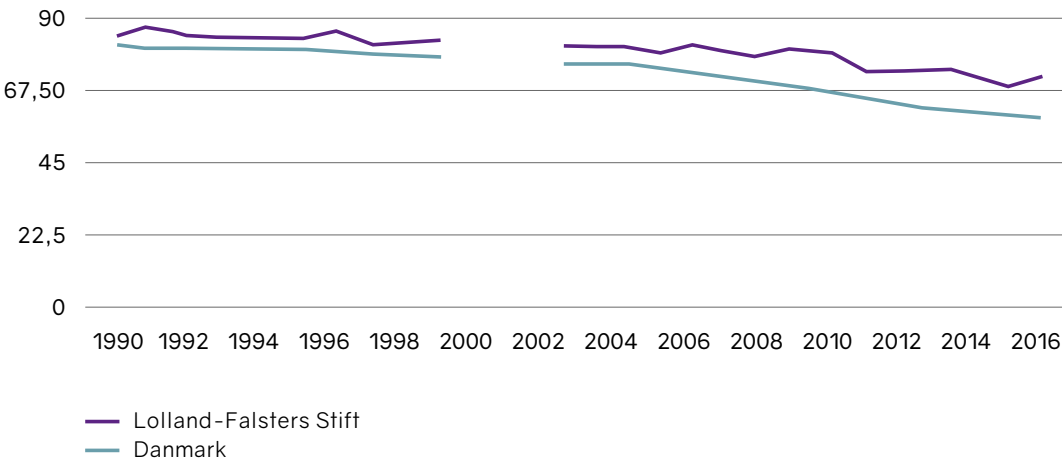
Dåb: Én gang medlem, altid medlem

Ud over flytningen fra land til by kan medlemsprocenten af folkekirken også påvirkes af, at samtidens mennesker i højere grad end tidligere selv vælger sin religion til eller fra. I Danmark er der en tendens til, at medlemskab af folkekirken og dåb af ens børn i højere grad er blevet et bevidst valg, man træffer, frem for en tradition, man følger i sin familie. Det afgørende er, at det skal give mening for én selv. Ændringerne i vores forhold til religion og folkekirke kan ses i et faldende tal for barnedåb og begravelser/bisættelser.

Derfor er det vigtigt at følge med i udvikling af antallet af barnedåb for en fødselsårgang. I Danmark bliver man oftest medlem af folkekirken som spæd ved barnedåb, og medlemskabet er for langt de fleste medlemmer livsvarigt. Én gang medlem, altid medlem, og sådan har det været gennem mange år.

Figur 10 viser, at dåbsprocenten på Lolland-Falster ligger højere i gennemsnit end i resten af landet. Af alle spædbørn, som blev født i 2017 på Lolland-Falster, var 71 procent døbt inden de blev et år, hvilket er en stigning fra 69 procent i 2016. I 2018 faldt dåbsprocenten imidlertid igen til 67,8 procent, men det er fortsat væsentligt højere end landsgennemsnittet på 58,7 procent i 2018.

DÅBSPROCENT 1990-2017 (procent døbte af årgang)

Figur 10: Dåbsprocent 1990-2017 Danmark og Lolland-Falsters Stift.
Kilde: km.dk. (Tallene for 2001 og 2002 mangler, da kirkestatistikken i disse år blev stoppet af den daværende kirkeminister Tove Fergo.)

I Lolland-Falsters Stift er der flere dåb end landsgennemsnittet, og næsten alle døbte bliver senere hen konfirmeret, viser tallene. Døbefont og dåbskande fra Maribo Domkirke. Foto: Kevin McLaughlin.

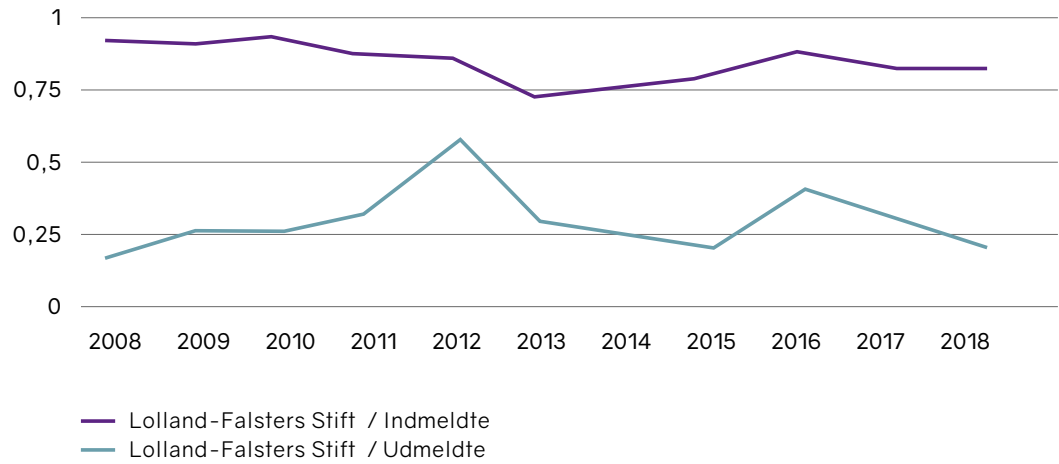

Hvis vi ser på det samlede antal dåb og indmeldelser i forhold til antallet af udmeldelser af folkekirken i Lolland-Falsters Stift, så er udviklingen parallelt med de overordnede tendenser på landsplan. Det fremgår af Figur 11.

Den øverste lilla linje viser hvor mange personer, der er blevet meldt ind i folkekirken i Lolland-Falsters Stift. De døbte udgør langt den største andel, mens en mindre andel udgøres af personer, der har meldt sig ind i folkekirken igen, typisk som voksne.

Den blå linje viser antallet af medlemmer, der i perioden fra 2008 til 2018 har meldt sig ud. Man kan se, at der var et større antal udmeldelser i 2012, i alt 515 personer. Det svarer til, at 0,6 procent af medlemmerne meldte sig ud af folkekirken i stiftet, mens 766 personer (0,9 procent) meldte sig ind (heraf er de fleste børn, som blev døbt som små).

IND- OG UDMELDELSER AF FOLKEKIRKEN I LOLLAND-FALSTERS STIFT
(procent af alle medlemmer)

Figur 11: Ind- og udmeldelser af folkekirken i Lolland-Falsters Stift 2008-2018, i andel af alle medlemmer.
Kilde: Danmarks Statistik.

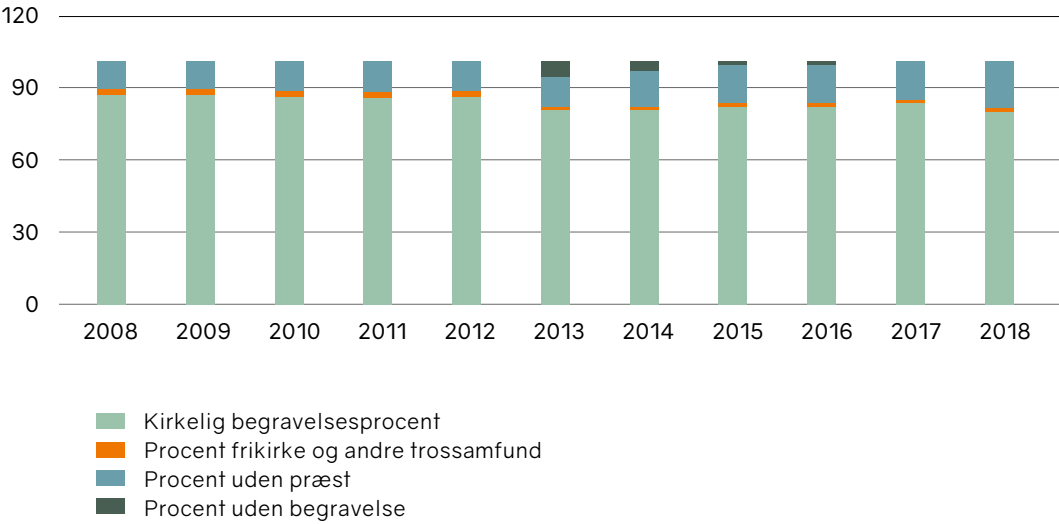
Udmeldelserne følger et mønster, vi kender fra resten af landet. I 2012 valgte mange mennesker at melde sig ud af folkekirken, sandsynligvis på grund af den nye lovgivning omkring vielse af par af samme køn. Samme år blev det også muligt at melde sig ud ved blot at sende præst eller kordegn en e-mail, fremfor at skulle møde personligt frem på kirkekontoret. Det kan også have medvirket til det stigende antal udmeldelser i 2012.

I 2016 førte Ateistisk Selskab en busreklamekampagne i landets største byer, hvor de opfordrede danskerne til at melde sig ud af folkekirken. Den har sandsynligvis også haft effekt i Lolland-Falsters Stift, idet 349 personer (svarende til 0,4 procent) meldte sig ud af folkekirken i 2016.

Som nævnt ligger dåbsprocenten på Lolland-Falster højere end landsgennemsnittet med 67,8 procent i år 2018. Kigger man på konfirmationsprocenten på 70,3 procent i 2019 i Lolland-Falsters Stift er den stort set identisk med dåbsprocenten, ja endda lidt højere. Det betyder, at næsten alle døbte bliver konfirmeret. Den samme udvikling ses over hele landet, hvor konfirmationsprocenten har ligget stabilt på omkring 70 procent af en årgang siden begyndelsen af 2000'erne.

Kigger man på den kirkelige begravelses-/bisættelsesprocent, ser det imidlertid lidt anderledes ud for Lolland-Falsters Stift; her er antallet faldende, som det fremgår af figur 12.

LOLLAND-FALSTERS STIFT 2008-2018.
Begravelser og bisættelser i folkekirken, andre trossamfund, uden gejstlig medvirken og dødsfald uden begravelse.

Figur 12: Lolland-Falsters Stift 2008-2018.
Begravelser og bisættelser i folkekirken, i andre trossamfund, uden gejstlig medvirken og dødsfald uden begravelse. Kilde: Danmarks Statistik.

Af figuren fremgår det, at 78 procent af de indbyggere, der døde på Lolland-Falster i 2018, blev begravet eller bisat fra en kirke eller et kapel med en præst fra folkekirken. Det tilsvarende tal for hele Danmark er 83 procent. Tabellen viser, at færre pårørende på Lolland-Falster vælger, at deres afdøde skal have en kirkelig begravelse/bisættelse. Her er tallet for Lolland-Falster altså lavere end landsgennemsnittet. Begravelser og bisættelser er dermed et område, hvor Lolland-Falster oplever et større fald i brugen af folkekirken.

Vi ved ikke nøjagtigt, hvorfor flere vælger en anden form for begravelse end den, folkekirken tilbyder fra kirkerum og kapeller. Nogle af de grunde, som præsterne anfører, er, at mange i stigende grad anvender de billigere internetbedemænd, der ikke har kontakt til de lokale sognepræster, sådan som lokale bedemænd ellers har. Hvis de pårørende heller ikke har tilknytning til den lokale kirke, vælges præsten ikke naturligt til. Endvidere er der lokale bedemænd, der tilbyder den samme eller måske endda en bedre service med opfølgende samtaler med de pårørende, end præsterne gør. Det er imidlertid et oplagt område fortsat at have fokus på i fremtiden.

Tidligere teologisk konsulent i stiftet, Karen Marie Sø Leth-Nissen, præsenterer befolkningsanalysen for provstiudvalget på Falster i 2019 som oplæg til videre diskussion om provstiets fremtid.
Foto: Iben Gad.

Kildehenvisninger

Statistiske data i kapitlet stammer fra Danmarks Statistik og Kirkeministeriet (km.dk/folkekirken/kirkestatistik/), hvis ikke andet er anført.

"Befolkningsprognose Guldborgsund Kommune 2019-2030". Udarbejdet af COWI.

"Befolkningsprognose 2019-2031 Lolland Kommune". Udarbejdet i samarbejde med COWI.

"Regional- og landdistriktpolitisk redegørelse 2018". Regeringens redegørelse til Folketinget, Erhvervsministeriet.

"Regional- og landdistriktpolitisk redegørelse 2019". Regeringens redegørelse til Folketinget, Erhvervsministeriet.

"Til- og fraflytningsanalyse. Motiver for til- og fraflytning på Lolland-Falster". Analyse udarbejdet for Lolland Kommune og Guldborgsund Kommune. Oxford Research, april 2014.

4 Provstierne i stiftet

AF BISKOP
MARIANNE GAARDEN

I Lolland-Falsters Stift er der fire provstier: Maribo Domprovsti, Falster Provsti, Lolland Østre Provsti og Lolland Vestre Provsti.

Som daglige bindeled mellem sogne, præster og menighedsråd har stiftets fire provster både indblik i den lokale situation og overblik over deres område. I det følgende vil provsterne hver især bidrage med deres perspektiv på kirkelivet i dag i de sogne, som udgør deres provsti, og give et bud på fremtidsudsigterne for de kommende år.

Provsterne er sammen med deres provstiudvalg blevet præsenteret for resultaterne fra bispevisitterne i de enkelte sogne i deres provsti, og for analysen som beskrevet i kapitel 3. I den forbindelse blev der for hvert provsti udarbejdet en oversigt, der viste den lokale befolkningsudvikling i hvert enkelt sogn og data fra bispevisitterne. Oversigten var et redskab til, at provsterne hver især kunne danne sig et overblik over, hvor i deres provsti der er ressourcer at trække på, udfordringer der skal løses, og ønsker for de kommende år.

På baggrund af overblikket blev provsterne bedt om at forholde sig til følgende tre spørgsmål:

1. Hvad er de vigtigste strategiske udfordringer i dit provsti lige nu?
2. Hvilke ressourcer og udviklingspotentialer er til rådighed i dit provsti, som bruges for at imødekomme disse udfordringer?
3. Beskriv på denne baggrund, og med dine egne ord, hvordan du ser, at dit provsti kan udvikle sig i de næste 5-10 år.

De følgende bidrag er således provsternes egen sammenfatning og analyse af den nuværende situation, udfordringer, muligheder og fremtidige perspektiver.

< Provstiudvalgene er blevet præsenteret for både menighedsrådenes pointer fra bispevisitterne og for prognoserne for befolkningsudviklingen på Lolland-Falster. Provstiudvalgene er blevet præsenteret for både menighedsrådenes pointer fra bispevisitterne og for prognoserne for befolkningsudviklingen på Lolland-Falster.

Foto: Iben Gad.

Maribo Domprovsti

- mellem tradition og nytænkning

AF DOMPROVST
ANNE BIRGITTE REITER

Sognenes og provstiets tilstand

Der er flere ting, der springer i øjnene, når man læser menighedsrådenes tilbagemeldinger på spørgsmålene fra biskoppen om sognenes tilstand. Jeg har inddelt dem under nogle temaer nedenfor for at give et overblik over, hvordan situationen er for domprovstiets sogne. Først de positive, så de negative. Til sidst vil jeg give mit bud på, hvordan vi bedst agerer i den nuværende situation.

Domprovstiet har en rimelig god økonomi takket være et ansvarligt provstiudvalg. Vi står dog over for nogle udfordringer, især i tre af vores 21 middelalderkirker (kun kirkerne i Rødbyhavn og Bandholm er af nyere dato). I disse tre kirker, Errindlev, Stokkemarke og Hunseby, skrider ydermurene i skibet, og der er ret omfattende skader efter insektangreb og råd. Vi kender endnu ikke det økonomiske omfang af dette, og heller ikke af en omfattende renovering, som er i gang i Vejleby. Økonomien kan i det hele taget til enhver tid blive truet, hvis der viser sig omfattende renoveringsbehov i en eller flere af kirkerne.

Domprovstiet er i øvrigt kendetegnet ved, at Domkirken er placeret her med alt hvad det indebærer af forpligtelse i forhold til kirkelig aktivitet og bygningsmæssig vedligeholdelse. Provstiet omfatter i alt 23 kirker, heraf er 21 middelalderkirker. Det store antal kirker hænger sammen med de mange godser, som findes på Lolland, hvor hvert gods i en periode havde sin egen kirke.

Kirkegårdenes tilstand

Der er mange dedikerede gravere ansat, også nogle som er gode til at tænke nyt. I takt med at gravskikkene skifter, og jordfæstelser ikke længere er den foretrukne begravelsesform, bliver der plads tilovers, som ikke bare skal udlægges til plæne eller andet underlag.

Flere steder er man i gang med at tænke over, hvordan fremtidens kirkegårde skal se ud. I Østofte har graveren anlagt en skovkirkegård, og i Hunseby har man anlagt en udendørs kirke, for blot at nævne et par af de kreative ideer. Der kan formentlig spares noget på mandskabssiden rundt omkring, men menighedsrådene vægrer sig ved det. De synes, det at have en fast graver gående på kirkegården er en form for ”levende kirke”, som folk værdsætter. Det er mit indtryk, at mange mennesker sætter pris på den skønhed og ånd, som man finder på vore kirkegårde, og som vi skal værne om. Derfor skal vi ikke spare bevidstløst, men have blik for, at der er store værdier på spil, når eller hvis vi skærer i budgetterne.

Optimisme og stabilitet

I de fleste sogne findes der mange foreninger, som kirken enten allerede samarbejder med eller kunne forestille sig at samarbejde med. Dette er særlig udtalt i Østofte og Stokkemarke. Begge steder er de meget optaget af at få lov til at beholde en præst i den lokale præstegård. Sognet oplever sig stadig som et helstøbt og levende landsbyfællesskab.

I Rødby står man overfor at skulle ansætte en ny sognepræst, og man er i gang med at renovere det nyere sognehus og bygge ny præstebolig. Endelig har man fået en ny sogne- og korshærspræst for nylig, hvilket man venter sig meget af i forhold til at løfte det diakonale behov i området. Alt dette skaber tilsammen en følelse af fremgang og giver håb midt i en virkelighed, der godt kan se lidt trist ud med mange tomme eller forsømte bygninger, socialt udsatte familier og manglende arbejdspladser.

Et af de mindste sogne i domprovstiet er Askø. Her bor der blot omkring 40 mennesker, men kirkegangsprocenten er nok den højeste i provstiet. Beboerne på Askø har en meget høj bevidsthed om, at de kun kan bevare en levende kirke i nærmiljøet ved selv at være aktiv.

Pilgrimshus og pilgrimsrute

Pilgrimshuset i Maribo ligger ved siden af Domkirken og er efter min mening et flagskib i provstiet, og i stiftet som helhed. Huset har været drevet af en erhvervsdrivende fond, men er ved at blive overført til folkekirken gennem ejerskab i Maribo Domprovsti. Huset har en medarbejder ansat og en pilgrimspræst på 75 procent. Aktiviteterne er i øjeblikket ved at blive videreudviklet. Det er en lang proces at gøre huset kendt, men der er allerede livlig aktivitet. Der er ofte fuldt booket i gæstehuset og på de ugentlige vandreture. Pilgrimspræsten har i foråret været tre måneder på studieorlov, og forhåbentlig vil der til sommer blive mange vandreture, ligesom vi regner med, at mange konfirmandklasser vil bruge en dag i og omkring huset fremover.

Flere menighedsråd nævner, at deres kirker ligger på de kendte pilgrimsruter Santiagoruten, som går gennem Danmark og helt til Compostela i Spanien, og den danske Kloster rute. Menighedsrådene ser gerne, at pilgrimmene kigger indenfor i kirkerne. Dette kunne man arbejde meget mere med, gerne i samarbejde med pilgrimspræsten i Maribo. Der er brug for en samtale om de aflåste kirker, hvor man ikke kan komme ind som turist. Kirkerne bør være tilgængelige i dagtimerne. En nem løsning kunne være at installere kode på dørene, så turister selv kan låse sig ind.

Birgittafestival i Maribo

Jeg blev som domprovst medlem af et byfornyelsesudvalg nedsat af Lolland Kommune. På en ekskursion var dette udvalg blandt andet på besøg i Bogense, hvor vi hørte om byens succes med afholdelsen af en årlig "Rosenfestival". På hjemvejen meldte den tanke sig, om vi ikke kunne gøre meget mere ud af Maribos historiske baggrund med Birgitta-kloster og -kirke, end vi tidligere havde gjort. Måske kunne man ligefrem forestille sig, at vi kunne arbejde på at afholde en "Birgittafestival". I de efterfølgende måneder blev der holdt planlægningsmøder med deltagelse af Museum Lolland-Falster, Turistbureauet, biblioteket, selvstændige handelsdrivende, repræsentanter for kirkerne, Handelstandsforeningen og mange andre foreninger. Der blev dannet en Birgittafestivalforening, som søgte og modtog en del tilskud.

Den 6. - 8. september 2019 afholdtes den første Birgittafestival med optog gennem byen og taler på klosterområdet ved blandt andre borgmester Holger Skou Rasmussen og biskop Marianne Gaarden samt et særdeles varieret og indholdsrigt program. Festivalen tiltrak både lokale og folk udefra. Festivalen er et godt eksempel på samskabelse mellem kommune, kirke og foreninger. Her blev det tydeligt, at når vi trækker i fællesskab, så kan vi komme meget langt. Det er en erfaring, vi kan bruge i andre sammenhænge.

Ensomhed, tristesse og depression

Et par steder i provstiet mærker jeg, at der ikke er meget at skrive om, kirkeligt set. Et menighedsråd fortæller om stor ensomhed blandt borgerne. De har forsøgt sig med et par arrangementer med kaffe på kirkegården, men på dette område ligger der virkelig en større opgave for kirken at varetage. Et sogn fortæller, at der er en del foreninger i sognet, men at de ikke ønsker at samarbejde med kirken. Daginstitutionerne det pågældende sted ønsker heller ikke at samarbejde med kirken. Sognepræsten konstaterer "Sådan er det bare, og det har det altid været". Dette kalder på eftertanke, og på at kirken besinder sig på, hvordan den vil være kirke.

En præst har selv foreskrevet en "kur" imod tristheden over, at der er mange, som ikke kommer i kirken. Han vil systematisk besøge folk i sit pastorat og varsle dem med et brev i god tid i forvejen. Den pågældende præst håber, at denne håndsækning måske også kan få borgeren til at stille op til det kommende valg til menighedsrådene i november 2020.

Der er en begrundet bekymring over hele linjen, om der kan skaffes medlemmer nok til menighedsrådene ved det kommende valg.

Birgittafestivalen løb af stablen i september 2019 med foredrag, koncerter, udstillinger og aktiviteter for store og små i og omkring Maribo Domkirke. Her er 3-årige Niels Erik ved at vælge perler til en såkaldt Kristuskrans. Foto: Inge Haandsbæk Vestergaard

Fremtiden

Kan vi gøre tingene på andre måder, end vi plejer, så flere får lyst til at være med? Og kan vi ved at samarbejde på tværs af sognegrænser gøre brug af de forskellige talenter, menighedsrådene besidder, så de kommer flere til gavn? Disse og mange andre spørgsmål er det vigtigt at reflektere over i de kommende år.

I provstiudvalget har vi i lighed med de to foregående år holdt en højskoledag for menighedsrådene i marts måned. Dette gør vi af to årsager:

Den første årsag er, vi gerne vil have menighedsrådene til at lære hinanden at kende og føle fællesskab omkring det at være kirke i vores lokalområde. Menighedsrådene har mange steder traditionelt haft den holdning, at de ikke skal komme hinanden ved på tværs af sognegrænser. Den holdning vil provstiudvalget gerne ændre, fordi vi er nødt til at samarbejde i fremtiden.

Den anden årsag er, at vi gerne vil have mulighed for at give menighedsrådene nogle fælles meddelelser og oplevelser. Vi indbyder derfor hvert år menighedsrådene til en højskoledag. I 2020 var temaet hvordan vi kommer på forkant af den demografiske udvikling. Dertil havde vi besøg af borgmester i Lolland Kommune Holger Schou Rasmussen, som fortalte om sit syn på udviklingen i kommunen, forkvinde i ”Lolland-Falster Lovestorm” Kirsten Sydendal, som fortalte om, hvad vi selv kan gøre for at udvikle området i en positiv retning samt stiftets nye kontorchef Lene M. Krabbemark, som talte om samskabelse mellem kirke og kommune.

Flere menighedsrådsmedlemmer udtrykte efterfølgende, at det havde været godt at være sammen og drøfte udviklingen i fællesskab.

Der kommer til at være præsteskitte i flere pastorater i de kommende år. Dette vil give anledning til at arbejde med, hvordan samarbejdet mellem pastoraterne kan udbygges. Efter ønske fra menighedsrådene har biskop Marianne Gaarden taget initiativ til et pilotprojekt sammen med fire andre stifter, der ser på, om der kan udarbejdes en plan for differentieret vedligeholdelse af kirkebygninger. Muligheder for differentieret vedligeholdelse vil også komme på provstiets dagsorden i fremtiden.

I Maribo Domprovsti er fem menighedsråd gået sammen om en fælles kirkeværge, som er ansat af provstiudvalget, og som i en foreløbig toårig periode skal være kirkeværge for både kirker, kirkens bygninger og præstegårdene. Dette har vist sig at være et utrolig spændende projekt, fordi det på sigt giver kontinuitet, ensartethed og formentlig også bedre økonomistyring. Det har også – i opstartsfasen - medført meget arbejde for provstiudvalget. Menighedsrådene skal vænne sig til at have givet ansvaret fra sig, men forhåbentlig vil dette på sigt også give menighedsrådene mere tid til at beskæftige sig med kirkelivets indholdsside.

Pilgrimshuset i Maribo ligger ved siden af Domkirken. >
Foto: Inge Haandsbæk Vestergaard.

For Maribo Domprovsti kan jeg opsummere med disse tre punkter:

- Økonomien afhænger af kirkernes vedligeholdelse. I Maribo Domprovsti har vi en fornuftig økonomi, men økonomiens akilleshæl er de mange middelalderkirker, hvis vedligeholdelse meget let kan sluge alle midler. Derved kan det blive en udfordring at finde midler til det øvrige kirkeliv.
- Fællesskabsfølelsen er nødvendig, så vi må tilpasse os og være på forkant med udviklingen i området i stedet for at lappe huller. I takt med at befolkningstallet daler, vil det blive vigtigere at finde måder at samarbejde på over sognegrænser og bevare ”lyset i præstegårdene”. Vi må også i fællesskab med kommuner, foreninger og organisationer bidrage til samskabelsesprocesser med vores ressourcer, herunder kirker og kirkegårde, som er smukke kultursteder, som vi kan bidrage med til lokal og international turisme. Folkekirken vil gerne være med til at vise, at Lolland-Falster er et godt sted at bo, og at der er et særligt åndsliv i stiftet.
- Efter et par turbulente år, hvor ejerforholdet for Pilgrimshuset har været ved at skifte, er alle husets aktiviteter igang med at blive gentænkt. Vi håber på at udvikle en høj grad af samskabelse med andre aktører i lokalsamfundet. Målet er, at Pilgrimshuset i Maribo kan generere nyt liv for provstiet, både i kraft af at folk fra egnen besøger kirkerne, men også i kraft af besøgende fra hele landet.

Falster Provsti

Mere forkyndelse - mindre bevaringsforening

AF PROVST
MICHAEL FAGERLUND

Ressourcer og udfordringer

Falster Provsti havde i 2019 42.327 indbyggere, hvoraf 33.930, altså knapt 80 procent, er medlemmer af folkekirken. Dette tal dækker over stor variation, fra knapt 75 procent i Nykøbing F. og til næsten 89 procent i Vålse Sogn. Sognestørrelsen varierer, fra Nykøbing F. som det langt største med 12.578 medlemmer til Sønder Alslev, hvor der er 74 medlemmer. Aastrup er med 675 medlemmer provstiets mindste pastorat.

Denne variation peger på, at der er stor forskel på, hvordan belastningen af menneskelige og økonomiske ressourcer er fordelt. Denne forskel udgør den klart største strategiske udfordring for det kirkelige liv – men rummer, hvis den bliver håndteret rigtigt, også et uudnyttet potentiale.

Den samlede belastning

Den økonomiske udvikling i provstiet kræver opmærksomhed, men udfordringerne har hidtil været til at håndtere. Ved en kraftanstrengelse er det på relativt få år lykkedes at nedbringe en gæld på mere end 30 millioner kroner til ikke langt fra nul. Enkelte større anlægsarbejder har af den grund måttet udskydes. I de kommende år bliver der færre midler at fordele til kirkekasserne. Blandt andet fordi landskirkeskatten, som er provstiets bidrag til folkekirkens fællesfond, skal stige for at dække udbetalinger til pensioner. Der vil derfor skulle udvises sparsommelighed, og særligt på lønområdet bliver det nødvendigt at vise stor tilbageholdenhed, men med omtanke og langtidsplanlægning forventes økonomien stadig at hænge sammen.

Til de ledige præstestillinger har der hidtil været tilstrækkeligt med kvalificerede ansøgere. Udviklingen i medlemstallet ses ikke som alarmerende. Muligvis kan der dog være en udfordring i at få besat pladserne i menighedsrådene ved det kommende valg.

Menighedsrådene er udfordrede på løsningen af de administrative opgaver, især rollen som kontaktperson, der er daglig leder for kirkens funktionæransatte. Særligt på to områder må belastningen anses for urimeligt stor: Bygninger, særligt middelalderkirkerne, samt provstiets kirkegårde.

Bygninger: Konsulentkrav belaster både økonomiske og menneskelige ressourcer

Af provstiets 33 kirker er de 29 middelalderkirker. Takket være det traditionelle håndværks gennemprøvede teknikker og generøse dimensionering er disse kirker ofte mindre vedligeholdelseskrævende end nyere. Men det store antal, og ikke mindst de kompromisløse krav fra konsulenterne fra Nationalmuseet og Det Kongelige Bygningsinspektorat om tilstræbt ”originalitet” ved alle former for vedligeholdelsesarbejde, gør imidlertid disse kirker til et unødigt kostbart bekendtskab. Det er en byrde, der ikke kun er økonomisk, men i lange perioder lægger beslag på menighedsrådenes tid og kræfter. Dette er et problem for udfoldelsen af det kirkelige liv og har en negativ indflydelse på rekruttering og fastholdelse af medlemmer til menighedsrådene. Særligt er det svært for et lille menighedsråd med kun få medlemmer at løfte opgaverne.

Der er således behov for at tage et opgør om standarden for arbejdet med kirkerne. Og ifølge Kirkeministeriet (økonomichef Klaus Kerrn-Jespersen, september 2019) har stiftsøvrighederne allerede mulighed for at træffe beslutninger om vedligeholdelse på et mere nuanceret grundlag end konsulentudtalelserne.

For at sikre ensartethed i afgørelsen af byggesager vil det være nyttigt at udvikle redskaber til prioritering af arbejdernes omfang og karakter. Det kunne f.eks. være et vægtet pointsystem, hvor der indgår elementer som ganske særlige bevaringshensyn, enestående eller eksemplariske bygningsdetaljer, æstetik, herunder i kulturlandskabet, hvor meget kirken faktisk bliver brugt, samt det økonomiske grundlag for afgørelsen.

Prioritering af opgaverne bliver i stigende grad en nødvendighed. Der skal frigøres økonomiske og menneskelige ressourcer til i højere grad at kunne varetage kirkens kerneopgave. Ellers ender vi som en bevaringsforening under Nationalmuseet.

Kirkegårdene må tilpasses ændrede begravelsesskikke

Danmarks kirkegårde kan rumme 60-70 millioner grave. Overgangen fra kiste- til urnebegravelse samt det forhold, at flere og flere, nu omkring 10 procent, bliver spredt over åbent hav, gør denne indlysende overkapacitet yderligere iøjnefaldende. Det gælder også i Falster Provsti. På landsbykirkegårdene er der behov for at nedlægge afdelinger og samle begravelserne omkring kirken. En del steder er de allerede i gang. I Nykøbing F. er det under overvejelse at tage en hel kirkegård ud af brug.

Processen er i sagens natur langvarig. Det er desuden en opgave, som der bliver gået til med tøven, ikke mindst fordi der ikke er stor lyst til at foretage de reduktioner i lønomkostningerne, og dermed blandt medarbejderne, som udviklingen kræver.

Også på dette område er menighedsråd i små pastorater uforholdsmæssigt stærkt belastet af administrative opgaver. Det kunne derfor være særdeles nyttigt med en koordinator til at samle op og støtte menighedsrådene i de vanskelige opgaver, dele erfaringer og være tovholder for flere forskellige erfagrupper (fælles faglige arbejdsgrupper) i provstiet.

Behov for en ny fordelingsmodel for ligningsmidler

Menighedsrådenes økonomi hviler altovervejende på tildeling af ligningsmidler. Der er dog en vis grad af selvfinansiering via indtægter fra eksempelvis forpagtning af jord og i særlig grad fra salg af ydelser på kirkegårdene (pasning af gravsteder og lignende).

Fordelingen af ligningsmidlerne sker i mange provstier primært efter tradition, dvs. hvad menighedsråd mere eller mindre velbegrundet har kunnet forhandle sig til og med tiden vundet en slags hævde på. Dette er en klar svaghed, dels fordi det er usikkert, om midlerne anvendes rigtigt, og – afledt heraf – fordi en fordeling af de økonomiske midler, som virker uklar og tilfældig, er vanskelig at forsvare i offentligheden. Det må være rimeligt, at folkekirkens medlemmer kan se, at deres medlemsbidrag bliver anvendt ud fra konkrete behov som eksempelvis kirkens og kirkegårdens størrelse, medlemstal og aktivitetsniveau i sognet og andre, objektive kriterier.

For tiden bearbejdes sådanne oplysninger fra menighedsrådene i Falster og Lolland Østre provstier med det formål at anvende dem i en økonomimodel, som både er gennemskuelig og fordeler midlerne retfærdigt. Det er tanken, at modellen indkøres over en kort årrække.

En sådan objektiv og transparent model er et godt afsæt for sund økonomistyring. Den giver også ”mere kirke for pengene” ved at frigøre ”overflødigt fedt” i kirkekasserne. Midler, som i stedet kan anvendes til at støtte initiativer til kirkeligt arbejde i og imellem sognene.

Præsternes arbejdsbyrde skal fordeles mere ligeligt

En tilsvarende problemstilling er til stede for præsteressourcernes vedkommende. På Falster er der 23 præster, svarende til 22,5 årsværk. Heraf er én præst finansieret ved lokale midler, og særlige funktioner (korshær, skoletjeneste osv.) udgør 3,6 årsværk.

Flere forhold gør, at fordelingen af sognepræsternes kerneopgaver i stigende grad er blevet trukket skæv. Foruden forskydningen i befolkningstallet pastoraterne imellem spiller centraliseringen af offentlige institutioner ind. Nykøbing F. og enkelte andre større eller mellemstore bypastorater tegner sig for en uforholdsmæssig høj andel af pligtigt præstearbejde.

Det er en klar politik i stiftet at forsøge at fastholde pastorater af overskuelig geografisk størrelse med landpræstegårdene som tjenesteboliger. Denne politik flygter med et centralt pejlemærke for folkekirken – nemlig det, at kirken skal være tilstede overalt i landet⁴. Der er derfor behov for, at de landpræster, der ikke er tillagt en særfunktion, i højere grad påtager sig kirkelige handlinger og konfirmandundervisning uden for pastoratet. De udfordringer det kan give, eksempelvis for menighedsrådenes kaldsret, må håndteres gennem oplysning og dialog.

På alterbordet i Lillebrænde Kirke kan man se menighedens fingeraftryk.
Foto: Michael Schelde.

Migrantarbejdet

Der har været plads til at styrke særlige og betydningsfulde indsatsområder som eksempelvis migrantarbejdet. I Nykøbing F. bor der mange med anden etnisk baggrund. Arbejdet, som udgår fra Lindeskovkirken, er i en positiv dialog med stiftet blevet styrket gennem ansættelse af en halvtids migrantpræst. Til den direkte betydning for det enkelte menneske – at budskabet om Kristus som verdens frelser bliver forkyndt – skal lægges den sociale og kulturelle dimension i, at vi med denne indsats styrker den sociale kapital og dermed sammenhængskraften i samfundet.

Fremtiden

I Falster Provsti er der gode forudsætninger for at styrke vilkårene for det kirkelige liv. Disse vil inden for en kort årrække kunne forbedres yderligere. Dels gennem en transparent fordeling af midlerne, dels – forhåbentlig – ved, at stiftsøvrigheden i byggesager træffer afgørelser ud fra en mere kritisk afvejen af konsulenternes udtalelser, end det hidtil har været tilfældet. Det vil medvirke til frigørelse af menneskelige ressourcer i menighedsrådene og til, at økonomien styrkes.

I en ikke fjern fremtid vil planerne for tilpasning af kirkegårdene være på plads, og præsteressourcerne fordelt efter behov, men samtidig på en måde, så pejlemærket om kirkens tilstedeværelse overalt bliver oplevet som opfyldt. Det vil sige, at der vil være lys i præstegårdenes vinduer, også på landet. Præster og menigheder er forankret i det lokale kirkelige liv, men de har samtidig også blik for, at det lokale indgår i en større sammenhæng og for, at hensynet til fællesskabet i provstiet vil bidrage til at sikre kirkens liv og vækst i det enkelte sogn.

I Falster Provsti skal vi i den kommende tid have særligt fokus på:

- Tilpasning af kirkegårdene
- for at frigive midler til kirkelige aktiviteter.
- Fordelingen af ligningsmidler
- for at alle menighedsråd kan have en sund økonomi.
- Mere ligelig fordeling af præsternes arbejdsbyrde
- for at små præsteembeder kan bevares.

⁴ Betænkning 1544 om Folkekirkens styre, 2014, side 153.

Lolland Østre Provsti

Indtægter og udgifter skal være i balance

AF PROVST
JOHANNES OLAV KRUSE KRISTENSEN

Forudsætninger og økonomiske ressourcer

Lolland Østre Provsti er kendetegnet ved at være et lille provsti med udpræget landpræg. Der er i provstiet i alt 21 kirker (heraf 20 middelalderkirker), 10 sogne med 10 menighedsråd, 11 præster (alle tjenestemænd) og 18.638 indbyggere, hvoraf 15.530 er medlemmer af folkekirken.

Provstiet er ud fra et befolkningsmæssigt synspunkt meget lille og har derfor også et meget lille udskrivningsgrundlag. Lolland Østre Provsti dækker samtidigt et stort geografisk område og har en meget stor bygningsmasse at vedligeholde med store udgifter til følge. Disse vilkår giver provstiet visse økonomiske udfordringer.

De økonomiske fremskrivninger på udskrivningsgrundlaget (cirka 0,8 procent per år) og fremskrivning af udgiftsstigningerne (cirka 2,8 procent per år) betyder for provstiet, at udgifterne stiger mere end indtægterne. Derfor skal der findes en årlig besparelse på ca. 2 procent hvert år. Det kræver en ledelsesmæssig stillingtagen og langtidspanlægning for fremtidig udvikling af provstiets udgifts-/anlægs politik og prioritering af midler.

Provstiet er i en økonomisk situation, hvor den samlede langsigtede låneportefølje på cirka 30 millioner kroner er større end det samlede udskrivningsgrundlag på cirka 29 millioner kroner. Dette er naturligvis en udfordring.

De initiativer, som er gennemført med provstiudvalgets og menighedsrådenes hjælp som første skridt i en turn around af provstiets økonomiske situation, er som følger.

Et absolut anlægsstop. Der bevilges og godkendes kun midler til at vedligeholde det eksisterende, ”tag og fag”.

Startende med budgettet for 2019 blev alle sogne nedsat med 5 procent i ligningsmidlerne, hvilket ubeskåret bruges til ekstraordinære afdrag på lån. Vi fastholder denne procedure fremadrettet, indtil den samlede restgæld er betalt.

Nedbringelse af ”frie midler” i kirkekasserne. Provstiet godkender ikke ansøgninger om midler søgt fra 5 procent-midlerne (der er lagt 5 procent af provstiets samlede ligning til side til brug ved uforudsete udgifter), eller midler til vedligeholdelsesprojekter, med mindre de ”frie midler” i kirkekassen er opbrugt eller i forvejen benyttes til projektet.

De økonomiske prognoser for udskrivningsgrundlaget i Guldborgsund Kommune, hvor man arbejder med en fremskrivning på cirka 0,8 procent i indtægter og 2,8 procent i udgiftsstigning per år, ser ikke ud til at på sigt at ændre sig, i hvert fald ikke til det bedre for provstiets økonomi.

Denne udfordring (en årlig besparelse på omkring 2 procent) vil, hvis ikke der tages strategiske skridt fra ledelsesside, medføre en nedslidning af produktionsapparatet. Menighedsrådene vil formodentlig være mest tilbøjelige til at spare der, hvor det gør mindst ondt – forstået på den måde, at det er nemmere at spare på de kirkelige aktiviteter, end være nødt til at se på den samlede lønsum, og tilpasse sin organisation efter indtægterne. Det vil dermed gå hårdere ud over kirkens liv end størrelsen på kirkens stab.

Ikke desto mindre mener jeg, at det er den eneste ansvarlige vej at gå: At tilpasse organisationens størrelse og lønsum med indtægtssiden.

Lolland Østre Provsti er derfor, på baggrund af ovenstående, indgået i et samarbejde med Falster Provsti om at udvikle og implementere en fælles budgetlægningsmodel for begge provstier med inspiration i ”Vardemodellen”. Det er en model for en mere retfærdig fordeling af ligningsmidlerne. En transparent og mere ligelig fordeling af ligningsmidlerne vil forhåbentlig kunne medvirke til, at vi får mere kirke for pengene. Målet er som minimum at opretholde det nuværende høje niveau i kirkelivet – også i en fremtid med færre økonomiske midler.

Menneskelige ressourcer

Lolland Østre Provsti er et provsti med en stor mængde menneskelige ressourcer. Dette være sig både på præstesiden, men så sandelig også forstået som ressourcer af gode stabile menighedsråd og levende menigheder.

De 11 præster, som er kaldet til embeder i provstiet, gør et ihærdigt og engageret stykke arbejde i deres respektive sogne. De udgør en homogen og velfungerende præstegruppe, som samtidig repræsenterer et mangefacetteret spektrum af meget forskellige teologiske holdninger. Disse forskelle i teologisk ståsted og observans sætter provstiet i den meget positive situation, at der er en bred vifte af kirkelige tilbud, naturligvis stadig inden for skiven af det folkekirkelige grundlag.

Strukturmæssigt er præsteressourcerne ganske vist ikke optimalt fordelt inden for provstiet, men en pastoratsammenlægning imellem Majbølle-Vignæs pastorat og Radsted-Tårs pastorat er på tegnebrættet, hvilket forhåbentlig vil frigive præsteressourcer.

De øvrige pastorater er ikke inden for en overskuelig periode i akut behov for omstrukturering, hvorfor meget vil kunne klares med at give præster fra de mindre sogne bistandsforpligtigelser til de større sogne. Det er en opgave, som både er nødvendig, og som falder godt i tråd med den vilje til samarbejde, som også præger provstiet.

Menighederne vil i løbet af de kommende år blive udfordret af, at befolkningssammensætningen ændres, og befolkningen i provstiet generelt bliver ældre. Det får indflydelse på rekrutteringsgrundlaget til menighedsrådene og stiller derfor krav til en øget indsats i forhold til at finde det antal menighedsrådsmedlemmer, der er behov for. Jeg er dog ganske fortrøstningsfuld i forhold til denne opgave og mener, at en øget opmærksomhed og hjælp fra provstiet til menighedsrådene omkring HR-opgaver i de kommende år vil være til stor gavn.

Der opleves en stor velvilje og tilslutning fra befolkningen til deres kirker og det kirkelige liv. Der er meget positivt at bygge på, og det bliver der!

Den fremtidige strategi fra provstiets side for de kommende år vil bygge på et ønske om at støtte og bakke op om det kirkelige liv, særligt i forbindelse med stiftsprojektet ”Kirke med mere”. Det er et projekt, hvor samarbejde og samskabelse med kommuner, foreninger og andre aktører i lokalområdet sættes i højsædet for at undersøge, hvad kirken kan bruges til og samarbejde med civilsamfundet om. Af andre lignende projekter, som er i gang eller i støbeskeen, kan nævnes: Det igangværende samarbejde mellem Krenkerup Gods og Radsted Sogn om høstgudstjeneste og høstauktion til fordel for sognets økonomisk trængte familier ved det store årlige høstmarked på Krenkerup Gods. Det kommende samarbejde mellem Radsted Sogn, Krenkerup Gods og det samlede foreningsliv i Radsted vedrørende byfest og samarbejde og deltagelse fra kirkens side i det årlige Madens Folkemøde på Engestofte Gods. Kun fantasien og kreativiteten sætter grænser. Fra provstiets side sætter vi samarbejdet højt.

Hvis fremskrivningerne af den demografiske udvikling holder stik, og vi bliver færre og ældre i provstiet, vil samarbejde og vilje til ressourcedeling blive essentielt for vores fortsatte udvikling af det kirkelige liv og evangeliets forkyndelse i Lolland Østre Provsti.

For de kommende år har vi derfor fokus på disse tre mål:

- At arbejde for at konsolidere provstiets økonomi, som er grundlaget for de gode arbejdsvilkår, vi gerne vil tilbyde præster og menigheder.
- At støtte og hjælpe præstegruppen til at dygtiggøre sig og videreudvikle det teologiske arbejde i deres respektive sogne og på provstiplan.
- At arbejde for at give menighederne gode rammer for kirkelivet og understøtte menighedsrådene med hjælp og vejledning.

Radsted Kirkes 54 meter høje tårn fik skader under en storm i februar, 2020. Uforudset vedligeholdelse er også en del af virkeligheden for menighedsrådene. Foto: Kevin McLaughlin.

Lolland Vestre Provsti

Ændret demografi kræver tilpasning

AF PROVST
BJARNE ABILDTRUP MADSEN

Status og situation – Hvem er vi, og hvad gør vi?

Selvom der foreligger et udkast til en strukturplan for Lolland Vestre Provsti fra 2015 og 10 år frem, så må vi indse, at provstiets situation hele tiden ændrer sig, idet den igangværende bevægelse fra land til by ændrer befolkningssituationen. Derfor må vi til stadighed arbejde med det reelle grundlag for en så realistisk strukturplan som muligt.

Strategiske udfordringer

Det er en vigtig opgave at tilpasse antallet af sognepræster til befolkningsgrundlaget og dermed tilvejebringe en så fair som mulig arbejdsfordeling mellem sognepræsterne. Samtidigt er det vigtigt, at medlemmerne af folkekirken bliver betjent så optimalt som muligt, både hvad angår gudstjenester, aktiviteter og kirkelige handlinger, og fordelt på en retfærdig måde mellem land og by.

Desuden skal der i de kommende år ske en tilpasning af kirkegårdene til de faktiske behov og prioriteringer, som de enkelte menighedsråd lægger til grund for driften af deres kirkegårde. Det indebærer udarbejdelse af plejeplaner for de enkelte kirkegårde og tilpasning af antallet af medarbejdere på kirkegårdene, så de svarer til det faktiske behov.

Ressourcer og udviklingspotentiale

Hvad angår antallet af sognepræster, som der i provstiet er stillet til rådighed for det faktiske befolkningstal, så kan vi ikke være utilfredse, set ud fra landsgennemsnittet af antal sognepræster i forhold til et antal indbyggere og medlemmer af folkekirken.

Det aktuelle antal sognepræster kan vi dog ikke påregne at opretholde på sigt på grund af befolkningsændringerne, og derfor skal der på et tidspunkt forventes en afvikling af et endnu ukendt antal sognepræstestillinger. Opgaven er for os nu at tilpasse det aktuelle antal sognepræster til det faktiske befolkningsgrundlag, og at fordele de faktiske arbejdsopgaver på en så tilpasset måde som muligt.

Her vil et samarbejde mellem biskop, provst, sognepræster, menighedsråd og forskellige konsulenter og videnspersoner være en afgørende nødvendighed og af afgørende betydning

for at komme i mål med en tilpasset fordeling af antal sognepræster og fordeling af dem mellem land og by og faktiske arbejdsopgaver.

Med hensyn til kirkegårdene har jeg ikke nogen forventninger om, at menighedsrådene eller de kirkeligt ansatte selv tager initiativ til en tilpasning af kirkegårdsmedarbejdere til de faktiske behov på kirkegårdene. Det handler også om, at så godt som ingen af graverne har ført arbejdstidsopgørelser over eget arbejde, og derfor finder jeg, at det er nødvendigt, at provstiudvalget tager initiativ til det.

Det vil sige, at provst og provstiudvalgssekretær bringes i spil efter aftale med provstiudvalget og efter konsultation af diverse konsulenter og videnspersoner.

Provstiets udvikling i de næste 5-10 år

Der har selvfølgelig været ført en løbende dialog med sognepræsterne om udviklingen og de aktuelle behov og udfordringer. Også menighedsrådene har været inddraget i dialogen, for så vidt udviklingen berørte dem som menighedsråd. Det har eksempelvis været i forbindelse med ledige sognepræstestillinger, ligesom det var tilfældet ved provstisammenlægningen i 2006-2007 i forbindelse med kommunesammenlægningen.

Det samme vil være tilfældet i fremtiden, når vi skal tilpasse og optimere det samlede antal stillinger og stillingssammensætninger i provstiet. Ligeså vil det igen bære præg af de enkeltstående udfordringer, som sognepræsterne skal løfte – eksempelvis som nye vejlederpræster, funktionspræster og lignende, hvad der bliver mere og mere udbredt.

Her vil mit fokus være på de enkelte sognepræstestillingers traditionelle indhold med gudstjenester og kirkelige handlinger med tid til selvstændig teologisk fordybelse, så vi ikke taber fokus ud af syne. Samtidigt må situationen give anledning til at se på, om der er arbejde, der i dag udføres af sognepræster, der lige så godt eller måske endnu bedre kunne udføres af andre faggrupper eller personer med anden og bedre pædagogisk eller anden faglig uddannelse. Det kan eksempelvis være undervisning af konfirmander og minikonfirmander.

Det er mit indtryk, at menighedsrådene og menighederne efterhånden sætter mere og mere pris på sognemedhjælperfunktionen, der i dag synes at blive afløst af kirke- og kulturmedarbejdere, der udfører en bred vifte af arbejde til menighedens liv og vækst. Det er arbejde, som sognepræsterne typisk ikke selv har tid til eller kan magte at tage sig af.

Derfor skal udviklingsmulighederne her ses i en bred vifte af fagligheder, hvor de enkelte medarbejdere supplerer hinanden og beriger hinanden til gensidig glæde og gavn. Samtidigt skal vi som teologer fastholde en streng videnskabeligt funderet uddannelse til det egentlige sognepræstearbejde, såsom gudstjenester, kirkelige handlinger og sjælesorg. Det gælder ikke mindst tilsynet med sognemedhjælpere og kirke- og kulturmedarbejderne i bred forstand, hvor vi mangler en egentlig definition af det teologiske tilsyn.

Med hensyn til tilpasningen af kirkegårdene og kirkegårdsarbejderne så kan vi ikke undgå, at der skal tages nogle diskussioner med de faglige organisationer, som sidder tungt på ansættelsesforholdene. De er med til at vanskeliggøre ændringer i ansættelsesforhold i det hele taget, for eksempel på kordegneområdet.

Derfor kunne man med fordel arbejde for, at der skal tænkes i helt andre ansættelsesforhold end de hidtil kendte og traditionelle ansættelsesforhold med faglig organisering. Vi må tænke alternativt med hensyn til arbejdsgiverrollen for at smidiggøre de ansættelser, der er behov for i forhold til de konkrete opgaver, som der skal løses, og som vi ønsker løst. Det gælder for eksempel den løbende håndtering af ansættelser og ansættelsessager, hvor menighedsrådet traditionelt er arbejdsgiver, men ikke som en selvfølge har kompetencerne blandt rådets medlemmer til at agere arbejdsgiver.

Derfor vil det også på dette område være hensigtsmæssigt at inddrage faglige konsulenter og videnspersoner, der har nogle specialerfaringer og specialviden til løsning af de konkrete udfordringer, som skal løses nu, inden vi begynder på fremtiden og løber ind i hårdknuder. Ellers kan det blive dyrekøbte erfaringer, vi gør os, og få store menneskelige omkostninger.

Derfor skal vi handle nu med henblik på at sikre så god en fremtid som muligt – dels for sognepræsterne, dels for de kirkeligt ansatte og menighedsrådene, der formentlig vil blive ved med at være arbejdsgivere i en rum tid fremover.

Det betyder, at:

- Vi skal have fokus på bygningsvedligeholdelsesbyrden (kirker såvel som præstegårde og alle andre bygninger) og hjælpe menighedsrådene med at få større råderum, så de kan få tilstrækkeligt med midler til det egentlige, det kirkelige liv. Jo færre midler, vi har bundet i bygninger, desto flere midler vil der være til at sikre de enkelte menighedsers liv og vækst.
- Vi må sikre, at der også fremover er lys i præstegårdene, så vi ikke blot er repræsenteret, men også tilstede og nærværende i alle sogne i provstiet. Lyset i præstegården er ikke blot af symbolsk betydning. Lyset er også en reel faktor i sognets liv, som vi dårligt kan overvurdere for at sikre det kirkelig liv på stedet.
- Det er uundgåeligt, at vi må se på kvoteringen af antallet af provstiets præstestillinger, idet vi fortsat må regne med en befolkningsfraflytning fra land til by. Derfor vil det være nødvendigt, at vi tænker os om en ekstra gang for at sikre en så optimal udnyttelse som muligt af de præsteressourcer, der nu en gang er til rådighed.

De samlede udgifter til vedligeholdelse af kirkebygninger

AF BISKOP
MARIANNE GAARDEN

Oplevelsen af, at der bruges for mange menneskelige og økonomiske ressourcer på at vedligeholde kirkebygninger, motiverede mig til at få et overblik over, hvad det koster at vedligeholde stiftets kirker, og hvor stor en andel af folkekirkens økonomi på Lolland-Falster, der anvendes på vedligeholdelsen. Jeg bad derfor provsterne sammen med deres provstisekretær om at fremskaffe disse tal. Det viste sig imidlertid at være et større arbejde, for det er ikke helt enkelt at danne sig et overblik over udgifterne.

Menighedsrådenes regnskaber er delt op i drift og anlæg. I driftsregnskabet gemmer sig mindre udgifter til vedligeholdelse af kirkebygningerne eksempelvis i form af understrykning af tegl, maling af vinduer og kalkning af kirken m.v. Disse udgifter er ikke medtaget her, idet folkekirkens regnskabssystem ikke har en klar adskillelse af disse udgifter fra andre udgifter i driftsbudgettet. Skulle man have et fuldstændigt overblik over vedligeholdelsen af kirkebygninger, ville det kræve, at hvert eneste menighedsråds regnskab gennemgås bilag for bilag. Det har ikke været muligt. Omkring anlægsudgifterne hersker der også nogen uklarhed, bl.a. fordi renteudgifter ikke umiddelbart medtages og regnskabspraksis varierer mellem kirkekasserne. Det betyder i praksis, at der er flere udgifter til vedligeholdelse af kirkebygninger, der ikke er medregnet her.

Med disse usikkerhedsfaktorer in mente og med justeringer for indtægter i form af tilskud fra embedskapitaler og fondsmidler, præsenterer de fire provster her en sammentælling af anlægsudgifterne, der går til vedligeholdelse af kirkebygningerne. Provsterne har valgt perioden 2011-2018, fordi regnskaberne i denne periode er aflagt i det nuværende regnskabssystem og således er nogenlunde sammenlignelige. Beløbene er afrundet til hele tusinder.

I perioden har den samlede ligning (kirkeskat) i stiftet i gennemsnit pr. år udgjort 127 mio. kr. Heraf er der anvendt anlægsmidler til kirkerne i gennemsnit pr. år for 16 mio. kr. Det vil sige, at andelen af de samlede midler, der er anvendt til vedligeholdelse af kirkebygninger, i alt udgør 12,6 procent. Indregnes fondsmidler og embedskapitaler, er beløbet større, da der er brugt yderligere 2 mio. kr. pr. år. De samlede udgifter er dermed i gennemsnit pr. år 18 mio. kr.

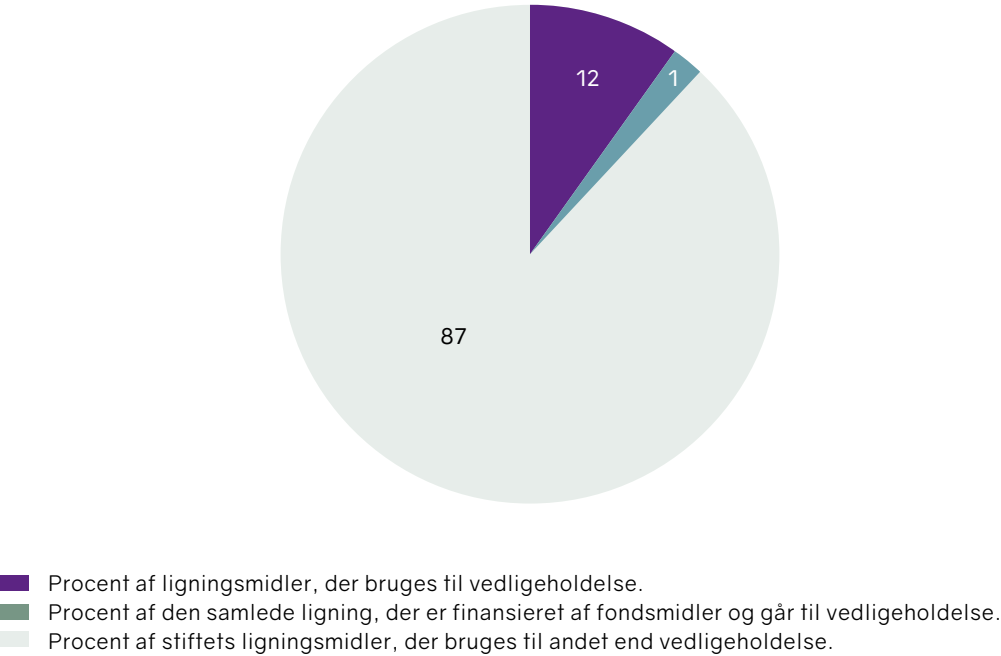
Uden fondsmidler og embedskapitaler ville andelen af den kirkelige ligning have udgjort 14,2 procent. I provstierne er man glade og taknemmelige for, at de store fonde har bidraget og støttet folkekirken i stiftet økonomisk. Man kan imidlertid ikke vide, om fondsstøtten fortsætter i den kommende tid, og embedskapitaler kan kun bruges én gang.

Umiddelbart kunne det derfor se ud som om, at Lolland-Falsters Stift, der har begrænsede økonomiske ressourcer, anvender en (for) stor del af sine økonomiske midler til vedligeholdelse af kirkebygninger. Men lad os kigge på tallene igen.

Godt 18 mio. kr. pr. år til vedligeholdelse af kirkebygningerne lyder voldsomt, men hvis vi ser nærmere på, hvad det koster i gennemsnit per kirke og per medlem, så tegner der sig et andet billede. Med 108 kirker i stiftet er den årlige udgift til vedligeholdelse i gennemsnit 166.779 kr. per kirke. Med 82.119 medlemmer af folkekirken i stiftet er den årlige udgift per medlem for at vedligeholde kirkerne 219 kr. Beløbet er selvfølgelig ikke omregnet til nutidskroner, men det giver trods alt et billede af, af hvor mange økonomiske ressourcer, der anvendes på vedligeholdelse af kirkebygningerne. Mon ikke de fleste medlemmer godt ville kunne overkomme at betale 219 kr. om året for, at der står en smuk og velbevaret kirke i sognet?

Det er et gennemgående træk i både samtalerne med menighedsrådene og i provsternes besvarelse, at der anvendes for mange ressourcer på at vedligeholde kirkebygningerne i stiftet. Spørgsmålet er, hvorfor det forholder sig sådan?

FORDELINGEN I HELE STIFTET

Figur 13. Andelen af den samlede kirkelige ligning til vedligeholdelse af kirker.

Mit bud er, at det ikke kun handler om økonomi, men nok så meget om menneskelige ressourcer, og hvad der giver mening. Menighedsrådenes arbejde med vedligeholdelsesarbejdet er for administrativ tung, og der er for få menneskelige ressourcer til at løfte den store opgave. Et renoveringsprojekt strækker sig typisk over længere tid, nogle gange over år. Det kræver mange ressourcer og arbejdstimer, samt faglige kompetencer, som ikke nødvendigvis er til stede i menighedsrådet. Dertil kommer, at udgifter til konsulenter og arkitekter er store, inden man overhovedet er kommet i gang. Hvis der ikke længere bor mennesker i sognet, der anvender kirken, så kan det være svært at se meningen med at skulle bruge mange millioner på kirkebygningen.

Vejleby Kirke på det sydlige Lolland er under ombygning.
Foto: Kevin McLaughlin.

AF STIFTSRÅDSFORMAND
SUSANNE MØLLER

5 Skal vi være kustoder, eller skal vi lave kirke?

Set udefra har folkekirken i Lolland-Falsters Stift det fint. Der bor præster i præstegårdene, og der ligger velholdte middelalderkirker spredt ud over landskabet, næsten alle omgivet af en gammel og velpasset kirkegård.

Hvis du står det rigtige sted på Sydlolland, har du udsigt til 9 kirker samtidig. Det kræver klart vejr, men du behøver ikke at hæve dig over niveau, fordi de alle er så tæt på. Kirken er altid inden for rækkevidde.

Tager du hen for at besøge den nærmeste kirke, sker det, at du mødes ved kirkegårdslågen af en kalender, der oplyser, at der er gudstjeneste i nabokirken den følgende søndag, mens der ifølge planen går tre uger, før denne her kirke skal rumme en gudstjeneste igen. I øvrigt er kirken aflåst af hensyn til evt. tyveri, men selvfølgelig kan du få lov at se kirken, hvis du kan træffe personalet på kirkegården.

Denne oplevelse illustrerer meget godt kirkens udfordring med alt for mange kirker til et område, hvor mange flytter fra landområderne og ind mod centerbyerne. Mangel på uddannelsesmuligheder og arbejdspladser ændrer befolkningssammensætningen i retning af stigende gennemsnitsalder i hele landsdelen. Der er langt mellem de unge familier og barnevognene, og det medfører desværre også et faldende skattegrundlag. Som eksempel på denne tendens kan jeg nævne, at der i mit lokalområde på blot 12 år er forsvundet 79 ud af 660 husstande, fordi husene er revet ned. Landskabet blev kønnere, men der blev længere til naboen!

- < I Vejleby Kirke, hvor Susanne Møller er formand for menighedsrådet, er kirkens spær ædt op af borebiller og skal skiftes – en dyr og tidskrævende opgave, som der er mange af i stiftets bevaringsværdige kirker.
Foto: Jan Knudsen.

En af folkekirkens helt store udfordringer lige nu er, hvem der skal bruge de mange kirker i landets yderområder, og hvordan man fremadrettet kan skaffe penge til dækning af den meget omkostningstunge vedligeholdelse af kirkebygningerne som en vigtig del af vores kulturarv.

Det er menighedsrådenes opgave at arbejde for menighedens liv og vækst, og det er deres ansvar at få enderne til at nå sammen økonomisk. Det er også dem, der som arbejdsgivere for det ansatte personale og sammen med præsten vurderer efterspørgsel og behov for gudstjenester og andre kirkelige aktiviteter. Og det er menighedsrådet, der kan søge biskoppen om tilladelse til at ændre gudstjenestefrekvensen i sognet. Forvaltning af den opgave og det ansvar kræver, at man kender sit sogn og dets placering i den lokale sammenhæng. En gudstjeneste med kun ganske få deltagere opfattes ikke som en styrkelse af det kristne fællesskab, ligesom det i det lange løb må reducere både arbejdsglæden hos kirkens personale og selvtilliden hos præsten, hvis det er oplevelsen søndag efter søndag.

Det er ikke populært at være den, der foreslår lukning af netop ”vores” sognekirke på grund af en manglende menighed. Ikke-kirkegængerer forventer som det naturlige i verden, at når han har betalt sin kirkeskat, så står kirken nykalket og med orgelbrus og venter på, at han får brug for den. Derfor tror jeg, at det er på tide, at vi her i stiftet spørger beboerne i sognet direkte, om de vil deres kirke? Og på hvilken måde de vil den? Hvis det hele foregår allerbedst udendørs eller hjemme i stuen, er der jo ikke brug for bygningen, og så burde den logisk set rives ned eller sælges, men det kan man ikke bare gøre.

Alle menighedsrådsmedlemmer har skrevet under på, at de vil arbejde for ”at sikre, at der ikke sker en forringelse af de kulturværdier, der er knyttet til kirkebygninger og kirkegårde.” (Kirkeministeriets Bekendtgørelse af lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde). Det er derfor menighedsrådets ansvar at leve op til den lovgivning, uanset lokalområdets økonomi. Så hvis vi søger myndighederne, får vi ikke lov til at rive en kirkebygning ned. At sælge en kirke er heller ikke en realistisk mulighed med de krav om vedligeholdelse af kulturarven, der følger med. En middelalderlig kirkebygning er fredet med skrappe krav til brug og vedligeholdelse, hvis den sælges.

Man kan spørge, om det er realistisk at forvente, at menighedsrådene kan og vil ”prioritere” kirkerne i pastoratet? Også selv om de får hjælp til opgaven af provstierne?

Og hvad skal vi så gøre med disse udfordringer? Skal vi kun være kustoder, eller skal vi lave kirke?

Selvfølgelig vil vi ikke kun være kustoder, selv om det af og til kan fornemmes sådan, fordi arbejdsgangen i opgaverne med bygningerne både er lang, dyr og besværlig for menighedsrådene.

Lolland-Falsters Stift har derfor taget initiativ til at søge midler til, i samarbejde med fire andre stifter, at sætte et undersøgelsesarbejde i gang, dels for at kortlægge behovet for vedligeholdelse af kirkebygningerne og dels for at undersøge mulighederne for ”differentieret

vedligeholdelse” af kirkerne i et provsti. I den forbindelse er Lolland-Falsters Stift et ud af de i alt fem forsøgsstifter. Såvel stiftsråd som menighedsrådsforening ser frem til at blive inddraget i dette arbejde.

Både Guldborgsund og Lolland kommuner modtager hvert år udligningstilskud for at kirkeskatten ikke skal løbe helt løbsk. Alligevel har vi nogle af landets højeste kirkeskatteprocenter, og det vil være godt, hvis alle gode kræfter forenes om at arbejde på en ny og for os mere gunstig udligningsordning. Måske kan velhavende nordkøbenhavnske kommuner overtales til at se det rimelige i, at hvis der skal være nogle smukke gamle kirkebygninger at besøge på næste cykeltur til Lolland og Falster, må der lægges flere penge i kassen? De nationale klenodier må vi være fælles om at bevare. Alternativet kunne være at lade staten overtage kirkebygningerne, når de tages ud af brug, som det er foreslået fra forskellige sider, men hvad så hvis kirken bare forfalder midt i landsbyen? Der er stof til mange arbejdstimer både for stiftsadministrationerne, provstiudvalgene, stiftsrådet og menighedsrådsforeningen med den udfordring.

At håbe på en tilvandring til stiftet som helhed er nok vel optimistisk. En igangværende udflytningsbølge af unge familier fra storby til grønnere omgivelser får svært ved at nå helt til Lolland, med mindre der følger arbejdspladser med.

Måske kan Nordfalster være attraktivt i den sammenhæng. Bevarelse af status quo kan muligvis ske ved en stadig stigende tilflytning til stiftets sommerhusområder med mulighed for helårsbeboelse – i kraft af den såkaldte flexboligordning, hvor ejere af en helårsbolig får tilladelse til at bruge huset til sommerbeboelse eller lignende midlertidig benyttelse. Det vil øge skattegrundlaget, og hvis der så samtidig fra lovgivernes side arbejdes på en mulighed for at opkræve skat i den kommune, hvor flexboligen ligger, vil noget være vundet.

Disse flexboligtilflyttere udgør samtidig en ressource, som vi ikke hidtil har haft øje for. Hvis man bor i sin feriebolig en stor del af året, vil nysgerrigheden formodentlig på et tidspunkt medføre en interesse for nærområdet, også det kirkelige liv. Disse mennesker vil udgøre en guldgrube af erfaringer fra deres arbejdsliv, men måske også have en kulturel og kirkelig interesse, der kan være spændende at inddrage i vores måde at lave kirke på.

Netop i disse år er der en søgen efter eksistentielle værdier, fællesskabet, meningen med tilværelsen og hvordan man i vores nutidige selfie-samfund kan leve med døden som et uundgåeligt vilkår. Man søger sammen om fællessang, fællesspisning i forsamlingshuset, strikkeklubber, mandeklubber m.m. Det er her, folkekirkens mange gode tiltag som f.eks. morgenandagter, pilgrimsture, retraceer og natkirker bliver en indgang til kirken uden om højmessens søndagen, som mange finder kedelig og gammeldags, mens andre elsker netop genkendeligheden. Det er her, der altid vil være en aktuel opgave for præster og menighedsråd med at finde de kirkelige tiltag, der giver mening i deres område. Hvor og hvordan møder vi hinanden?

I landdistrikterne er en oplagt mulighed at samarbejde med eksisterende foreninger i området for ideudvikling og realisering af de bedst mulige livsbetingelser. Måske skal man se

lidt længere end sit eget sogn for at finde de rigtige samarbejdspartnere? Måske har man en landsbyklynge at arbejde sammen med, eller man kan bruge pastoratet, provstiet eller kommunen som afgrænsning. Det kan handle om at være med i et lokaleråd, eller det kan være fælles brug af ”overskydende” kirkegårdsareal, fælles lokaler, materialer eller måske fælles kommunikation?

Det landsdækkende projekt ”Kirken på Landet” har gode eksempler på netop den form for samarbejde.

Menighedsrådsforeningen her i stiftet ser det som sin helt store opgave at klæde menighedsrådene på til deres mangeartede opgaver bl.a. i form af uddannelse på kurser og temadage til inspiration, og ikke mindst at oplyse medlemmerne om, hvor de kan hente den nødvendige rådgivning til de konkrete opgaver.

I efteråret har vi sammen med stiftet afholdt en temadag ”Kirkegården som levende kulturarv” med fokus på de ændrede begravelsesskikke og med dem også den store forandring i brugen af vores kirkegårde. Menighedsrådene skal nu forholde sig til omlæggelser og måske helt ændret anvendelse af områder på kirkegården, der ikke forventes at komme i brug til gravsteder.

Der er brug for dygtige og engagerede menighedsråd, ikke mindst fremover, hvor der nogle steder skal tænkes utraditionelt og måske også træffes upopulære beslutninger.

I denne sammenhæng har stiftsrådet en lidt anden rolle, idet opgaven her mere handler om helikopterperspektivet på rammerne for det kirkelige liv i stiftet. Stiftsrådets medlemmer fordeler sig i underudvalg og i landsdækkende arbejdsgrupper og arbejder hele tiden med aktuelle problemer i stiftet og henter inspiration udefra til at løse opgaverne. Sidst har der været afholdt en temadag til afsættelse af pejlemærker og fokus på opgaver i vores aktuelle situation.

Foreslåede pejlemærker for stiftsrådets arbejde er begreberne relevans, medinddragelse og fællesskab, og med afsæt i dem vil fokus hele tiden være på, hvad der sker lige nu og her i stiftet og på hvilke områder, stiftsrådet kan være igangsætter eller budbringer.

Dette fokus vil afspejle sig i stiftsrådets økonomiske prioritering af stiftsbidraget. Folkekirken som attraktiv arbejdsplads for vores præster med mulighed for efteruddannelse og dannelse af netværk prioriteres højt. Dette gælder måske især vores funktionspræster, der ofte fornemmes hver især at være ”ene og alenepræst” med en bunden opgave.

Kommunikation internt i stiftet og udadtil i dagspressen har også høj prioritet og vil sandsynligvis ikke blive en mindre opgave de kommende år.

Som alle andre mennesker drukner også præster og menighedsråd i læssevis af trykte informationer, både mails og på de sociale medier, så der bliver sorteret. Det er derfor vigtigt at have en direkte linje igennem, som både er vedkommende og til at forstå. Og så er det bare

så vigtigt at hente inspiration fra andres gode ideer og spændende tanker.

Diakoniarbejdet kommer til at fylde mere i de kommende år. Dels fordi der er mange ensomme mennesker og dels fordi mange ”falder igennem” i systemet og har svært ved at passe ind. Men også fordi kommunerne, også Lolland og Guldborgsund, har set folkekirkens ressourcer på dette område og gerne vil have kirkens medarbejdere og frivillige som medspillere. Det er en samfundsopgave, som stiftsrådet vil være med at løse, ligesom kontakten til teenagere og unge på uddannelsesstederne skal opprioriteres.

Udviklingen i flyttemønstret gør det nødvendigt hele tiden at have fokus på den bedste måde at udnytte præstekvoten. Princippet med at have en præst i præstegården på landet med en kvoteret ansættelse i landsognet, men med en funktionskvote i byen, er en god og delvis fremtidssikret løsning, der sikrer præstens synlighed i lokalområdet.

Jeg ser Lolland-Falster Stift i en brydningstid – vel vidende, at det har mange gjort før mig.

Kirkelivet her har store udfordringer, ja, men vi har også mange fordele. Vi er et forholdsvis lille stift, men netop derfor kender vi til hinandens vilkår og har en forståelse for hinanden, som gør, at det ikke er ”vi” og ”dem”, men ”os”. Det er dét fællesskab, der skal give os energi og vilje til at være åbne og omstillingsparate, når det bliver nødvendigt – og det bliver det!

Må Gud være med os i det arbejde!

” Der er brug for dygtige og engagerede menighedsråd, ikke mindst fremover, hvor der nogle steder skal tænkes utraditionelt og måske også træffes upopulære beslutninger.

Vægdekoration med et gyldent kors i Vejleby Kirke.
Foto: Marianne Gaarden.

Stiftsrådets strategi: Relevans, medinddragelse og fællesskab

For at komme fremad, er der brug for at vide hvilken retning, vi skal bevæge os i. Derfor afholdt stiftsrådet en strategidag i bispegården den 8. november 2019 for at finde tid og rum til en mere dybdegående diskussion af, hvordan vi bedst bruger vores afmålte stiftsbidrag i forhold til de opgaver og udfordringer, som folkekirken i Lolland-Falsters Stift står overfor.

Vi nåede langt omkring i muligheder og umuligheder, men fandt dog nogle holdepunkter. Overskriften for vores arbejde skal være de tre ord: ”relevans, medinddragelse og fællesskab”.

Relevans

Fordi arbejdet skal gøre en forskel for udviklingen af det kirkelige liv i stiftet.

Medinddragelse

Fordi kreativitet og forståelse opstår i samarbejdet mellem mennesker med forskelligt udgangspunkt og dermed forskellige erfaringer.

Fællesskab

Fordi det er et grundvilkår i alt kristent arbejde.

Vi har følgende fokuspunkter i det kommende arbejde:

- Fordelingen af præster og opgaver
- Gudstjenesteformer
- Kommunikation og vidensdeling
- udarbejdelse af kommunikationsstrategi
- Diakonale opgaver
- Kirkens arbejde sammentænkes med resten af samfundets arbejde
- Vedligeholdelsen af vores middelalderkirker og gamle præstegårde

Stiftsrådets budget er således et udtryk for den nødvendige prioritering af opgaverne i forhold til vores økonomiske ressourcer.

Stiftets præster skal have det godt

Heraf fremgår det, at vi vil sikre gode forhold for præsterne med muligheder for erfaringsudveksling, efteruddannelse og kortere kurser, og med fokus på funktionspræsternes rolle i forhold til deres referencegrupper. Stiftsrådet finder samarbejdet mellem præst og menighed meget vigtigt. Kirken skal ud og møde folk og samarbejde i lokalområdet som en aktiv medspiller. Lad kirken få medejerskab til de gode ideer og de eksisterende fællesskaber. Forslag om at initiativprisen 2020 skal have fokus på medinddragelse.

Uden kommunikation – ingen sammenhæng

Kommunikationen er et uhyre vigtigt område, der kan bruge mange flere midler, end det er muligt at skrabe sammen. Stiftsrådet prioriterer opgaven højt og er på sidelinjen med til at fastlægge stiftets kommunikationsstrategi. Vi skal være gode kritikere og desuden vågne ”spejdere” efter spændende tiltag til videre udbredelse og inspiration.

Helikopterperspektivet

Stiftsrådets sammensætning med repræsentanter fra alle provstier giver os et helikopterperspektiv i forhold til sogne, pastorater og provstier. Spørgsmålet er, hvordan vi bedst udnytter det. Skal vi være igangsættere af nye initiativer og stå for vidensdeling i form af møder og kurser i forhold til provstierne og så overlade kurser og møder for menighedsrådene og medarbejderne til menighedsrådsforeningen? Der er nogle grænser at prøve af.

Har vi de rigtige stiftsudvalg?

Udvalgene under stiftsrådet er bredt sammensat og resultaterne af deres arbejde og fremtidige planer kan følges i mødereferaterne på stiftets hjemmeside. Det er vigtigt, at udvalgsstrukturen afspejler det behov og de interesser, der er i stiftet som helhed. Derfor et forslag om at vurdere og tilpasse udvalgsstrukturen ved slutningen af hver stiftsrådsperiode, det vil sige hvert fjerde år. Kun Det mellemkirkelige stiftsudvalg er lovbestemt, resten af udvalgene kan justeres, ligesom der kan oprettes nye.

Menighedsrådsvalget er vigtigt – glæd dig til det!

2020 er valgår, og det er uhyre vigtigt – også for stiftsrådets arbejde – at menighedsrådene gør sig umage med sammensætningen af de enkelte råd. Stiftsrådet opfordrer til afholdelse af ”innovationsmøder” rundt omkring i stiftet med indkaldelse af ressourcepersoner fra virksomheder, skoler, kommuneadministration, politikere og hvor ressourcerne nu findes. Nye kræfter er altid godt, nye synsvinkler kan være en udfordring, men det er også meget sundt at skulle forholde sig til disse, både som præst og menighedsråd på et område, hvor vanens magt traditionelt set er stor.

Gruppediskussioner om strategi i forbindelse med et stiftsrådsmøde i november 2019.
Foto: Inge Haandsbæk Vestergaard.

Holeby Kirke på en forårsdag.
Foto: Kevin McLaughlin.

Sognepræst Søren Winther Nielsen byder velkommen til præstepraktikken i 2019. Præstepraktik er et samarbejde mellem stiftet, universiteter og lokale aktører. Foto: Inge Haandsbæk Vestergaard.

6 Samskabelse som udviklingskraft

AF STIFTSKONTORCHEF
LENE M. KRABBESMARK

Jeg er ny i folkekirken. Ikke som medlem, men som ansat. Min synsvinkel har derfor ændret sig, fra at være modtager til at være bidragsyder. Sådan tænkte jeg først, inden jeg begyndte som kontorchef den 1. marts i år. Men ved nærmere eftertanke, efter den første tids nye indsigter og refleksioner, er jeg i begge tilfælde først og fremmest deltager. Deltager i det fællesskab, der er et centralt element i det kristne værdisæt, som det danske samfund bygger på.

De særlige fællesskaber på Lolland-Falster kendte jeg godt i forvejen. Ikke kun som tilflytter, men faktisk allerbedst fra ansættelser i både Lolland og Guldborgsund kommuner, som tilsammen har givet mig dybere indblik i, forståelse for og ikke mindst kærlighed til det særegne sammenhold, der præger vores foreningsrige egn. Det syder i baggrunden, og rejser sig, når det ”brænder på”, hvilket lokale initiativer som Falsters Hjerter⁵ og Lolland-Falster Lovestorm⁶ er fine eksempler på.

Det samme gør sig også gældende inden for folkekirken, hvor det lokale fællesskab om kirken vokser og udvikler sig, hvis eksempelvis den lokale skole eller forsamlingshuset lukker. Det blev udtrykt på flere af de visitter, som biskoppen aflagde alle menighedsrådene i 2018.

⁵ Falsters Hjerter er et 74 km² stort område på Østfalster i Guldborgsund Kommune. Området udgøres af de 11 landsbyer med opland, som er med i foreningen Landsbyerne i Falsters Hjerter. Foreningen opstod i 2012, med afsæt i kommunens ønske om at reducere antallet af skoler - og områdets skole bestod. I dag er foreningens formål at arbejde for områdets interesser gennem dialog med borgere og foreninger, råd, laug og institutioner i området.

⁶ Lolland-Falster Lovestorm startede i april 2015 som et svar på årtiers unuanceret mediedækning af området. Lokale initiativtagere satte sig for at vise resten af Danmark, at Lolland-Falster også har styrker og potentialer, og det skulle vises med kærlighed via de sociale medier. I løbet af få dage blev 20.000 personer medlemmer af initiativets Facebookgruppe, stigende til godt 31.000 i dag. Lovestorm nyder den dag i dag stor bevågenhed og opbakning fra mange sider.

Her lød det for eksempel fra Askø:

”Kirken er det sidste fungerende offentlige sted på øen, og derfor har den en stor betydning for den sociale sammenhængskraft på øen. Man mødes i kirken, som er en ikke uvæsentlig del af øens liv og funktion. Man mærker fællesskabet her.”

Her og mange andre steder kan kirken i endnu højere grad blive en samlende kraft for lokalsamfundet – når både præst og menighed trækker i arbejdstøjet.

Det kræver imidlertid en indsats at gå fra fællesskab til fælles skabelse; en holdindsats. Fællesskabet kan være indlejret i os, af mental karakter, som vi har set det udfolde sig under coronakrisen i foråret 2020. Men at skabe noget sammen, det man kalder ”samskabelse”, forudsætter mål, engagement, inddragelse, vedholdenhed, tid, kompromisser og ofte også økonomi. Og altid tillid.

Hvordan når vi så i mål med at samskabe, eller rettere at udvikle vores evner fra at samarbejde til at kunne, og allerførst at ville, samskabe? Det lyder besværligt, men behøver ikke at være det, hvis man tør overlade roret til andre. Og ”man” er i denne sammenhæng den offentlige aktør, der i højere grad skal indstille sig på ikke at vide bedst og måske endda heller ikke alene have beslutningsretten. I en kirkelig sammenhæng kan den offentlige aktør f.eks. være et provstiudvalg, stiftet eller Kirkeministeriet - og såmænd også den enkelte præst, hvilket udbygges senere gennem eksempler.

At styrke samskabelsesprojekter er både en del af Lolland-Falsters Stifts overordnede strategi og en fremtidig arbejdsproces, som Kirkeministeriet har afsat midler til i stifterne. Jeg har arbejdet med samskabelsesprojekter i kommunalt regi og har derfor med glæde takket ja til at bidrage med dette kapitel om samskabelse. Med glæde, da jeg selv har oplevet værdien af samskabelse og nu gerne vil bidrage til, at det kirkelige liv i stiftet udvikles. Gerne på en måde, der ikke bare skaber fælles værdi i området, men også mer-værdi i samfundet – for det er det, samskabelse kan.

Til at belyse forudsætninger og potentialer for samskabelse i Lolland-Falsters Stift følger først en kort præsentation af, hvad samskabelse handler om, så vi har den samme forståelsesramme i arbejdet, der følger. Dernæst vil jeg kaste et blik på nogle af de samskabelsesprojekter, der allerede er sat i værk rundt om i stiftet.

Drive-in-gudstjenesten her på Lalandias parkeringsplads i Rødby er et godt eksempel på, hvordan der tænkes i nye baner. Mens kirkerummene var lukket for at forhindre coronasmitte i foråret, gik ni sogne sammen om at arrangere en udendørs gudstjeneste. Ud over et flot fremmøde fik begivenheden også flot pressedækning efter at arrangørerne havde sendt pressemeddelelse ud og lavet videoteaser for begivenheden.
Foto: Anna Kirstine Månsson.

Samskabelse som begreb - en definition

I et ministeroplæg fra april 2019 giver Kirkeministeriet sit bud på, hvad samskabelse er i en folkekirkelig kontekst:

”Samskabelse involverer flere forskellige aktører. Opgaverne vil i den folkekirkelige sammenhæng ofte være at finde i et samspil mellem teologi, kirke og samfund. Og de vil ofte være knyttet til biskoppens position som den øverste gejstlige i stiftet og den opgave, som biskoppen derfor har med at virke som inspirator og vejleder for menighedsråd og præster i stiftet.”

Samskabelse knyttes dermed op på biskoppen og dennes rolle som øverste leder for stiftet. Tilmed er sigtet internt, rettet mod frivillige og ansatte i stiftet. Det bliver en snæver forståelsesramme, som begrænser de potentialer, der følger med en anden aktørkreds, og hvor udgangspunktet kan udspringe fra et helt andet sted. Lad os derfor hellere udvide forståelsen af, hvad samskabelse bygger på og kan, når udgangspunktet har et bredere samfundsmæssigt sigte og ansvaret er delt. Dermed ikke sagt, at biskoppen ikke har en vigtig rolle som motivator og også facilitator, men initiativet skal kunne komme alle steder fra.

Ikke kun roller og ansvar er til debat - faktisk drøfter forskere inden for samskabelse stadig, hvad begrebet dækker over. Eva Sørensen og Jacob Torfing (2018) kommer med det bud, at:

”Samskabelse (kan) defineres som to eller flere offentlige og/eller private aktørers fælles bestræbelse på at løse en kollektiv opgave eller et samfundsmæssigt problem gennem en konstruktiv udveksling og anvendelse af deres forskellige erfaringer, ressourcer, kompetencer og idéer, som både fører til løbende forbedringer af eksisterende indsatser og til innovative løsninger, der bryder med vante forestillinger og gængs praksis på området”.

Kogt ind til essensen lyder det fra Annika Agger m.fl. (2018) samstemmende således:

”Helt overordnet dækker begrebet over, at offentlige medarbejdere udvikler og producerer velfærd sammen med fremfor for borgerne.”

Selvom der er variationer mellem de forskellige tilgange, er forskerne på området dog stort set enige om følgende kerneelementer i samskabelse:

- Aktiv involvering af borgere baseret på partnerskaber og fælles ansvar mellem borgere og det offentlige - inden for folkekirken er det eksempelvis provstiet eller stiftet.
- Alle parter bidrager med ressourcer, især i form af viden.
- En antagelse om, at “almindelige borgere” har værdifuld viden, som kan bidrage til at udvikle kvaliteten af de offentlige services.

Og dertil at en række centrale principper kendetegner samskabelse:

- Samskabelse ser brugere som aktive deltagere med ressourcer, frem for som passive forbrugere.
- Samskabelse understøtter samarbejdende og ligeværdige relationer mellem offentlige medarbejdere og brugere, frem for mere formynderiske relationer.
- Samskabelse har fokus på at levere varige resultater frem for serviceydelser eller ”produkter”.

Kort omsat er samskabelse således baseret på ligeværdighed mellem borgere/private aktører og offentlighed myndighed (og at begge parter er tilstede) i et fælles mål om at løse velfærdsudfordringer. Fælles løsninger, der for eksempel bidrager til:

- Mere målrettede og effektive sociale ydelser.
- Imødekommelse af behov, der ligger uden for myndighedernes område, og som ellers ikke ville være blevet imødekommet.
- Fremme af aktivt medborgerskab.
- Udvikling af lokalmiljøer.
- Lindring af effekterne ved besparelser.
- Beskæftigelse og vækst.

Den offentlige service er udfordret, og ovenstående muligheder synliggør, hvorfor samskabelse er relevant for både borger og myndighed. Det gælder også folkekirken på Lolland-Falster, der ligeledes er udfordret. Primært på grund af den demografiske bevægelse, der efterlader mange landsogne tyndtbefolkede med en ældre befolkning. Det efterlader mange sogne med faldende menneskelige og økonomiske ressourcer til de store vedligeholdelsesopgaver og -udgifter til sognenes kirker.

Ved fælles hjælp kan vi som samfund løfte en større opgave, når frivillige overtager en opgave fra offentlige organisationer, som i stedet kan bruge ressourcerne på de mest trængende eller til nye tiltag. Det kan være, når kirker er med til at resocialisere tidligere indsatte og hjælpe dem med at indgå nyttigt i lokalsamfundet, eller det kan være samarbejder mellem kirken og kommunen om en rekreativ sansehave for demente. Selvom kirken i andre sammenhænge udgør den offentlige aktør, f.eks. når den lokale præst indgår i fælles løsninger med lokalrådet, så er den i nogle tilfælde det modsatte. Det gælder f.eks. i tilfældet med resocialisering og ”nyttearbejde”, hvor frivillige i menigheden repræsenterer kirken (måske i et samarbejde med præsten), og kommunen den offentlige aktør.

Og bedst ses det, når samskabelse skaber bedre løsninger frem for ”blot” arbejdsdeling. Når man i fællesskab finder nye veje i opgaveløsningen. Det er ikke altid, at mere eller blot status quo er at foretrække. Nogle gange fås den bedste løsning for mindre tid og færre penge - eller giver større/anden værdi for de implicerede, fra det samme udgangspunkt.

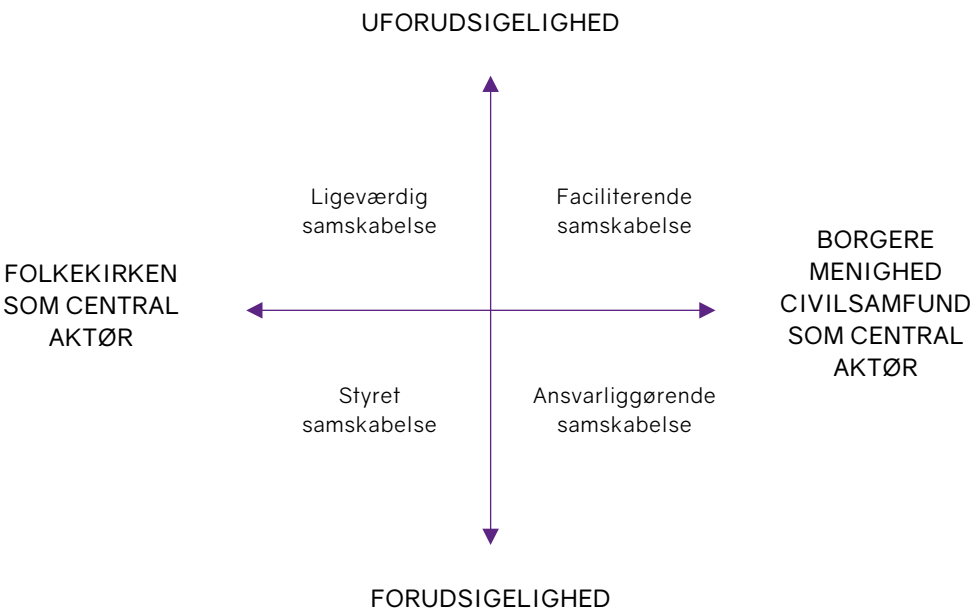
Et lokalt eksempel findes i Løjtofte, hvor graveren samler æbler op fra græsplænen i den ubeboede præstegård og afleverer dem på mosteri. Æblemosten bliver solgt ved høstgudstjenesten, og overskuddet doneres til Menighedsplejen, der køber blomster til de ældre på plejehjemmet og til dem, der har mistet en ægtefælle i årets løb. Blomsterne ledsages af en hilsen fra en af konfirmanderne, skrevet eller tegnet i konfirmandundervisningen. Så havepleje ender med at få diakonal værdi uden ekstra udgifter og er samtidig læring om den kristne tro.

I en lidt anden kontekst er det nogle af de effekter, der søges opnået i et aktuelt, tværgående stiftsprojekt om differentieret vedligeholdelse og brug af kirkebygninger. Udfordringen er en økonomisk og menneskeligt tung vedligeholdelsesbyrde, som tager tid og ressourcer fra menighedsrådsmedlemmer, som forvalter kirkebygningerne. I dette tilfælde handler samskabelsesprojektet om, at mange aktører i fællesskab skal finde en (udgiftsneutral) model, der tilgodeser både kulturarv, forkyndelse og menighed, herunder også dem, der for nuværende ikke selv søger kirken. Det er et spændende samskabelsesprojekt, både for sognet, provstiet og stiftet, samt stiftsrådet, der alle har fokus på netop vedligeholdelsen af de bevaringsværdige kirker og gamle præstegårde.

< [Konfirmanderne fra Løjtofte Kirke er her på vandring mellem kirkerne.](#)
Forude ses Herredskirke Kirke.
Foto: Susanne Oxholm Bay Jacobsen.

Typer af samskabelse

For bedre at kunne forstå hvad samskabelse er og kan være, hvor bredt begrebet i virkeligheden kan forstås, er der god hjælp at hente hos den danske forsker Jens Ulrich (2016), der opererer med fire typer af samskabelse, illustreret i Figur 14:

Figur 14. Fire typer af samskabelse, i en folkekirkelig kontekst. Gengivet fra Jens Ulrich (2016).

De fire typer hænger sammen med graden af forudsigelighed (inden projektstart), og om det er en offentlig eller privat aktør, der står bag idéen. De forklares bedst med nogle lokale eksempler, i disse tilfælde fra den kommunale verden, med kommunen som den offentlige aktør:

Styret samskabelse: Affaldssortering

Affalds- og energiselskabet REFA (ejet af Lolland og Guldborgsund kommuner) vil have borgerne til at sortere og genanvende deres affald. Det gør de ved at levere opdelte affaldsbeholdere til alle husstande, samt at indrette genbrugspladser, der fremmer den ønskede sortering og deraf også genanvendelse. Resultatet bliver som besluttet af den offentlige aktør, men kun ved borgernes deltagelse.

Ansvarliggørende samskabelse: Folkeoplysningspolitik

I 2018 indledte Guldborgsund Kommune arbejdet med at lave en ny (lovpligtig) folkeoplysningspolitik. Fremfor i ”gammel” stil at udarbejde et udkast til en politik, til præsentation på et borgermøde, besluttede en arbejdsgruppe bestående af medarbejderrepræsentanter og medlemmer af Folkeoplysningsudvalget (foreningsrepræsentanter) at afholde en åben workshop for alle interesserede. Her mødte en række foreninger, aftenskoler og borgere i øvrigt op og besluttede i fælleskab hvilke indsatser, politikken skulle fokusere på. Det resulterede i en helt ny og anderledes folkeoplysningspolitik i 2019, formuleret i fællesskab med foreningslivet.

Ligeværdig samskabelse: Evigheden

Guldborgsund Kommune ejer et stort uudnyttet areal midt i Nykøbing F., der ikke er velegnet til bebyggelse. Kommunen indkalder til åbent borgermøde om idéer til anvendelse af arealet, og heraf opstår Evigheden, et rekreativt areal ønsket af og udviklet i sammenspil med borgere, foreninger og skoler, men ejet og betalt af kommunen.

Faciliterende samskabelse: Vegvisir Race

En privat initiativtager kontakter i 2017 Guldborgsund Kommune med en idé. Han vil udvikle en årligt tilbagevendende sejlsads, der vil tiltrække turister og promovere kommunen. Kommunen beslutter sig for at understøtte konceptet med et sponsorat, i starten kun for et år ad gangen. Faciliteret af kommunen opbygges et samarbejde med en række lokale sejlkubber, uden hvis hjælp sejlsadsen ikke kan gennemføres. I efteråret 2020 gennemføres Vegvisir Race for fjerde gang, nu med en flerårig sponsoraftale med kommunen, som efterhånden kun understøtter økonomisk. Gennem årene har sejlkubberne overtaget de fleste af opgaverne, og tilmed skabt en afledt begivenhed, en havnefest i Guldborg.

De fire typer af samskabelse - styret, ansvarliggørende, ligeværdig og faciliterende samskabelse - er nyttige at være bevidste om, inden man indgår i samskabelsesprojekter, så alle parter kender og forstår deres rolle i processen. Det kendskab kan med fordel være en forudsætning i den videre, fælles udvikling af folkekirken i Lolland-Falsters Stift, som udbygges i det følgende.

Stemningsbillede fra starten på Vegvisir Race.
Foto: Lene Møller Krabbesmark.

Samskabelse i en folkekirkelig kontekst

Både i det geografiske område Lolland-Falster og i Lolland-Falsters Stift samarbejdes der allerede hver dag om både stort og småt, som der altid er gjort, givet folkekirkens netværksorganisation og det kristne værdisæt bag. Og der er fortsat fokus på samarbejde som et af biskoppens syv pejlemærker for stiftet og et af stiftsrådets fokuspunkter, der handler om, at kirkens arbejde skal sammentænkes med resten af samfundets arbejde.

Også fra provstierne ses nødvendigheden af mere samarbejde, eller endda af mere end samarbejde. Det kan faktisk ikke udtrykkes bedre end med domprovstens ord:

”Fællesskabsfølelsen er nødvendig, så vi må tilpasse os og være på forkant med udviklingen i området i stedet for at lappe huller. I takt med at befolkningstallet daler, vil det blive vigtigere at finde måder at samarbejde på over sognegrænser og bevare ’lyset i præstegårdene’. Vi må også i fællesskab med kommuner, foreninger og organisationer bidrage til samskabelsesprocesser med vores ressourcer, herunder kirker og kirkegårde, som er smukke kultursteder, som vi kan bidrage med til lokal og international turisme. Folkekirken vil gerne være med til at vise, at Lolland-Falster er et godt sted at bo, og at der er et særligt åndsliv i stiftet.”

Ved min ansættelse blev jeg præsenteret for en liste over samskabelsesprojekter i Lolland-Falsters Stift. Det er positivt, da det både vidner om en bevidsthed om samskabelse, og om at det er noget, vi gerne vil. Jeg rynkede dog på næsen over indholdet ved første øjekast, da det mest af alt oplister en række samarbejder blandt professionelle parter. Men ved nærmere eftertanke mudrer min forforståelse billedet, da folkekirken som professionel part er dybt indlejret i civilsamfundet og det frivillige arbejde. Skismaet omkring offentlig organisation vs. folkekirken som Danmarks største ”forening” gør, at samskabelse som begreb får en ekstra dimension, som måske nok gør det mere komplekst, men også udvider rammen for, hvor alsidige emner projekterne kan handle om.

Der skal ikke herske tvivl om, at der allerede samskabes i Lolland-Falsters Stift, både blandt offentlige organisationer og civilsamfund og blandt folkekirke, menighed og andre aktører. Et oplagt eksempel at trække frem er projektet ”Kirke med mere”, der startede i 2018. Her mødtes menighedsråd, stiftsadministration, konsulenter, borgmestre og mange andre i fælles idéudvikling om, hvordan kirkens brug kan udvides i fremtiden. Oplægget er: Skal en kirkebygning kunne bruges til mere end den ugentlige gudstjeneste og de kirkelige handlinger? Hvilke aktiviteter kan en kirke danne ramme om, og hvordan tilpasser man rammerne til sognets virkelighed?

Det er alle sammen vigtige spørgsmål at afklare, givet de stigende udfordringer med at vedligeholde kirker, der ikke alle bruges lige flittigt, oftest som følge af affolkning i land-områderne og den deraf følgende afvikling af offentlige og kulturelle institutioner. De udfordringer som udgør baggrunden for projektet, er nogle af de samme som dem, der søges løst i det tværgående stiftsprojekt om differentieret vedligeholdelse af kirkebygninger. Men i projekt "Kirke med mere" er det snarere brugen af bygningerne, frem for prioriteringen af hvornår og hvordan eksempelvis et tag skal udskiftes, der kalder på samskabelse blandt flere og andre aktører, end dem der har direkte ansvar for kirken som kulturarv.

I fortsættelsen af "Kirke med mere" bør vi – stiftet som offentlig myndighed - som det første gøre os klart hvilken type af samskabelse, vi arbejder med, så det er tydeligt for alle involverede, hvilke roller vi har, og hvor frie rammerne er: Hvor meget vi fra kirkens side vil/skal bestemme i forløbet, og om slutmålet skal være kendt/forudsigeligt. Det vil være et godt udgangspunkt at kende til, hver gang vi ønsker at samskabe.

En anden vigtig forudsætning allerede fra opstarten af samskabelsesprojekter er ejerskabet. Det har initiativtageren som oftest, men det er ikke nok. Det skal være til stede blandt alle aktører. Projektet "Oldemors have" (se senere beskrivelse), der handler om at bruge dele af kirkegården til rekreative formål, blev f.eks. ikke en succes. Det manglende resultat kan især tilskrives lav interesse eller måske endda ligefrem modvilje mod projektet blandt centrale aktører. Det gør dog ikke idéen dårlig, og den bør genoptages, hvis ønsket opstår andre steder.

Ejerskab bør i det hele taget være et opmærksomhedspunkt fra både menighedsråd, provstier og stiftet, da private initiativer synes fraværende blandt de kendte (samskabelses) projekter i stiftet. Det beror formentlig på uvidenhed. Det blomstrer sikkert med initiativer, som involverer kirken ude i sognene, båret frem af foreninger, lokalråd og erhvervsdrivende. For disse aktører søger gerne samarbejder og bistand fra kommunerne – men i de små landsbysamfund er det kirken og ikke kommunen, der er til stede. Så fundamentet er der, og det bliver givet vis brugt mange steder. Hvis ikke er der et potentiale at forfølge i fremtiden, og i bedste fald et potentiale at udbygge. Det er i øvrigt ikke et succesparameter, at et samskabelsesprojekt er kendt og dokumenteret. Værdien findes i de relationer, der dannes mellem parterne og den effekt, der skabes for samfundet, stort som småt.

Et område, hvor kirken spiller en særlig rolle, er inden for diakonien, kirkens sociale arbejde, og netop de diakonale opgaver er et af biskoppens og stiftsrådets fokuspunkter. Det er et oplagt område at samskabe om, da den sociale velfærd er et omdrejningspunkt for samskabelse. Her spiller kirken en vigtig rolle med sin tilstedeværelse, hvor kommunen ikke længere ses at befinde sig. På landsplan ses mange samarbejder mellem kommune og kirke inden for f.eks. demens, ensomhed og ældrepleje, tillige med sociale organisationer og frivillige i øvrigt. Det vil være et godt sted at knytte et (endnu) tættere bånd med de to kommuner i stiftet, da et samarbejde vil bidrage direkte til kommunernes kerneopgave på eksempelvis ældreområdet.

Debatmøde i Majbølle Kirke 18. september 2017. Her diskuterede fremmødte borgere med et panel, hvordan man kan udvide brugen af kirkerummet. Her har menighedsrådsformand i Rødby og Ringsebølle og tidligere kirkeminister Arne O. Andersen ordet. Foto: Michael Schelde

Konkrete ”samskabelser” i Lolland-Falsters Stift

Som nævnt kender jeg ikke til alle samskabelsesprojekter i stiftet, det tror jeg ingen gør. Men i det følgende listes en række eksempler af varierende omfang, der kan tjene til inspiration for nye samarbejder.

Birgittafestival

Med baggrund i at mindes historien om Maribo og Domkirken (tidligere Birgittakloster) blev der i september 2019 afholdt en Birgittafestival i Maribo for første gang, hvor Birgittas tid, religiøsitet, klosterbyggeriet, maden og meget mere blev sat under lup. Der var mange forskellige aktiviteter i og omkring Maribo: Spændende foredrag om Birgitta og hendes tid, et brag af en koncert med datidens musik i Domkirken, pop-up skuespil, børneaktiviteter, pilgrimsvandring, besøg på klosteret, lækre madoplevelser i middelalderstil, gode tilbud i butikkerne og meget mere.

Både offentlige og private aktører støttede arrangementet økonomisk, ligesom bestyrelsen bag også er sammensat af både erhvervsliv og kulturelle samt kirkelige organisationer. Festivalen var en succes og tænkes gentaget årligt.

Markedsdage mm. i Maribo

Maribo Domkirke er medlem af Maribo Handel, den lokale handelstandsforening, og indgår i aktiviteter og samarbejder med handelsdrivende, foreninger og organisationer.

Fra kirkeblad til landsbyblad på Fejø

På Fejø er kirkebladet blevet til et landsbyblad, ”Fejøbladet”, et fællesblad for alle foreninger og institutioner på Fejø. Her deles alle nyheder og begivenheder med stort lokalt ejerskab.

Den Varme Stue i Maribo, samarbejde med Røde Kors

Menighedsplejen i Maribo Domsogn og Røde Kors Midtjylland åbnede i august 2019 ”Den varme stue” i Maribo som et fristed for borgere, der føler sig ensomme og savner selskab. Varmestuen har åbent tre dage om ugen og drives af frivillige.

Altervin fra Væggerløse Præstegård

Det der startede som et tilgroet vildnis i præsteboligens have blev et år senere til de første 19 flasker velsmagende altervin. Præsten inviterede til møde, og det kom der et aktivt vinlaug ud af (med kyndig vejledning fra en lokal håndbrygger). Vinlauget i Væggerløse har mødtes hver anden uge for at pleje stokkene, plukke druerne og lave vinen - men lige så meget også for at spise kage, drikke kaffe og have hyggeligt samvær. Ud over altervinen har initiativet også skabt et tættere fællesskab i menigheden, idet det både har inddraget den allerede eksisterende menighed og været medvirkende til at sænke tærsklen til kirken for flere. Så vinproduktionen fortsætter i Væggerløse.

Samarbejde mellem bylaug og kirke (Østofte-Nørreballe sogn)

Som på Fejø deler foreningsliv, bylaug og kirken pladsen i Sogneposten, som den hedder i Østofte-Nørreballe, ligesom at aktiviteter arrangeres i fællesskab, for eksempel Kvindernes Bededag i marts.

Vinlaug i aktion i Væggerløse.
Foto: Anders Martin Lauritsen.

Præstepraktik – fælles branding

Stiftet, Københavns og Aarhus universiteter, Lolland-Falster Lovestorm og menighedsråd i stiftet bidrager til at skabe positiv opmærksomhed om præstegerningen og landsdelens fortræffeligheder, så vi kan tiltrække nye præster og deres familier. Det er blevet til et årligt weekendtilbud om præstepraktik for teologistuderende. Det er et samarbejde, der skal pustes til og plejes, så de mange ildsjæle på Lolland-Falster fortsat ser en værdi i at bidrage til, at vi kan tiltrække præster til stiftet. Udover ”blot” at tiltrække tilflyttere kan effekten også blive et styrket forhold til den lokale præst og kirke, hvis man selv har gjort en indsats som ”ambassadør”.

På tværs af religioner og kulturer - Lindeskovkirken

Lindeskovkirken i Nykøbing Falster er med, når det gælder religions- og kulturmødet. Med to målrettede initiativer, KulturÅbenKirke og Venskabscafé, satser kirken på at få andre målgrupper i tale. Begge projekter handler om integration i sognet og at lære sognet at kende. Både ved KulturÅbenKirke og i Venskabscaféen er der mulighed for at knytte bånd mellem mennesker, der kommer fra forskellige kulturer.

KulturÅbenKirke afholdes en fredag aften hver anden måned med deltagelse af omkring 100 mennesker. Venskabscaféen finder sted i Lindeskovkirken hver anden torsdag. Ved hvert cafémøde har en gruppe danskere og udlændinge forpligtet sig på socialt samvær med for eksempel fællesspisning, lektiehjælp og udflugter. Det er privatpersoner, der står for begge initiativer.

Temagudstjenester

I Torkilstrup-Lillebrænde Pastorat samarbejder man med Møllelauget om en årlig fri-lufts-møllegudstjeneste ved Torkilstrup Mølle på Danmarks Mølledag (3. søndag i juni måned). Andre steder i stiftet er der digegudstjeneste, pumpegudstjeneste, høstgudstjeneste og jagtgudstjeneste, som ud over samarbejdet med foreninger og laug også bidrager til at fortælle egnens helt særegne historie om landvinding og den rige landbrugsjord.

Kirke med mere

På initiativ af stiftet har Museum Lolland-Falster, de to kommuner og lokale foreninger indgået i fælles debat og skabt en bevidsthed om, at kirkerummene også kan bruges til andet end kirkelige aktiviteter. Blandt andet har der været afholdt et stormøde i Majbølle Kirke. Projektet er fortløbende, men afventer pt. initiativer fra menighedsråd eller andre med idéer og ønsker til en anden/supplerende brug af kirkerummet (også beskrevet tidligere i teksten).

Oldemors Have

Sammen med Nykøbing F. Sogns menighedsråd og Guldborgsund Kommune tog Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter og Lolland-Falsters Stift initiativ til et samarbejde om at skabe en ”Oldemors Have” for demensramte og deres pårørende på en kirkegård med plads til overs. En ”Oldemors Have” består af gamle stauder og haveplanter, som taler til sanserne hos et menneske med demens, og vækker minder fra fortidige haver. En kirkegård, som ligger i nærheden af to af kommunens plejecentre, var blevet udset, og håbet var en samskabelsesproces, hvor menighedsråd, kirkegårdsudvalg, frivillige, lokale organisationer og institutioner skulle inddrages. Der var desværre ikke opbakning blandt centrale aktører, hvorfor projektet ikke længere er aktivt, men idéen var god – blot skulle ophavsmanden nok have været en anden.

Idé: Kirkens Døgn (inspireret af Teologiens Døgn i Aarhus)

Og til slut et forslag fra en præst om at afholde et ”Kirkens Døgn”, enten i hele stiftet eller begrænset til et provsti. Med for eksempel foredrag, gudstjenester, kunst og debat på programmet, ikke helt ulig Birgittafestivalen. Hvem ved, hvad det kan blive til? Idéen er hermed kastet op i luften, fri til at gribe.

I 2020 holdt Torkilstrup-Lillebrænde Pastorat for 15. år i træk møllegudstjeneste for store og små. Isabella på 10 år hjalp til, og 81-årige Grethe fra Lillebrænde spillede harmonika. Foto: Bjarne Jakobsen.

Ræk ud efter flere samarbejder

Som det fremgår af de foregående kapitler, har både biskop, stiftsråd og provstier til hensigt at fremme samhørighed, samarbejde og samskabelse i fremtiden, at sammentænke kirkens arbejde med resten af samfundets arbejde. Potentialerne er store, og vi er kun lige startet i den proces, hvor århundreders samarbejder og fællesskaber udvikler sig til et fokuseret sigte på samfundsværdi. Her skal folkekirken finde sin plads blandt nye generationer, og tydeliggøre og øge den værdi, som frivillige og ansatte allerede kender og forstår.

Meget sker dog allerede, ofte hjulpet på vej af den lille geografi, hvor man kender hinanden og er lokalt engagerede. Og faktisk også af demografien, eftersom den aldrende befolkning lægger mange timer i foreningsliv og frivilligt arbejde med et engagement, den yngre del af befolkningen kan have svært ved at finde tid til. Det skal vi værdsætte – og sammen finde muligheder for at prioritere indsatser og fordele opgaver, så de forskellige kompetencer på tværs af aldersgrupper og aktører skaber mest mulig værdi.

Og så er der stadig potentiale til at udbygge samarbejdet med lokale foreninger og aktører, kommuner, erhvervsliv og uddannelsesinstitutioner, blot for at nævne nogle. Og måske skal man se lidt længere væk end kun til naboen i landsbyen. Den rigtige samarbejdspartner kan være et andet sted, ikke bare uden for sognet eller provstiet, men måske endda også uden for stiftet.

Samskabelse kender ingen grænser, så hvorfor sætte dem selv?

Birgittafestivalen blev skudt igang med en procession, hvor repræsentanter fra folkekirken, andre kirkesamfund og lokale aktører gik med.
Foto: Jan Knudsen.

Kildehenvisninger

Agger, A., Tortzen, A. & Rosenberg, C. (2018).
Hvilken værdi skaber vi med samskabelse – og hvordan kan den måles og dokumenteres? Professionshøjskolen Absalon.

Kirkeministeriet, april 2019.
Ministeroplæg om stiftsadministrationernes opgaver, organisering, ressourcer og kompetencer.

Sørensen, E., & Torfing, J. (2018).
Den offentlige sektor som en arena for samskabelse.
I M.K. Fogsgaard, & M. de Jongh (red.),
Ledelse og samskabelse i den offentlige sektor (s. 30-61).
Dansk Psykologisk Forlag.

Ulrich, J. (2016).
Samskabelse – en typologi.
CLOU Skriftsserie, 2016 (001), 1-15. [2016-001].

AF PRESSE- OG
KOMMUNIKATIONSMEDARBEJDER
INGE HAANDBÆK VESTERGAARD

7 Hvordan skal vi kommunikere kirkens relevans?

I Peter Plys er der et sted, hvor Grisling siger: ”Det var ikke særlig klogt sagt, Plys”. Til det svarer Peter Plys: ”Det var klogt, da det var inde i mit hoved, men så skete der noget på vejen ud.”

Det, som lyder klogt inde i Peter Plys’ hoved, bliver hørt på en anden måde af Grisling, fordi modtageren har andre personlige forudsætninger og associationer end afsenderen, og fordi de er to forskellige individer.

Et budskab vil altid blive hørt anderledes, end det sendes afsted. Kommunikation handler om at forstå sin modtager så godt som muligt, og at bruge det til at kommunikere på den mest hensigtsmæssige måde og via de kanaler, som modtageren bruger, for at skabe gode, stærke relationer.

Det er ikke nok, at man som sogn, provsti eller stift skriver på sin hjemmeside, hvem man er, og hvad man laver – og så håber på, at nogle af sig selv vil finde frem til informationerne og forstå dem ret. Det er nødvendigt at gøre sig nogle tanker om: Hvem er vi selv? Hvilke mål arbejder vi hen imod? Hvad skal vi formidle? Hvem formidler vi til? Og hvor finder vi dem, vi skal formidle til, henne?

Der må med andre ord ligge en strategi bag kommunikation og mediehåndtering.

Derfor har jeg i løbet af 2019 arbejdet på at udforme en strategi for stiftets presse- og kommunikationsarbejde – en formulering af, hvorfor vi gør, som vi gør, og hvilke værdier, der ligger bag den måde, vi kommunikerer på. Strategien er baseret på stiftsrådets og biskoppens strategier for stiftets arbejde i de kommende år, og i november 2019 blev kommunikationsstrategien præsenteret for stiftsrådet, som godkendte den.

< Politikens fotografer på opgave i Maribo Domkirke i forbindelse med et portræt af den dengang nytiltrådte biskop Marianne Gaarden.
Foto: Marianne Gaarden.

Første ben: Intern kommunikation

Ligesom biskoppens og stiftsrådets strategiarbejde handler det om at fastholde et helikopterperspektiv på stiftets situation og udvikling, her med kommunikation for øje. Biskoppen og stiftsrådets medlemmer er demokratisk valgte til at arbejde for kirkelivet i hele stiftet, og det mandat skal kommunikationen afspejle og understøtte.

Jeg vil kort fortælle om Lolland-Falsters Stifts kommunikationsstrategi, der bygger på disse tre formålssætninger:

- Folkekirken skal fortsat være et mangfoldigt hus af levende stene, der bygger på netværk og relationer.
- Kirken skal opleves som en nærværende, relevant og aktuel hjørnesten i det omkringliggende samfund.
- Presse- og kommunikationsarbejdet skal understøtte stiftets og præsternes arbejde med at gøre kirken relevant og synlig, og bidrage til det kirkelige og faglige fællesskab.

Disse formål bliver udmøntet i et konkret arbejde, som står på to ben:

1. Intern kommunikation

Vi skal understøtte den interne kommunikation i stiftet, inkl. kommunikationen mellem stiftsadministrationen, provstierne og sognene.

2. Pressearbejdet

Vi skal kommunikere aktivt og eksternt, både på lokalt og nationalt niveau for at synliggøre kirkens og kristendommens rolle og relevans i det moderne samfund, med særligt henblik på at bidrage til at gøre Lolland-Falsters Stift mere synligt i medierne.

Begge ben er vigtige dele af stiftets kommunikationsarbejde, så derfor vil jeg ridse op, hvad jeg mener med dem, og hvordan de kommer til udtryk i det daglige arbejde.

Folkekirken er ikke en øde ø midt i verden. Folkekirken ér folket, da folkekirken styres lokalt af folket i kraft af menighedsrådene. Derfor må de mennesker, som arbejder i, leder og er medlemmer af folkekirken nødvendigvis også forholde sig til den udvikling, som sker i resten af samfundet. Sognene er autonome enheder, som i høj grad varetager deres egen kommunikation med menigheden og omverdenen på den måde, de selv vurderer er bedst. Nogle skriver kirkeblade. Andre er aktive med billeder på det sociale medie Instagram eller orientere om begivenheder på Facebook. Og nogle griber knoglen og ringer til Folketidende for at høre, om de ikke kigger forbi ved kommende aktuelle begivenheder.

Det ligger i folkekirkens DNA at være decentral, og at man lokalt finder ud af, hvordan man helst vil gøre tingene. Det skal vi som stiftsadministration understøtte og arbejde ud fra. Der er derfor ingen styring med sognenes lokale kommunikation. Præster og menighedsråd kan få sparring og rådgivning om, hvordan de bedst når ud over rampen med en nyhed eller nye tiltag og aktiviteter, eller hjælp til faste kommunikationsopgaver såsom udfærdigelse af stillingsopslag for præster. Stiftsadministrationens rolle her er altså understøttende i forhold til sognenes eget arbejde.

Der er dog også tilfælde, hvor stiftsadministrationen er afsender på nyheder og informationer, som indholdsmæssigt går på tværs af stiftets sogne og har bred relevans. Eksempelvis har biskoppen givet en permanent tilladelse til at bruge salmebogstillægget ”100 salmer” i højmissen, og den slags initiativer står vi for at kommunikere ud til menighederne. Det kan også være tiltag, som er samlende og relevante for hele stiftets kirkeliv: En stiftsgudstjeneste for forfulgte kristne eller nyheden om en ny bibeloversættelse.

Den slags information formidler stiftet som et samlende organ for alle stiftets sogne. Derfor har det i arbejdet med strategien været vigtigt for os at finde de bedste kanaler til at kunne kommunikere nyheder, begivenheder og andet aktuelt stof samt at skabe rum til feedback og faglig dialog.

Stenen i skoen: DAP

Folkekirken har et intranet, som er udviklet med henblik på at sikre kommunikation på tværs af sogne, menighedsråd, stifter og Kirkeministeriet. Det hedder ”min Digitale ArbejdsPlads” (DAP).

Det siges, at man kan trække en hest til truget, men ikke tvinge den til at drikke. Meget tyder på, at den information, der er lagt på DAP, ikke når ud til målgruppen på trods af de bedste intentioner. En ny analyse foretaget af kommunikationsbureauet Geelmuyden Kiese

for folkekirken.dk og stifternes kommunikationsnetværk viser nemlig, at DAP bliver brugt forbavsende lidt. I Lolland-Falsters Stift er der på et år kun 0,96 unikke sidevisninger per unik bruger.

Det vil sige, at for hver bruger af DAP (alle ansatte, præster og menighedsrådsmedlemmer i stiftet) bliver der i gennemsnit læst eller klikket på mindre end én meddelelse om året – og det på baggrund af, at der næsten ugentligt er nye meddelelser på DAP.

Det er et chokerende lavt tal, selv hvis man tager højde for to faktorer: At det for eksempel nogle steder kun er menighedsrådets formand, der læser nyhederne og så formidler deres indhold videre til resten af rådet. Desuden kan et uddrag af meddelelserne læses direkte på DAP-forsiden, så nogen vil mene, at de har læst meddelelsen, når blot de har læst det tilgængelige preview på forsiden og altså uden at klikke sig ind på selve meddelelsen.

Der kan være flere grunde til, at præster, kirkefunktionærer og menighedsråd går uden om at bruge DAP som det sted, man får sine informationer. For mig som kommunikations-ansat er det vigtigste ikke, hvor det skal foregå. Det vigtigste er, at man når frem til folk der, hvor de er, med det budskab, der er relevant for dem - og så er det vigtigt, at vi på sigt får udviklet et bedre intranet.

Nyhedsbrevet er den direkte vej

Statsadministrationen har taget konsekvensen af erfaringerne med folkekirkens eget intranet og med opbakning fra stiftsrådet bestemt, at vi ikke kan sætte vores lid til DAP som den primære kommunikationskanal mellem Lolland-Falsters stiftsadministration og den målgruppe, som udgør stiftets præster, menighedsråd, frivillige og andre af kirkens aktører. Man skal selvfølgelig kunne finde de vigtigste informationer på DAP, men vi kan ikke stole på, at disse informationer når frem ad den vej.

Vi har i stedet optimeret stiftets månedlige nyhedsbrev og gjort det til den officielle kanal for kommunikation fra stiftet. I nogle tilfælde suppleres det af direkte mails fra biskop eller stiftsadministrationen, hvis informationen udelukkende er til intern brug eller har fortrolig karakter. Fordelen ved at bruge nyhedsbrev er, at det sendes direkte til modtagerens mail-indbakke, og det betyder færre klik/logins for modtagerne, og at vi som afsendere har mere direkte adgang til dem, der skal læse informationerne.

Det månedlige nyhedsbrev er fortrinsvist rettet internt mod præster og menighedsrådsmedlemmer, men kan med fordel også læses af folkekirkens andre ansatte, andre kirkelige aktører og alle med interesse for stiftets kirkeliv.

I nyhedsbrevet finder modtageren nyhedsstof og oplysninger om administrative og tilsynsmæssige tiltag. Der er en fast artikel med overskriften ”Biskoppens månedshilsen”, hvor Marianne Gaarden orienterer om nyt fra stiftet og tendenser i tiden, som kræver særlig opmærksomhed fra dem, der beskæftiger sig med kirkens liv. Derudover er der andre faste elementer som kalenderstof og kontaktoplysninger til stiftet, og så er der aktuelle nyhedsartikler fra stiftets hjemmeside. Der er også lejlighedsvist stof til inspiration så som artikler

skrevet af stiftets præster, eksempelvis i forlængelse af en studieorlov eller nye, fagligt relevante bogudgivelser.

Nyhedsbrevet er gennem det seneste år blev justeret for at finde det bedst mulige format. Indholdet skal gerne være overskueligt og nemt tilgængeligt, og modtagerne skal kunne få den information, de har brug for, nemt. Formålet med nyhedsbrevet er ikke at få så mange abonnenter som muligt, men at fastholde en høj åbningsrate. Det vil nemlig påvise, at modtagerne finder indholdet relevant at læse.

Og virker det så - læser modtagerne nyhedsbrevet?

Ved nyhedsbreve taler man om åbningsrate, altså hvor mange procent af nyhedsbrevets modtagere, der åbner det. I 2019 åbnede i gennemsnit 62,9 procent af nyhedsbrevets modtagere deres nyhedsbreve. Det viser en fremgang siden året forinden, hvor kun 42,7 procent af modtagerne åbnede nyhedsbrevet.

Ser man på alle månederne i 2019 er det endda gået fremad. Hvor der i første halvdel af året i gennemsnit var 60,3 procent, der åbnede nyhedsbrevet, var der i anden halvdel af året 65,5 procent. Den udbyder, vi bruger til at distribuere nyhedsbrevet, Mailchimp, oplyser, at en gennemsnitlig åbningsrate for non profit-udgivere, som er den kategori, vi falder inden for, ligger på 25,2 procent. Der er altså en ganske pæn åbningsrate på stiftets nyhedsbrev.

Dette tal skal selvfølgelig ses i lyset af, at jo større modtagerskare et nyhedsbrev har, jo større en procentdel vil som regel framelde sig eller afholde sig fra at åbne deres mail. Det gælder også omvendt, at jo færre modtagere der er, jo større en andel vil åbne nyhedsbrevet. Hvis et nyhedsbrev eksempelvis kun har to modtagere, er det ingen sag at få en åbningsrate på 50 eller 100 procent.

Lolland-Falsters Stifts nyhedsbrev har i skrivende stund i alt 326 modtagere. Den potentielle målgruppe for nyhedsbrevet kan defineres til omtrent 475 personer. Det dækker over stiftets 415 menighedsrådsmedlemmer og stiftets 60 præster, de to grupper, som nyhedsbrevet er mest relevant for. Samtidig er det et åbent nyhedsbrev, og det betyder, at også andre end præster og menighedsrådsmedlemmer læser med. Der er altså et potentiale i, at få flere fra den primære målgruppe med på abonnentlisten.

Et andet parameter for, hvordan nyhedsbrevet rammer sin målgruppe, er hvor mange, der tilmelder sig nyhedsbrevet, sammenlignet med hvor mange, der framelder sig igen. I 2019 gik antallet af modtagere fra 185 modtagere i januar til 283 modtagere i december, altså 98 nye abonnenter i løbet af et år. I samme periode valgte kun to abonnenter at framelde sig nyhedsbrevet.

På baggrund af det vurderer jeg, at nyhedsbrevet som informationskanal fungerer tilfredsstillende, både i forhold til modtagerskare og indholdets relevans for modtagerne. Men det er klart, at der med tiden vil opstå nye og mere oplagte kommunikationskanaler, som kan være relevante at skifte til eller bruge mere energi på. Det handler om at møde folk der, hvor de er.

Hjemmeside, kend din plads

Stiftets hjemmeside www.lfstift.dk bruger samme skabelon, som de andre stifters hjemmesider, blot med en særskilt farve, nemlig lilla, ud af en fælles palet for folkekirkens online layout.

På trods af samme skabelon er der forskel på, hvordan de forskellige stifter bruger deres hjemmeside og især forsiden. Nogle bruger den til rent praktisk information om stiftet, og andre bruger den som en dynamisk nyhedsbåret forside. Der bliver distribueret alt fra intern formidling fra biskoppens hånd til eksternt målrettede podcasts, der kan downloades. Som noget af det første i arbejdet med at udforme en strategi så jeg nærmere på, hvordan de besøgende interagerer med stiftets hjemmeside. Det kan vise, hvorfor folk besøger stiftets hjemmeside, og hvilken information vi derfor skal tilbyde sidens besøgende.

Ud af et samlet besøgstal på 72.891 sidevisninger i 2019 besøger klart de fleste gæster stiftets forside (14.932). Her starter godt en femtedel af alle sidens besøgende. Resten af de besøgende lander primært på siderne via Google, nyhedsbrev eller sociale medier.

Herunder følger en prioriteret liste over hvilke sider, der i 2019 havde flest visninger:

1. Forsiden
2. Ledige præstestillinger
3. Kalender
4. Kontakt
5. Nyheder 2019
6. Biskop Marianne Gaarden
7. Gudstjenestelisten
8. Nyhedsartikel om en ny præst i stiftet
9. Om Lolland-Falsters Stift
10. Velkommen til stiftet

Hvis man ser bort fra højdespringeren fra arkivet med nyhedsartikler, nemlig portræt-artiklen om den nyordnede sognepræst i Stubbekøbing og Maglebrænde, tegner der sig et mønster: De besøgende på lfstift.dk kommer i høj grad for at finde information om stillinger, kalenderstof, finde kontaktoplysninger og læse om biskoppen samt for at se, hvor der er gudstjeneste i stiftet – altså praktisk information.

Derfor fik hjemmesiden et ansigtsløft. Den gik fra at have en nyhedsbåret forside til at have en statisk forside, hvor den besøgende bliver ledt videre til information om stiftet eller til en liste med nyheder eller kalender. Pointen er at finde sin eksistensberettigelse: Stiftets hjemmeside er ikke et nyhedsbåret medie. Det er en organisations kanal til at bringe relevant information om organisationen, og det er sådan, den i forvejen bliver brugt af dens besøgende – nu forhåbentligt mere lettilgængeligt.

Mere samarbejde om fælles sag

Bag en strategi må der nødvendigvis ligge en forståelse af, hvem man selv er, og hvilket team man arbejder på vegne af. Folkekirkens stiftsadministrationer er alle forskellige og farvet af den siddende biskops tilgang til arbejdet, men mange af arbejdsopgaverne for stifternes kommunikationsmedarbejdere minder om hinanden. Vi deler hjemmesidesystem, de fleste har et demokratisk bagland i ryggen i form af et kommunikationsudvalg eller stiftsråd, og så arbejder vi også for at styrke samarbejdet mellem folkekirken og medierne generelt og på hele stiftets vegne.

Der er gennem de senere år blevet udviklet et stærkt samarbejde i det netværk, som udgør stifternes kommunikationsmedarbejdere. Det handler især om at forstå vores rolle dobbelt: At selvom hvert stift fungerer som en autonom enhed, der arbejder for stiftets biskop og med hver vores strategi, så er vi alle en del af samme organisation og kæmper for den samme sag, nemlig formidling af og kommunikation omkring folkekirken i Danmark.

Denne indsigt gør, at vi lettere kan dele viden og ressourcer, bruge hinanden som sparingspartnere og blive inspireret af hinandens overvejelser og måder at gøre tingene på. Samarbejdet er altså en stor prioritering i mit daglige kommunikationsarbejde, både når det handler om netværksmøder og de fælles, folkekirkelige formidlingsopgaver som magasinet "folk&kirke" og Folkemødet på Bornholm - begge sammenhænge, hvor jeg repræsenterer Lolland-Falsters Stift og sørger for, at vores stemme bliver hørt. Det arbejde baserer sig igen på formålssætningen fra vores overordnede strategi: at folkekirken er båret af netværk og relationer.

På en strategidag for stiftsrådet den 8. november 2019 blev et bud på en strategi for stiftets kommunikation præsenteret. Efter fælles drøftelse blev den godkendt.
Foto: Marianne Gaarden.

Andet ben: Pressearbejdet

Kommunikation er i kirkelig sammenhæng, og især i landdistrikterne, i høj grad et arbejde, som handler om at forbinde og skabe relationer, både mellem kirkens ansatte og medlemmer, men også mellem kirkelige aktører og medierne, mellem institutioner og folkekirken – med andre ord at samskabe.

Da Marianne Gaarden tiltrådte stillingen som biskop i 2017, brugte hun som nævnt i bogens første kapitel et år på at tage rundt i alle stiftets sogne på bispevisitter. Disse besøg gav anledning til, at alle menighedsråd fik tid og rum til at sætte ord på, hvordan situationen ser ud for deres sogn specifikt og for folkekirken generelt i stiftet lige nu, og hvilken sti de gerne vil, at stiftet overordnet skal følge.

Flere nævnte, at de ønskede, at stiftets biskop vil bidrage til ”en holdningsændring til kirken, således at den opleves som relevant og vedkommende i samtiden”, og rigtig mange ønsker en ”synlig og nærværende biskop”.

Det peger på, at selvom bispeembedet i sig selv handler om at føre tilsyn og administrere, så er der også et ønske om, at biskoppen vil være en synlig og offentlig figur, der kan samle og sætte ord på nogle strømninger i tiden, en som kan byde ind med sin stemme som en ud af folkekirkens mange – dog med det særlige fortegn, at biskoppen med hendes strategi er valgt af et flertal, som gerne ser stiftet følge dét spor i de kommende år. Dermed kan biskoppen via offentligheden og medierne tegne konturerne af, hvor folkekirken i stiftet bredt set er på vej hen, og hvilken samtid vi alle sammen taler ind i med kirkeligt fortegn.

Kommunikationsopgaven på vegne af stiftsadministrationen og bispeembedet må altså indebære at understøtte en synlig og nærværende biskop, en der deltager i stiftets kirkeliv, taler med og lytter til menighedsrådene. Dette skal danne baggrund for en synlighed i medierne og offentligheden, hvor biskoppen kan sætte ord på samtidens kirkeliv og forholde sig til stiftets situation og ressourcer.

Kommunikationsopgaven handler også om at imødekomme danskernes religiøse søgen, om at bidrage til en holdningsændring til kirken, og om at fortsætte den altid dynamiske debat om, hvordan kristendommen kan fortolkes i vores tid, samt hvad folkekirken er og kan bruges til.

Som nævnt i bogens første kapitel, så er kirke og kultur tæt sammenvævede i den danske protestantiske tradition. Det er umuligt at sige, hvem der understøtter hvem – men det er helt sikkert, at der i folkekirken er et fælles grundlag at tale ud fra, og det handler om det budskab, som søndag efter søndag formidles, fortolkes og forkyndes lokalt. Stiftets præster lægger en stor indsats i til stadighed at forny evangeliets indhold, så det taler til nutidens mennesker i nutidens verden. Det er om noget en kommunikationsopgave.

Derfor hjælper jeg i mit arbejde stiftets præster, herunder også biskop og provster, med at formidle deres budskab bedst muligt til målgruppen gennem medierne. God formidling kræver nogle gange, at man ser tingene i et helikopterperspektiv og husker på hvilken forståelse, der er i den målgruppe, man henvender sig til.

Kirken er lige dele tradition og fornyelse, og begge dele er der historisk blevet taget højde for i vores protestantiske tradition. Martin Luther selv brugte sin samtids nyeste kommunikationsmiddel, bogtrykkerkunsten, til at nå nye målgrupper med evangeliet. Således må folkekirken anno 2020 også bruge sin samtids nyeste midler, uden at det skal forpurre traditionen – og det vil altid være en afvejning og vekselvirkning.

Der er lokalt mange og glimrende eksempler på, hvordan dygtige præster i deres daglige arbejde og på hver deres måde tilpasser sig deres samtid. Også på stiftsplan og i kommunikationsøjemed arbejder vi konstant på at tilpasse os det samfund, vi lever i. Lad mig give to konkrete eksempler:

Tilpasning eksempel 1: Hvad handler det om i kirken på søndag?

Lolland-Falsters Stift er et landdistrikt, hvor mange kender hinanden på kryds og tværs og er lokalt engagerede. Det er givetvis en af grundene til, at den lokale avis Folketidende bliver læst så grundigt, som den gør. Ud af stiftets godt 100.000 indbyggere har Folketidende et flot læsertal på 32,4 procent, og læsertallet er formentlig endnu højere, da flere deles om en avis. Folketidende er dermed en rigtig god kanal til at kommunikere med områdets indbyggere i en bred aldersgruppe, og på tværs af fag og sociale lag.

Hver fredag er der sat en side af i avisen til folkekirken. På siden er der en gudstjenesteliste, og siden foråret 2019 har Lolland-Falsters Stift også haft en ugentlig klumme, der hedder ”Hvad handler det om i kirken på søndag?”. Her skriver stiftets præster på skift om, hvad temaet er for den kommende søndags tekst. I stiftet hjælper vi med koordinering, redigering og samarbejde med avisredaktionen.

Det er tænkt som en prædiken i miniformat, og det er en øvelse for præsterne i at formidle evangelietekstens nutidige relevans for en større målgruppe end dem, der kommer i kirken om søndagen. Formålet er at tydeliggøre, at det, der bliver talt om i kirken, har relevans for mange moderne danskere, også uden for kirkelig sammenhæng.

Præsternes ugentlige klumme i Folketidende har et eksternt fokus, da det er formidling til en bredere kreds end dem, der i det daglige er i berøring med eller engageret i den lokale kirkes liv. Det er samtidig med til at vise, at der i stiftet er mange forskellige slags præster, både hvad angår alder, skrivestil og teologisk orientering. Klummen er altså et forsøg på at skabe relationer mellem mange forskellige mennesker i lokalområdet og de præster, som ofte udgør kirkens ansigt udadtil.

Tilpasning eksempel 2: Coronakrisen og nye veje

Da coronakrisen ramte landet i foråret 2020, betød det, at alle offentlige institutioner skulle lukke ned for at mindske smittespredningen. Den linje fulgte folkekirken også, og derfor var gudstjenesterne i det forår aflyst over hele landet for første gang siden kristendommen kom til Danmark. Det var smerteligt for mange, både præster og lægfolk, at være afskåret muligheden for at samles til trøst og opmuntring i en krisetid, men strengt nødvendigt af sundhedshensyn.

Når kirkedøren lukkes, må evangeliet nå ud på anden vis. I løbet af ingen tid tog folkekirkens præster hul på digital formidling af forskellig art. Det blev hurtigt en del af folkekirkens lokale kommunikation at bruge Facebook og Youtube i en grad som aldrig før, og den udvikling satte vi som stift alle sejl til for at hjælpe med – både i kraft af professionelt producerede gudstjenester fra stiftets provstier hver uge indtil påske, og dernæst i form af webinarer for præster i, hvordan man laver en god video på sin telefon eller computer.

I hvor høj grad den digitale formidling fortsætter vil tiden vise, men stiftets provster og biskoppen har besluttet, at det giver god mening at fortsætte med de små digitale gudstjenester på nettet. Coronakrisen har skubbet folkekirken ind i den digitale udvikling. Derved har kirken endnu engang vist sig rede til at omstille sig for at følge med tiden uden at gå på kompromis med sin kerneopgave: At forkynde det eviggyldige evangelium på sin samtids betingelser.

"Vi" og "de" – eller er vi alle en del af kirken?

Folkekirken er Danmarks største "forening" med 75 procent af befolkningen som medlemmer. Tallet er endnu højere i Lolland-Falsters Stift, hvor vi i 2020 er på over 80 procent. Folk holder fast i kirken, selvom medlemmerne bruger den på forskellige måder.

Der har i de senere år været en stigende tendens til fra kirkens side at tilpasse dens tilbud til mange forskellige aldersgrupper og interesser. Det er ikke en selvfølge, at det at "bruge kirken" handler om at deltage i en gudstjeneste søndag formiddag, eller når der er kirkelige handlinger. Mange bruger også kirken som ramme om fællesskab på ugens andre dage, hvad end der er tale om spaghettigudstjenester, fastelavnsfest eller pilgrimsvandring.

En undersøgelse fra Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter peger på, at en vigtig forudsætning for at vælge kirkens tilbud til er en oplevelse af, at den har noget at byde på, noget som forekommer relevant i ens egen livssituation. Det er tegn på den stigende individualisering i samfundet, og derfor er det en vigtig kommunikationsopgave at gøre opmærksom på kirkens relevans og det, at kirke i dag er mange forskellige personer, aktiviteter og steder.

Fælles for det hele er, at vi alle har blikket rettet mod Kristus. Sagt med andre ord handler det om, at kristendommens budskab og relevans for os i 2020 er det, der forener alle de grene, som folkekirkens træ skyder.

Så for at samle op...

I et informationssamfund, hvor vi alle bombarderes med indtryk, reklamer og holdninger, er det enormt vigtigt for folkekirken at have redskaberne til at tale ind i samtiden på de kanaler, som folk bruger, og i et sprog, der er til at forstå. Derfor er kommunikationsdelen af stifternes arbejde blevet opprioriteret i de senere år. Målet er at kunne understøtte og udbygge forholdet mellem kirkens ansatte/frivillige og kirkens medlemmer, og formidle hvad der foregår i dansk kirkeliv – både med og uden medierne som mellemlid.

Vi må i folkekirken gå ad de stier, folk almindeligvis færdes på, når det gælder kommunikationskanaler. Danskerne tjekker mails adskillige gange om dagen, så hvis man gerne vil være, hvor brugerne er, så må det være indbakken, der kalder.

- < Under coronakrisen var kirkerne lukkede for offentlig adgang. Som en midlertidig løsning igangsatte stiftet en række af ugentlige digitale gudstjenester fra hvert provsti samt digital nadervideo, man kunne se og deltage i hjemme fra stuen.
Foto: Michael Schelde.

Ifølge det mediefaglige site Medietrends.dk lavede softwareudbyderen Adobe sidste år en undersøgelse af, hvor meget amerikanerne tjekker mails, og svaret var omkring 5 timer om dagen. Selvom indbakken faktisk er lidt mindre rødglødende end tidligere, så er indbakken som en direkte vej ind i folks dagligdag så vigtigt, at den slår alle andre potentielle trafikklender for medierne. Derfor giver det god mening for os som stift at gå den vej, når folkekirkenes eget intranet ikke lykkes som kanal mellem afsender og modtager. Udviklingen kan formentlig vende på et tidspunkt, hvor folks indbakker er så propfyldte med nyhedsbreve og marketing, at åbningsraterne falder, og spamfiltrene fintunes. Til den tid vil det være en vigtig kommunikationsopgave at følge med tiden og sørge for at tilpasse sin platform til der, hvor folk befinder sig.

Svøm eller dø, lyder et ordsprog om, hvordan man tilpasser sig i en moderne verden. Kirken er en hjørnesteen i samfundet, og vi må derfor udvikle os i takt med det samfund, vi er en del af. Det gælder både kanaler såsom nyhedsbrevene, men det handler også om hvilket sprog, vi taler, og hvordan vores aktiviteter udformes. Her har kirken en særlig forpligtelse på at afveje forholdet mellem tradition og fornyelse, og det er en debat, som vil fortsætte så længe vi har en folkekirke.

Måske det netop er denne dynamik mellem tradition og fornyelse, der giver folkekirken sin stærke forankring og evne til at følge med tiden i et så tilpas roligt tempo, at man ikke skal sadle om hvert kvartal. I en organisation, der i så høj grad ejes og ledes af dens medlemmer, sker alle forandringer med en vis forsinkelse, som samtidig uundgåeligt er et værn imod forhastet og forringende udviklingstaktik og risikoen for at skylle Kristus ud med badevandet.

Men som nævnt benyttede selv Luther sig af sin tids nyeste kommunikationsmidler, og det er helt sikkert, at folkekirken bevæger sig fremad ved at turde udvide og tilpasse sit repertoire. Coronakrisen har netop vist, at forandring alt efter behov er mulig. Det har vi set med den hurtigt øgede digitalisering af kirkens aktiviteter, som samtidig har ophævet fysiske grænser og været med til at stille skarpt på, hvad der er kernen i vores budskab, og hvordan man når et udvidet publikum. Nok er denne digitale forandring accelereret af krisen, men den er formentlig kommet for at blive. Ikke som en erstatning af det vigtige fysiske samvær i kirkens smukke rum, men som et supplement.

De mange digitale og kommunikative tiltag har understreget en vigtig pointe: At kirken er nødt til at være synlig for at være relevant, og synlighed kommer gennem fornuftig og strategisk kommunikation, der understøtter og udvikler det lokalt forankrede kirkeliv. Et kirkeliv, som er en sum af mange stemmer og relationer.

Kirkerummene var lukkede under coronakrisen i foråret 2020. Det kaldte på hurtig omstilling og på at finde måder hvorpå man kunne være kirke på afstand.
Foto: Henrik Dons Christensen

” Coronakrisen har skubbet folkekirken ind i den digitale udvikling. Derved har kirken endnu engang vist sig rede til at omstille sig for at følge med tiden uden at gå på kompromis med sin kerneopgave: At forkynde det eviggyldige evangelium på sin samtids betingelser.

Kunstner Anne Gyrite Schütt maler et billede af
den Hellige Birgitta under Birgittafestivalen.
Foto: Inge Haandsbæk Vestergaard.

AF BISKOP
MARIANNE GAARDEN

8 Hvilken kirkesti skal vi vandre ad i de kommende år?

Afslutningsvist søger jeg i dette kapitel at samle trådene. De udfordringer og muligheder, som menighedsrådene, provsterne og stiftsrådsformanden har peget på, bindes her sammen med mit syn på kirkelivet. Det hele koges ind til en maggiterning, der præsenteres i det næste afsnit. På baggrund af summen af de forskellige perspektiver, formulerer jeg tre strategiske tiltag i stiftet, som vi med fordel kan arbejde med og for i de kommende år i Lolland-Falsters Stift, på både sogne-, provsti- og stifts-niveau. Afslutningsvist findes et idékatalog til fælles drøftelse og inspiration.

En maggiterning er temmelig uspiselig, inden den bliver fortyndet. Derfor er det op til dig selv som læser at blande dette koncentrat af udfordringer og muligheder, med dit eget perspektiv på kirkelivet, dine egne ideer, visioner, lyster, ressourcer og erfaringer. Forhåbentlig vil du bidrage til at drøfte dette med dit menighedsråd, dine kollegaer, din provst og din biskop.

”

I stiftet har man en forståelse for og kender hinandens vilkår. Fællesskabet er stærkt, og der er energi og vilje til at være åbne og omstillingsparate.

Et koncentrat af de forskellige perspektiver

Menighedsråd/præster

Udfordringer

Menighedsrådene fremhæver generelt tre ting, de oplever som en udfordring: Demografien, vedligeholdelse af kirkebygninger og de tunge administrative opgaver. For det første peger de på forskydningen fra land til by. Det er svært at nå de unge, der er færre kirkegængere og menneskelige ressourcer i menighedsrådene og det er mere vanskeligt at finde nye medlemmer til rådene i landsognene. Restaurerings- og vedligeholdelsesarbejder tager lang tid for menighedsråd og præster at sætte sig ind i, og arbejds gange opleves som komplicerede, langsomme og til en vis grad unødvendige. Megen energi og megen økonomi bruges på drift og administration, og der tales kun i mindre omfang om tilpasning og udvikling af kirkelivet.

Muligheder

Menighedsrådene peger generelt på tre ting: Opbakning, samarbejde og sammenhængskraft. Menigheden har generelt en positiv indstilling til kirken. Der er et naturligt samarbejde med de lokale foreninger og institutioner om aktiviteter og arrangementer. Det er ofte de samme mennesker, der sidder i de forskellige foreninger/udvalg i lokalsamfundet, hvilket gør det nemt for kirke og foreninger at samarbejde. Man er stolt af sin sognekirke, der flere steder er det lokale samlingspunkt og er med til at binde kirke og kultur sammen i små landsbysamfund.

Provster/provstiudvalg

Udfordringer

Provsterne fremhæver primært fire forhold der skal arbejdes med nu og i fremtiden: økonomi, kirkebygninger, kirkegårde og befolkningssammensætningen.

Fordelingen af ligningsmidlerne sker i mange provstier primært med baggrund i traditionen. Der skal arbejdes på en mere retfærdig og gennemskuelig model for fordeling af midlerne. De økonomiske prognoser for udskrivningsgrundlaget i kommunen ser ikke ud til at blive bedre i fremtiden, så menighedsrådene kan blive nødt til at gennemføre

besparelser. Det kan komme til at gå ud over kirkens liv, da man ofte vil være mere tilbøjelig til at spare på kirkens aktiviteter end på vedligeholdelse og lønninger til kirkens ansatte. Men det kan blive nødvendigt at kigge på ansættelserne for at tilpasse lønudgifterne til indtægterne.

Bygningsvedligeholdelse belaster både de økonomiske og menneskelige ressourcer, og det har en uheldig indflydelse på det øvrige kirkeliv. Når ressourcerne bindes i vedligeholdelse af bygninger, er der ikke overskud til udvikling af kirkelivet.

På grund af ændrede begravelsesskikke og flytning fra landsognene er der overskudskapacitet på mange kirkegårde. Derfor er der behov for en tilpasning af kirkegårdsmedarbejdernes arbejdstid. Her kan det være en udfordring, at menighedsrådene ikke selv tager initiativ til en sådan tilpasning.

Befolkningssammensætningen og en stigende gennemsnitsalder i stiftet er også en udfordring. Landsogdenes bekymring for, om der kan skaffes nye medlemmer til menighedsrådene ved det kommende valg, kræver en øget indsats. Flytningen fra land til by forskyder også arbejdsopgaverne for præsterne, så der er behov for at tilpasse det aktuelle antal sognepræster til arbejdsopgaverne, så der bliver en mere retfærdig fordeling af arbejdet.

Muligheder

De ressourcer og udviklingspotentialer, som provsterne peger på, er først og fremmest samarbejde, samskabelsesprojekter, fællesskabet, turisme, anden brug af kirkebygninger og ikke mindst de menneskelige ressourcer.

Man skal udbygge samarbejdet mellem pastoraterne, så der samarbejdes over sognegrænser. Det kan blandt andet gøres ved, at menighedsrådene lærer hinanden bedre at kende ved fælles arrangementer som eksempelvis en årlig højskoledag i provstiet. Et andet eksempel er menighedsråd, der går sammen om en fælles kirkeværge for både kirker, kirkens bygninger og præstegårdene. Det giver kontinuitet, ensartethed og formentlig også bedre økonomistyring samt aflaster det enkelte menighedsråd.

Provsterne håber på, at en model for differentieret vedligeholdelse af kirkerne kan afhjælpe udfordringen med de mange kirker, som færre mennesker i de sammenlagte menighedsråd er ansvarlige for. Hvis vedligeholdelsesarbejdet reduceres, vil der være flere kræfter og midler til de enkelte menigheders liv og vækst.

Også af hensyn til en mere rimelig arbejdsfordeling af præstearbejdet, og for at bevare ”lyset i præstegårdene” i de små landsogne, er der behov for at samarbejde over sognegrænser. Det indebærer, at landpræsterne påtager sig kirkelige handlinger og konfirmandundervisning uden for pastoratet. Det er selvfølgelig en udfordring for menighedsrådenes kaldsret, men alternativt skulle præsterne flytte med til byerne, hvilket ville bidrage til at tømme landsognene for aktiviteter og sammenhængskraft - en udvikling, som de færreste i kirken ønsker at understøtte.

Provsterne peger også på muligheden for at udbygge samskabelsesprojekter i fællesskab med kommuner, foreninger og organisationer, hvilket kan bidrage til liv og udvikling i området. Birgittafestivalen i Maribo er et godt eksempel på, hvor meget kirke, kommune og foreninger i fællesskab kan udrette. Projektet ”Kirke med mere”, hvor en lokal sognekirke inviterer til samarbejde/samskabelse med aktører i lokalområdet og kommunen, kan også med fordel udbygges. Folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde er smukke kultursteder, der kan bidrage til lokal og international turisme, og her må vi som kirke række hånden ud til turistforeningerne.

Pilgrimshuset i Maribo genererer også nyt liv, både i provstiet og i stiftet i kraft af, at folk fra egnen besøger pilgrimshuset og tager del i husets aktiviteter, men også i kraft af besøgende fra hele landet og udlandet. Menighedsrådene ser gerne, at pilgrimmene kigger indenfor i kirkerne, men der er brug for en samtale om de aflåste kirker, hvor man ikke kan komme ind som turist.

Provsterne fremhæver også de menneskelige ressourcer i deres provstier. Der er diakoni- og migrantarbejde flere steder, hvilket er en social og kulturel dimension af det kirkelige arbejde, der er med til at styrke den sociale kapital og sammenhængskraften i samfundet. Der er mange engagerede præster. Det har endnu ikke været et problem af få kvalificerede ansøgere til de ledige præstestillinger. Kirkerne har en bred vifte af kirkelige tilbud. De mennesker, der sidder i et menighedsråd, er de fleste steder meget stabile. Provsterne fremhæver også, at der er stor velvilje og tilslutning fra befolkningen til deres kirker og det kirkelige liv. Der er de fleste steder engagerede og levende menigheder, men også her gælder det, at der skal være et vist befolkningsgrundlag for at skabe den levende menighed. Der er et ønske om mere medinddragelse af menigheden ved at gøre tingene på andre måder, end man plejer, så flere får lyst til at være med.

Stiftsrådsformand/stiftsråd

Udfordringer

Stiftsrådsformanden fremhæver fire ting, vi skal forholde os til: brugen, finansieringen og vedligeholdelsen af kirkerne, samt et faldende indbyggertal.

Hun peger på, at det kan opleves som om, at man i menighedsrådet er kustode frem for kirke. Der er for mange kirker til få mennesker med en stigende gennemsnitsalder. Der er flere ældre mennesker og færre unge og børnefamilier, hvilket medfører et faldende skattegrundlag.

Muligheder

For at reducere det menneskelige og økonomiske ressourceforbrug er differentieret vedligeholdelse af kirkebygningerne en mulighed. De nationale klenodier må vi være fælles om at bevare, og derfor vil det også være rimeligt at se på en ny og mere gunstig udlig-

ningsordning for Lolland-Falster. Alternativt kan staten overtage de kirkebygninger, der eventuelt tages ud af brug.

En anden mulighed er at beskatte det stadigt stigende antal sommerhus- og flexboligejere, der bruger sognenes tilbud og aktiviteter. Det vil øge skattegrundlaget, hvis der fra lovgivernes side arbejdes på en mulighed for at opkræve skat i den kommune, hvor flexboligen eller sommerhuset ligger. At inddrage disse flexboligtilflyttere i kirkelivet udgør en ressource i sig selv med deres erfaringer, som vi ikke hidtil har haft øje for.

Der er en eksistentiel søgen efter værdier, fællesskab og meningen med tilværelsen, som ikke tilfredsstilles af søndagens højmesse. Derfor kan folkekirken med fordel møde medlemmerne med andre kirkelige tiltag som fællessang, morgenandagter, pilgrimsture, retræte eller natkirke.

I landdistrikterne er en oplagt mulighed at samarbejde med foreninger, lokalråd, en landsbyklynge, kommunen eller med andre sogne i pastoratet eller provstiet. I stiftet har man en forståelse for og kender hinandens vilkår. Fællesskabet er stærkt, og der er energi og vilje til at være åbne og omstillingsparate.

Stiftsrådets pejlemærker for det fremtidige arbejde beskrives med begreberne *relevans*, *medinddragelse* og *fællesskab*.

Et stille øjeblik i køen på vej til alters under en gudstjeneste.
Foto: Iben Gad.

Biskoppens bud på en samlet strategi for stiftet

Jeg rejste indledningsvist spørgsmålet om, i hvilken retning vi i folkekirken i Lolland-Falsters Stift kan og vil bevæge os i fremtiden, og om det er muligt at formulere en fælles strategi herfor. Det er denne bog et forsøg på. De forskellige perspektiver på stiftets udfordringer og muligheder sammen med data om stiftet viser mig to vigtige ting.

For det første, at der er stor opbakning til folkekirken. Det, der primært udfordrer kirkelivet i Lolland-Falsters Stift, er ikke som i storbyerne sekulariseringen, kristendommens aftagende rolle i samfundet, ej heller individualiseringen, at man tænker mere i individ og mindre i fællesskab, og heller ikke et traditionstab, at man ikke har viden om, hvad kirke og kristendommen er. Det er ikke disse udfordringer, vi primært skal arbejde med i folkekirken på Lolland-Falster.

Indbyggerne i stiftet holder af deres lokale sognekirke, traditionerne føres videre og fællesskabet er de fleste steder sundt og godt og medlemsprocenten blandt indbyggere med dansk oprindelse ganske stabil. Der er mange frivillige ildsjæle og dygtige præster, der yder en stor indsats for kirkelivet. Den ældre generation bliver ikke uden grund kaldt det grå guld. Det er mennesker, der har forladt arbejdsmarkedet, der har tid og overskud til at engagere sig i det kirkelige liv, og det gør de på Lolland-Falster. Det er en af grundende til, at der er et stort engagement og et rigt og varieret liv i kirkerne

Det store engagement motiverer til, at vi arbejder målrettet med det, der reelt udfordrer kirkelivet i stiftet. Når indbyggerne på Lolland-Falster generelt er så loyale over for deres kirke og gerne vil den, så er der noget at kæmpe for.

Det peger frem mod det andet, der står tydeligt efter denne grundige analyse. De forskellige perspektiver på stiftets udfordringer og muligheder vidner nemlig om, at den største udfordring på Lolland-Falster er *den ændrede demografi*. Der bliver for få mennesker i mange af stiftets landsogne til at bevare et bæredygtigt kirkeliv.

De unge flytter fra stiftet og befolkningen bliver ældre. Selvom fraflytningen pt. er stabiliseret i stiftet, så vil der fortsat være en intern flytning, hvor mennesker flytter fra de små landsogne til de større købstæder. I de større byer i stiftet vil indbyggertallet fremadrettet vokse lidt. Her er der flere mennesker og flere ressourcer til både at vedligeholde kirken og udvikle kirkelivet. I byerne centrerer plejehjem, børnehaver og skoler, hvilket betyder, at der er flere pastorale opgaver for præsterne i form af mange begravelser og bisættelser og flere konfirmandhold.

Stiftsgudstjeneste, november 2019. >
Foto: Iben Gad.

Forandringer i befolkningssammensætningen og flytningen fra land til by kræver en tilpasning af kirkelivet. Antallet af små landsogne med under 500 indbyggere vil fortsat stige. Der mangler eller vil komme til at mangle mennesker til at opretholde kirkelivet i de små affolkede landsogne, hvor der også i de kommende år forventes en fraflytning.

Den kirkelige udligningsordning flytter penge fra et stift til et andet – men ikke mennesker. For at kunne opretholde et kirkeliv i de små landsogne, skal der imidlertid være mennesker til at sidde på kirkebænken om søndagen, mennesker til at deltage i menighedsrådsarbejdet og menighedslivet, og mennesker til at vedligeholde kirkebygningen. Kirke er ikke kun en bygning af mursten, det er først og fremmest en forsamling af mennesker, der er kaldet. Så hvad gør vi, når der mangler mennesker?

Der er allerede indarbejdet nogle ændringer for at imødekomme den demografiske udvikling. Præster i de meget små landsogne bliver boende, så der også i fremtiden er lys i præstegården i sognet, samtidig med at de varetager arbejdsopgaver i de større byer. Det rører ved menighedsrådenes kaldsret. Nogle menighedsråd skal acceptere, at deres præst arbejder en del af tiden i et andet sogn, mens andre menighedsråd skal acceptere, at en præst, som de ikke selv har valgt, betjener deres sogn. Der er imidlertid generelt stor forståelse for nødvendigheden af denne løsning rundt om i stiftets menighedsråd. Alternativet er man ikke interesseret i; nedlæggelse af præstestillinger i de små landsogne.

Et andet tiltag for menighedsråd i tyndtbefolkede områder er muligheden for at anvende kirkebygningen til mere end kirkelige aktiviteter. Det projekt vi kalder ”Kirke med mere”. Der er fortsat udviklingspotentialer i dette projekt. Det er imidlertid nødvendigt med flere ændringer.

Bispevisitterne i stiftet viste mig, at de fleste menneskelige ressourcer er bundet i driftsopgaver. Rådene arbejder flittigt med at opretholde det almindelige kirkeliv i sognet, men det kniber med at finde ressourcer til tilpasning og udvikling af kirkelivet. Så der skal frigøres ressourcer fra almindelig drift og/eller tilføres nye ressourcer. For udvikling sker ved enten at frigøre ressourcer fra eksisterende opgaver, eller ved at tilføre nye ressourcer, eller en kombination af begge dele.

Nye ressourcer tilføres eksempelvis, når der kommer nye medlemmer i menighedsrådet, men det kan være svært at rekruttere nye medlemmer i tyndtbefolkede områder. Der tilføres også nye ressourcer, når sognet får ny præst med nye ideer og perspektiver. På spørgsmålet om, hvordan vi bedst tilpasser og udvikler kirkelivet i Lolland-Falsters Stift til den ændrede demografi, må vi derfor kigge på, hvordan vi kan tilføre eller frigøre ressourcer fra nuværende opgaver på andre måder.

For mig at se er der tre områder, hvor vi kan arbejde med dette i de kommende år. Det er tre vigtige strategiske tiltag: samarbejde/samskabelse, hvor vi bruger de ressourcer, der allerede er på stedet på nye måder, hvorved der kan tilføres nye ressourcer, en differentieret vedligeholdelse af kirkebygningerne, hvorved der kan frigøres ressourcer fra eksisterende opgaver, og en styrkelse af kommunikationen, der kan bidrage til at formidle viden om de ressourcer, der allerede er tilstede, samt inspirere og motivere og dermed skabe energi lokalt.

Samarbejde/samskabelse:

Man kan udnytte de eksisterende ressourcer på nye måder ved at samarbejde/samskabe med andre sogne og nye aktører, som kommune og foreninger, og have et blik for også at inddrage sommerhus- og flexboligtillflytteres ressourcer. Samskabelse praktiseres allerede mange steder rundt om i stiftet, og mange steder bidrager kirken allerede til sammenhængskraften i lokalsamfundet. Der er imidlertid potentiale til, at folkekirken i endnu højere grad kan blive den samlende kraft i lokalsamfundet.

Det kræver imidlertid en indsats at gå fra fællesskab til fælles skabelse, som kontorchefen skriver i sit kapitel. Og en samskabelsesproces opstår ikke blot, fordi der er et ønske herom, men fordi der er en konkret anledning eller et behov. Derfor er det menighedsrådene, der har serveretten, og stiftsadministrationen kan hjælpe. Der vil ofte være behov for et udefrakommende perspektiv og en facilitator eller hjælpende hånd til at understøtte en sådan samskabelsesproces. Derfor vil vi i stiftsadministrationen afsætte ressourcer til at understøtte og udvikle samskabelsesprojekter rundt om i stiftet.

Det kan være til at bistå projekt ”Kirke med mere”, hvor et lokalt sogn inviterer menigheden sammen med lokale aktører til en drøftelse af, om kirkebygningen kan bruges til mere end de kirkelige aktiviteter i sognet. Det kan være til at understøtte diakonien, kirkens sociale arbejde. Kirken, der er til stede alle steder i stiftet – også dér hvor kommunen ikke længere er – kan række ud mod ældre eller ensomme, og invitere kommunerne med i de fælles projekter. Man samarbejder imidlertid ikke med en kommune, men med mennesker, man anerkender og respekterer. Opbygning af kendskab og personlige relationer er vigtige.

I stiftsadministrationen kan samskabelsesprojekterne også udvikles og udbygges med eksisterende samarbejdspartnere, som kommunerne, andre stifter, universiteter og andre uddannelsesinstitutioner, og i takt med at Femern-forbindelsen står færdig, givetvis også med vores nabokirker syd for grænsen. Så målet for stiftsadministrationen er både at understøtte samskabelsesprojekter lokalt i sognene, og indgå i og udbygge eksisterende projekter, der kan udvikle og tilføre stiftet nye ressourcer.

Differentieret vedligeholdelse af kirkebygningerne

Provsternes arbejde med at afdække et estimeret overblik over udgifter til vedligeholdelse af kirkebygningerne viste, at det ikke kun handler om økonomi, men nok så meget om menneskelige ressourcer, og hvad der giver mening.

De kirker, der ligger i meget tyndtbefolkede områder, og som kun benyttes lejlighedsvis, kan bruges til alternative aktiviteter, som for eksempel koncerter, forsamlingshuse, kunstudstillinger etc. Det kan som nævnt bidrage til sammenhængskraften i et lokalområde, men det forudsætter jo, at der bor nogle mennesker i området, for at dette kan give mening. Det er ikke altid tilfældet på Lolland-Falster. Endvidere løser den alternative brug af kirkerne ikke de konkrete udfordringer med drift og vedligeholdelse af kirkebygninger og de manglende menneskelige ressourcer. Derfor er der behov for at justere på vedligeholdelsen af kirkebygningerne, samt støtte og hjælp til menighedsrådene, så de ikke skal stå alene med ansvaret og arbejdet med den kulturarv, som folkekirkerne i stiftet udgør.

Som nævnt i indledningen kan man frigøre økonomiske og menneskelige ressourcer ved at arbejde med en differentieret vedligeholdelsesmodel af kirkebygningerne. Herved kan der skabes et overblik over, hvordan man anvender de økonomiske og menneskelige ressourcer mest hensigtsmæssigt, så der kan frigøres ressourcer til tilpasning og udvikling, frem for kun basal vedligeholdelse og drift af kirkerne.

Man kan indvende, at der kan være menighedsrådsmedlemmer, der ikke ønsker at deltage i menighedsrådsarbejdet, hvis ikke de skal arbejde med vedligeholdelsen af kirkebygningerne. Omvendt kan man også sige, at det kan afholde flere mennesker, der gerne vil arbejde med kirkelivet i sognet fra at deltage i arbejdet i menighedsrådet, når så mange ressourcer bindes i vedligeholdelse af kirkebygningen. Arbejdet kan være med til at definere hvilke type mennesker, der ønsker at indgå i menighedsrådet.

Lolland-Falsters Stift har derfor taget initiativ til, sammen med fire andre stifter, at udvikle en differentieret vedligeholdelsesmodel, som forhåbentlig med fordel kan anvendes i alle stiftets provstier. I første omgang er der søgt midler via omprioriteringspuljen til et pilotprojekt til udvikling af en model. Næste etape bliver at arbejde med den differentierede vedligeholdelse i alle stiftets provstier.

Man kan overveje alternative muligheder for de små menighedsråd i landsognene, der ønsker at overdrage vedligeholdelsesopgaven af kirkebygningen til en anden myndighed. Det kunne være en national enhed, der kan overtage vedligeholdelsen af de middelalderkirker, der udgør væsentlig kulturarv, og hvor menighedsrådene ikke længere har ressourcerne til det. Hvor der er mennesker tilbage i de små sogne til at oppebære et kirkeliv, men ikke ressourcer i menighedsrådet til at stå for vedligeholdelsen, kunne en central enhed varetage vedligeholdelsen af kirken, der dermed stadig kunne udgøre rammen for kirkelivet. På den måde kan man sikre den nationale kulturarv og friholde menighedsrådenes ressourcer til at opretholde et levende kirkeliv.

Kirkevindue i Maribo Domkirke. >
Foto: Kevin McLaughlin.

En styrkelse af kommunikationen

Som nævnt er der et rigt og varieret kirkeliv rundt om i stiftet, men det er ikke nok kun at planlægge, arrangere og gennemføre gudstjenester, kirkekoncerter eller andre arrangementer i sognene eller tage nye initiativer på stiftsplan. Det skal også kommunikeres, så mennesker ved, at aktiviteterne findes, men det er ikke ligegyldigt hvordan. I kommunikationssamfundet bombarderes vi med informationer. Så for at blive hørt er det nødvendigt at have fokus på både, hvad vi kommunikerer, hvem vi kommunikerer til, hvordan og hvornår vi kommunikerer, og hvilket medie, vi kommunikerer i.

En kommunikationsstrategi er derfor nødvendig for folkekirken i dag. Det gælder både den interne kommunikation i stiftet, der understøtter kommunikationen mellem ministerium, stiftsadministration, provstier og sogne, og den eksterne kommunikation til samfundet både på lokalt og nationalt niveau.

Internt: Folkekirken er som nævnt en udpræget netværksbaseret organisation, et mangfoldigt hus af levende stene, der bygger på relationer. Dårlig kommunikation påvirker relationerne negativt. Kommunikation er helt essentiel for gode relationer. Hvad og hvordan der kommunikeres er også afgørende for et fastholde et stærkt netværk som folkekirken. Der udarbejdes analyser og træffes beslutninger, som skal kommunikeres til de involverede, og det er vigtigt, at de kommunikeres hensigtsmæssigt.

Eksternt: Flere menighedsråd efterspørger, at jeg som biskop bidrager til en holdningsændring til kirken, så flere vil opleve den som relevant og vedkommende i samtiden. Det kræver fokus på hvad, hvornår, hvordan og til hvem, der kommunikeres. Afhængigt af emne, målgruppe og medie kan det være biskoppen, der er talsperson, andre gange kan det med fordel være en menighedsrådsformand, en lægperson eller en præst.

Målet er, at folkekirken styrker sin stemme som relevant og nærværende i samfundet, og at bidrage til at gøre Lolland-Falsters Stift synligt i medierne lokalt og regionalt.

Derfor er kommunikationsarbejdet i stiftet blevet opprioriteret, så en presse- og kommunikationsmedarbejder med faglig viden og netværk understøtter og udvikler det lokalt forankrede kirkeliv, som er summen af stiftets mange stemmer og relationer. Et af de håndgribelige resultater af stiftets opprioriterede kommunikationsstrategi er denne bog, du nu sidder med i hånden. En strategi, der hele tiden skal justeres og tilpasses situationen, så folkekirken i Lolland-Falsters Stift fortsat er synlig og relevant.

At blive konfronteret med de udfordringer, vi skal arbejde med i de kommende år i stiftet, kan måske opleves som en meget vanskelig opgave, men udfordringer har der ofte været for den kristne kirke. Kirken har som nævnt i indledningen overlevet store samfundsomvæltninger og tidernes skiftende kulturelle strømninger. Senest har vi i folkekirken måtte leve med lukkede kirkedøre i foråret 2020. Men selvfølgelig vil kirken også være at finde i fremtiden på Lolland-Falster. Vi er et lille stift med en stor sammenhængskraft, fordi vi har en god forståelse for hinanden og kender hinandens vilkår. Det er med til at styrke det fællesskab, vi sammen skal bygge på.

Folkekirken er bygget af levende sten, et netværksbaseret fællesskab, der består, også når de fysiske kirkedøre er lukkede. Corona-krisen har vist, at den inderste drift i danskerne stadigvæk er viljen til det fælles. Kirken er netop et fællesskab, hvor vi igen og igen bliver mindet om, at vi skal elske Gud og vores næste som os selv. Det ligger dybt i den kristne bevidsthed, at vi skal være villige til at tilsidesætte egne behov for at tage vare på vores medmennesker. Vores samfund er kristent, det træder tydeligt frem, når vi presses af en krise. Danskerne har udvist en stor forståelse for og en vilje til at tage vare på samfundets ældre og sårbare medborgere under pandemi. Kirke og samfund er vævet ind i hinanden, og det har vores samfund i den grad haft glæde af op gennem historien.

Vi er afhængige af hinanden og forbundet med hinanden i fællesskabet. Helligånden gennemstrømmer og ilter hele skaberværket. Vi er alle sammen lemmer på den samme krop, hvor Kristus er hovedet, som Paulus skriver.

Derfor er jeg overbevist om, at kirken også i al fremtid består. Kirken overlever perioder med store samfundsomvæltninger, demografiske forandringer og skiftende kulturelle strømninger. Vi er Guds medarbejdere og har alle et ansvar for kirkens liv og udvikling. Vi har et ansvar for at tilpasse folkekirken til vores samtid og vores situation på Lolland-Falster, og det kan vi trygt gøre i tillid til og troen på, at Gud holder sammen på sin kirke, den krop, som vi alle er lemmer på.

” Vi er et lille stift med en stor sammenhængskraft, fordi vi har en god forståelse for hinanden og kender hinandens vilkår. Det er med til at styrke det fællesskab, vi sammen skal bygge på.

Idékatalog

Flere menighedsrådsmedlemmer efterspurgte ved bispevisitterne et idékatalog til arbejdet i menighedsrådet. Undervejs i arbejdet med bogen er der vokset forskellige idéer frem i mødet med mennesker, der er engageret i folkekirken. Nogle af disse idéer er samlet her, så du kan se, hvad vi sammen og hver for sig kan arbejde med på sogne-, provsti-, stifts- og nationalt niveau. Alle sogne skal selvfølgelig ikke gøre alt eller en hel masse. Men alle sogne kan samle sig om blot én eller nogle få aktiviteter ved siden af de traditionelle. Evig stilstand eller blot gentagelse er den sikre død for ethvert sogn, men når mange gør lidt, forandres meget.

Derfor er den første idé, at man sætter nedenstående idékatalog på dagsordenen ved et menighedsrådsmøde, provstiudvalgsmøde eller et møde i stiftsrådet, drøfter punkterne og vælger ét enkelt punkt, som man vil arbejde med i de kommende år.

Ideerne som præsenteres her, er opstået undervejs i arbejdet med bogen, på landemodet (stiftets årsmøde) og stiftspræstestævnet, i dialog med menighedsråd og provstiudvalg, på visionsdagen for stiftsrådet og på et møde med kirkelige og lokale aktører.

Hvad kan der gøres i sognet

- Inddrage medlemmerne. Spørg for eksempel hvad menigheden gerne vil med deres lokale sognekirke.
- Betragte medlemmerne ikke kun som brugere af kirken, men som bærere af kirken, hvorved menigheden får et ansvar for kirkelivet.
- Lave en medlemskampagne: ”Dit Lolland-Falster - din folkekirke, hvad vil du med den?”
- Inddrage mennesker i planlægningen af en gudstjeneste - det kan for eksempel være en vej i sognet eller en sportsklub.

- Inviter en ven med i kirke.
- Række ud efter nye tilflyttere, flexbolig- og sommerhusejere, eller mennesker med en anden etnisk baggrund, ved f.eks. at invitere nye medlemmer i sognet på besøg i kirken.
- Give plads til de yngre generationers ønsker i menighedsrådet, og tænk gerne på at få flere unge mennesker ind samtidig - unge vil gerne være sammen med andre unge. Optimalt er det, når der både er yngre med nye ideer og gå-på-mod og ældre generationer, der kender de traditioner, man kan stå på ryggen af.
- Tilknytte frivillige til sognet ud over menighedsrådet til afgrænsede opgaver og projekter.
- Afholde babysalmesang på et plejehjem.
- Øge fokus på sommerhus- og flexboligejere som ressourcer i de lokale sogne.
- Holde gudstjenester på andre tidspunkter og tillade gudstjenester on-demand ved jubilæer, foreningsarrangementer etc.
- Samarbejde med andre sogne og lokalsamfundet, og for eksempel annoncere for nabo-sognenes arrangementer.
- Fjerne kirkebænkene, så kirkerummene bliver mere fleksible og kan bruges til mere end kirkelige aktiviteter, herunder pilgrimsovernatninger i kirkerne (toiletter og vand er der allerede) og kunstudstillinger for lokale kunstnere.
- Bruge overskudskapacitet på kirkegården til en udendørs kirke.
- Udvikle kirkegårdenes biodiversitet, og for eksempel sætte bistader op og lade frivillige passe bierne.
- Etablere samskabelsesprojekter med andre aktører i lokalsamfundet.
- Gøre brug af de nye muligheder for at udlicitere opgaver til eksterne aktører.
- Åbne kirkerne for turister og pilgrimme.

Hvad kan der gøres i provstierne

- Udarbejde en differentieret vedligeholdelsesplan, således at alle kirker ikke skal vedligeholdes efter samme målestok.
- Understøtte og inspirere til samarbejde/samskabelsesprojekter imellem sognene om for eksempel sorggrupper, minikonfirmander, babysalmesang, pilgrimsvandringer, kirkehøjskole, litteraturgrupper etc.
- Invitere til fælles arrangementer i provstiet, som kræver en større enhed end sognet. Det kan f.eks. være fælles sang eller fælles spisning.
- Tage imod tilbuddet om udlicitering af nogle af de tunge administrative opgaver for menighedsrådene som for eksempel fælles kirkeværge.
- Arbejde med en retfærdig og gennemsigtig udligningsordning.
- Tænke på kommunen som samarbejdspartner.
- Øge fokus på sommerhus- og flexboligejere som ressourcer i de lokale sogne.

Hvad kan der gøres i stiftet/stiftsrådet

- Gøre præstestillingerne mere fleksible, således at præsterne bor i de små landsogne og flytter en del af deres arbejdskraft til de større byer.
- Udforme kvoteansættelser/bistand til præsterne i de større bysogne.
- Rykke statsadministrationen ud og tilbyde rådgivning on location.
- Arbejde for en national løsning på de små landsognes udfordringer med vedligeholdelse af kulturarven.
- Udbygge samarbejde med lokale aktører, kommuner, foreninger, institutioner og organisationer om samskabelsesprojekter og facilitere disse.

Hvad kan gøres på nationalt plan

- Udvikle modeller for differentieret vedligeholdelse af folkekirkens bygninger for at gøre det lettere for menighedsrådene at prioritere deres ressourcer (pt. arbejder et udvalg under biskopperne med dette).
- Arbejde for en ændret udligningsordning imellem stifterne.
- Arbejde for at lovgiverne ser på muligheden for opkrævning af skat i den kommune, hvor flexboligejerne bor.

Vedligeholdelse af en middelalderkirke, her ved Musse Kirke, hvor menighedsrådet er samlet for at se på en revne i kirkens mur.
Foto: Michael Schelde.

Denne bog handler om kirker og menigheder på Lolland-Falster. Hvad kendetegner folkekirken, og hvor er den på vej hen? Bogen giver et bud på, hvordan vi skal være kirke på Lolland-Falster i de kommende år.

Bogen tager udgangspunkt i informationer og data om kirkelivet og om den forventede udvikling i området, såsom befolkningsudviklingen, befolknings-sammensætningen og flyttemønstre. Dertil kommer samtaler med de mange mennesker, der er optaget af kirkelivet i stiftet, menighedsråd, provster og stiftsrådet samt biskoppen.

Forskellige bidragsydere vil med biskop Marianne Gaarden som facilitator give deres bud på, hvilke udfordringer og muligheder, drømme og ønsker der er for folkekirken i et område med mange landsogne præget af både ildsjæle, sammenhold, virkelyst og traditioner – og udfordringer i kraft af samfundsudviklingen, befolkningsmønstre og balancen mellem økonomi og kirkelivets udfoldelse.

Med denne bog i hånden inviteres læseren med ind i arbejdsrummet i folkekirken i Lolland-Falsters Stift, hvor der bliver præsenteret data, historier, analyser, fortolkninger og billeder af, hvordan fremtiden kan komme til at se ud med udgangspunkt i folkekirkens styrker og muligheder lige nu. Bogen kan med fordel læses af både kirkegængere, menighedsrådsmedlemmer, præster og kirkefunktionærer samt af alle, der er nysgerrige på kirkelivet på Lolland-Falster.

Alt sammen for at sætte det lange lys på og starte en samtale om de overvejelser og valg, der er afgørende for, at folkekirken på Lolland-Falster kan fortsætte med at være nærværende og relevant, tilstede alle steder i stiftet, hvor der er mennesker, der ønsker at høre evangeliet, bruge kirken og være en del af det kristne fællesskab.

LOLLAND-FALSTERS STIFT
FOLKEKIRKEN